

kvartti

Neljännesvuosijulkaisu • Kvartalspublikation

Käveleminen avaa näköaloja
kaupunkisuunnitteluun

Uusi osallisuusmalli kehitteillä

**Kaupunkiaktivismi
on Helsingille voimavara**

Stadsaktivism är en resurs för Helsingfors

Sisällys • Innehåll

- 4 ▶ Pääkirjoitus | **Ledare:** ★ TIMO CANTELL
- 8 ▶ Haastattelu | **Intervju med:** ★ TOMMI LAITIO
★ PASI MÄENPÄÄ ★ MAIJA FAEHNLE
- 16 ▶ Kaupunkiaktivismi voimavarana
Stadsaktivism som resurs
★ TARU LINDBLOM ★ PEKKA MUSTONEN
- 34 ▶ Helsingiläiset myönteisiä vertaiskaupalle
Helsingforsborna positiva till direkthandel konsumenter emellan
★ VEIKKO ERANTI
- 48 ▶ Mikä rakentamisessa rassaa?
Varför stör byggandet?
★ JENNI KUOPPA
- 58 ▶ Miksi käveltävyyden mittarit eivät riitä?
Varför räcker det inte med mätare för gåbarhet?
★ ANNA IDSTRÖM
- 70 ▶ Sosiaalinen media, teknologia ja demokratiakehitys
Social media, teknologi och demokratisk utveckling
★ PETTERI RÄISÄNEN ★ REETTA SARIOLA
- 84 ▶ Taiteen perusopetukseen osallistuminen Helsingissä
Deltagande i den grundläggande konstundervisningen i Helsingfors
★ PEKKA MUSTONEN ★ TARU LINDBLOM
- 92 ▶ Kulttuuriosallistuminen ja kulttuurimuodoista pitäminen Helsingissä
Kulturdeltagande och kulturpreferenser i Helsingfors
★ VESA KESKINEN
- 108 ▶ Julkisia ja yksityisiä tiloja – missä helsinkiläiset harrastavat liikuntaa?
I offentliga och privata utrymmen – helsingforsarna motionerar
- 116 ▶ Uutiset | **Nyheter**
- 120 ▶ Summary

Neljännesvuosijulkaisu • Kvartalspublikation • Quarterly

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör | Editor in Chief ▶ **TIMO CANTELL**

Toimitus | Redaktör | Editor ▶ **TEEMU VASS**

Käännökset | Översättning | Translations ▶ **MAGNUS GRÄSBECK**

Kuviot | Figurer | Graphs ▶ **LOTTA HAGLUND**

Visuaalinen ilme | Formgivning | General Layout ▶ **PEKKA KAIKKONEN**

Kansi | Pärm | Cover ▶ **PEKKA KAIKKONEN**

Painoyhteydet | Tryckerikontaktperson | Liaison with printers ▶ **TARJA SUNDSTRÖM-ALKU**

Kansikuva | Pärbild | Cover Photo ▶ **VISIT HELSINKI / JUSSI HELLSTEN**

Paino | Tryckeri | Print ▶ **LIBRIS, HELSINKI 2016**

Julkaisija ▶ **HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

puh. (09) 310 1612

Utgivare ▶ **HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL**

PB 5500, 00099 Helsingfors stad

tel. (09) 310 1612

Publisher ▶ **CITY OF HELSINKI URBAN FACTS**

P.O.BOX 5500, FI – 00099 City of Helsinki, Finland

telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution ▶ puh. | tel. (09) 310 36293, tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution ▶ telephone +358 9 310 36293, tilaukset.tietokeskus@hel.fi

ISSN 0788-1576 (painettu)

ISSN 1796-7279 (verkossa)

Tämä **Kvartti**-lehti esittelee osallisuuteen ja osallistumiseen liittyviä ajankohtaisia asioita. Teema on pinnalla niin Helsingin kaupungin johtamisjärjestelmämuutuksen tavoitteiden vuoksi kuin kaupunkilaisten muuttuneiden toimintamahdollisuuksien myötä. Uudessa johtamisjärjestelmässä korostetaan helsinkiläisten osallisuutta ja tälle etsitään nyt uusia ja ketteriä muotoja.

Kaupunkilaiset ovat yhä aktiivisempia toimijoita, ja erilaisten viestintäteknisten keinojen avulla he myös pystyvät toimimaan uusilla tavoilla. Näin on mahdollista osallistua kansalaiskeskusteluun tai kaupunkiaktivismiin, taikka tuottaa erilaisia mielipiteitä ja palautetta kaupungin palveluista. Tavoitteena on saada kaupunkilaiset osaksi yhä paremman kaupungin toteuttamista. Tämä on tärkeää, sillä kaupungin pitää jo tehtävänsä näkökulmasta kasvattaa asukkaiden luottamusta julkiseen vallankäyttöön.

Föreliggande nummer av **Kvartti** presenterar aktuellt kring delaktighet och samhälligt deltagande. Temat är på tapeten i och med dels målsättningarna i Helsingfors stads förvaltningsreform, dels stadsbornas nya möjligheter till delaktig verksamhet. Det nya styrningssystemet lägger betoning på helsingforsbornas delaktighet och söker nu nya och smidiga former för den.

Stadens invånare har blivit allt aktivare, och med hjälp av olika slags kommunikationsteknologi kan de också agera på nya sätt. De har möjlighet att delta i medborgardebatt och stadsaktivism, och de kan komma fram med olika åsikter och kommentarer om stadens service. På det viset blir stadsborna delaktiga i byggandet av en allt bättre stad. Detta är av stor vikt, eftersom staden inte minst ur sin grundläggande uppgifts synvinkel behöver stärka invånarnas förtroende för den offentliga maktutövningen.

Meillä kannetaan usein huolta kaupunkilaisten osallistumisesta, erityisesti sen puutteista. Tilannetta on hyvä tarkastella myös hieman laajemmassa kokonaisuudessa. Tätä lehteä tehtäessä valmistui uusin eurooppalainen vertaileva kulttuuritilasto. Eurostatin tilasto¹ on sarjassaan kolmas ja se esittelee mm. kulttuurialan työllisyyttä, yritystoimintaa, kaupankäyntiä sekä kulttuurin kulutusta. Edelliset vastaavat tilastot ilmestyivät vuosina 2007 ja 2011.

Elokuviissa käynti, esittävän taiteen tilaisuuksissa vierailut, kulttuurihistoriallisissa kohteissa käynnit, kirjojen ja sanomalehtien lukeminen – kaikissa näissä asioissa Suomi on ehdotonta eurooppalaista kärkeä. Huomiota herättävää on lisäksi se, että suomalaisten välillä ei ole kovinkaan suurta eroa harrastusmäärissä. Eroja toki on, mutta verrattuna muihin maihin, sukupuoli, ikä, koulutus tai taloudellinen asema ei juurikaan erottele suomalaisia toisistaan. Lisäksi merkittävää on, että Suomessa kaikkein heikoimmassakin asemassa olevat ovat eurooppalaisessa mittakaavassa hyvin aktiivisia.

Kulttuurin muotoihin osallistuminen on toki vain yksi monista tavoista olla mukana yhteiskunnassa ja kaupunkielämässä. Yhdeltä osin nämä tilastoidut tarkastelukohteet voi kiteyttää kysymykseen, kuinka tyytyväisiä ihmiset ovat elämäänsä. Suomi sijoittuu tässäkin suhteessa aivan Euroopan huipulle yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa. Suomi ei ole siten mitenkään eurooppalainen keskivertomaa, olemme pikemminkin positiivinen poikkeus.

Tämänkin Kvartti-lehden artikkeleissa sivutaan juuri erilaisia eroja kansalaisten välillä. Erot ovat todellisia ja merkittäviä, ja ne on syytä ottaa vakavasti. Toisaalta eurooppalainen näkökulma tuo tilanteemme sopivasti esille hieman laajemmassa valossa. Osallisuus- ja osallistumisteemassa asetamme itsellemme korkeita vaatimuksia pysyäksemme kansainvälisen vertailun kärjessä myös jatkossa. ✨

1) Cultural statistics, 2016 edition. Luxembourg: Eurostat, statistical books. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7551543/KS-04-15-737-EN-N.pdf/648072f3-63c4-47d8-905a-6fdc742b8605>

Vi oroar oss ofta för stadsbornas samhälleliga deltagande, i synnerhet för bristerna. Det kan vara bra att se saken också i ett lite större sammanhang. Precis medan föreliggande Kvartti skrevs utkom den senaste europeiska jämförande kulturstatistiken. Denna statistik av Eurostat¹ är det tredje i en serie, och presenterar bland annat sysselsättning, företagskap och handel inom kultursektorn samt kulturkonsumtion. De två föregående kulturstatistiksamlingarna utkom åren 2007 och 2011.

Att se på film, att gå på scenkonstvenemang, besöka kulturhistoriska objekt, läsa böcker, läsa tidningar – i allt detta hör Finland till den absoluta toppen i Europa. Iögonenfallande är också att det inte föreligger några större skillnader finländare emellan i hur mycket kultur man avnjuter. Vissa skillnader finns det, men jämfört med andra länder skiljs finländarna i detta avseende inte åt nämnvärt av kön, ålder, utbildning eller ekonomisk ställning. Remarkabelt är också att även de finländare som har det allra sämst ställt är mycket aktiva – med sameuropeiskt mått mätt.

Deltagande i olika former av kultur är för all del bara ett sätt av många att vara med i samhället och stadslivet. Till en del kan man komprimera dessa statistikförda jämförelseobjekt i frågan hur nöjda folk är med sina liv. Även i detta avseende placerar sig Finland i den absoluta toppen i Europa – tillsammans med de övriga nordiska länderna. Finland är alltså inget europeiskt genomsnittsland, utan snarare ett positivt undantag.

Artiklarna i även föreliggande Kvartti vidrör olika skillnader medborgare emellan. Skillnaderna är verkliga och betydande, och de bör tas på allvar. Samtidigt tar det europeiska perspektivet lämpligt fram vår situation i ett lite bredare ljus. Då det gäller delaktighet och samhälleligt deltagande ställer vi höga krav på oss själva – för att även i framtiden hållas i täten i internationell jämförelse. ✨

1) Cultural statistics, 2016 edition. Luxembourg: Eurostat, statistical books. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7551543/KS-04-15-737-EN-N.pdf/648072f3-63c4-47d8-905a-6fdc742b8605>

Osallisuus on muutakin kuin puistojuhlaa

– helsinkiläiset saamassa uuden vuorovaikutusmallin

KAUPUNKIELÄMÄÄN kuuluu, että asukkaat ovat usein asioista eri mieltä ja ihmisillä on erilaisia intressejä. Demokraattisen päätöksenteon auttamiseksi ristiriidat kannattaa tehdä näkyviksi ja viedä poliittisten päättäjien eteen, sanoo Helsingin uuden osallisuus- ja vuorovaikutusmallin valmistelua vetävä **Tommi Laitio**.

”**MEILLÄ** on usein romanttinen, kylämäinen käsitys osallisuudesta. Siinä ihmiset kokoontuvat päättämään yhteisistä asioistaan yksimielisyyden ja yhteisymmärryksen vallitessa.”

Todellisuus ei ole näin ruusuinen, eikä sen tarvitsekaan olla.

”Kaupunkilaiset ovat ja saavatkin olla asioista eri mieltä”, Laitio korostaa.

”Näkemyksen ja intressien erilaisuutta ei pidä häivyttää, vaan ne täytyy kirjata ylös ja avata myös toisille ihmisille. Osallisuustyön kautta kaupunkilaisilla on mahdollisuus tutustua toistensa argumentteihin ja oppia ymmärtämään niitä.”

Delaktighet är inte bara parkfester

– ny interaktionsmodell för helsingforsarna

TILL LIVET I EN STAD hör att invånarna ofta har olika intressen och är av olika åsikt om saker och ting. Vill man främja demokratiskt beslutsfattande lönar det sig att synliggöra och lyfta fram konflikterna för de politiska beslutsfattarna, säger **Tommi Laitio**, som leder beredandet av en ny modell för delaktighet och växelverkan i Helsingfors.

”**VI HAR** ofta en romantisk, lite byaförankrad bild av delaktighet. Att folk kommer samman för att i bästa endrätt och samförstånd besluta om gemensamma angelägenheter.”

Men såhär rosenröd är ju verkligheten inte, och det behöver den inte vara heller.

”Stadsborna är ofta av olika åsikt– och det ska de få vara”, betonar Laitio.

”Vi ska inte försöka utplåna skillnaderna i åsikter och intressen, utan tvärtom notera dem och öppna dem för andra. Via delaktighetsarbetet har stadsborna möjlighet att bekanta sig med varandras argument och lära sig förstå dem.”

”Argumenten rapporteras också för beslutsfattarna. Det handlar ju om viktig information för vår demokrati, sådant som hjälper oss fatta bättre beslut.

”Ne myös raportoidaan päätöksentekijöille. Eduskunnallisen demokratian näkökulmasta tämä on arvokasta tietoa, joka auttaa tekemään parempia päätöksiä.”

Helsingille halutaan onnistumisen edellytyksiä

Nuorisotoimenjohtaja Tommi Laitio johtaa puhetta Helsingin kaupungin uutta osallisuus- ja vuorovaikutusmallia suunnittelevassa työryhmässä. Osallisuuskäytäntöjen kehittäminen kuuluu yhtenä elementtinä kaupungin johtamis- ja organisaatiouudistuksen valmisteluun.

Vi vill ha möjlighet att lyckas här i Helsingfors

Ungdomsdirektör Tommi Laitio för ordet i den arbetsgrupp som planerar en ny modell för delaktighet och växelverkan i Helsingfors. Utvecklandet av delaktighetspraxisen är ett led i beredandet av ledarskaps- och organisationsreformen.

Tanken är att ännu år 2016 lämna in den nya delaktighetsmodellen till stadsfullmäktige för beslut. Fullmäktige har förutsatt att den nya modellen skall beakta fyra saker, nämligen lokal delaktighet, webb-delaktighet, användar- och invånarråd samt delaktiggörande budgetering.

Laitio preciserar vad ökad delaktighet handlar om. Syftet är inte att skapa nya beslutsorgan utan i stället att jobba fram bättre praxis och processer för hur idéer och initiativ från invånarna ska kunna föras framåt.

Trots att folk i många avseenden upplever att servicen blivit bättre än förr är det ändå många som upplever sig stöta på byråkrati. Man tycker att ens egna idéer inte får någon genklang bland tjänstemännen eller att det inte finns någon lämplig tid eller kanal för att komma med idéer.

”Också i framtiden kommer beslutsfattandet att bygga på tjänsteinnehavarnas omdöme och på beslut fattade av folkvalda representanter. Ändå skall staden kunna ta stadsbornas idéer och kommentarer på allvar och vid rätt ögonblick lägga fram dem för de politiska beslutsfattarna.”

Enligt Laitios uppfattning vill en stor del av människorna att Helsingfors lyckas som stad. Man kunde förbättra möjligheterna att lyckas genom att bättre än hittills utnyttja frivilligarbete. Kommunbornas sakkunskap och praktiska erfarenhet av servicen borde på ett effektivare sätt kunna utnyttjas inom stadens förvaltning.

”Att samla upp erfarenheter funkar bäst i vardagssituationer, till exempel då pappor och mam-

Uusi osallisuusmalli on tarkoitus tuoda vuoden 2016 loppuun mennessä kaupunginvaltuuston päätettäväksi. Valtuusto on linjannut, että uuden mallin tulee ottaa huomioon neljä asiaa: alueellinen osallisuus, verkko-osallisuus, käyttäjä- ja asukasraadit sekä osallistava budjetointi.

Laitio tarkentaa, mistä osallisuuden lisäämisessä on kyse. Tavoite ei ole luoda uusia päätöksentekoliemiä vaan kehittää parempia käytäntöjä siihen, miten kuntalaisten esiin tuomia aloitteita ja ideoita viedään eteenpäin.

Vaikka palvelukokemus monilta osin on asukkaiden näkökulmasta aiempaa parempi, moni kokee yhä edelleen törmäävänsä byrokratian rattaisiin. Tuntuu ettei omille ajatuksille löydy vastakaikua virkamieskunnasta tai ettei sopivaa aikaa tai kanavaa ideoiden esittämiselle ole.

”Jatkossakin päätöksenteko tulee perustumaan viranhaltijoiden harkintaan ja vaaleilla valittujen edustajien tekemiin päätöksiin. Kaupungin pitää silti osata ottaa kaupunkilaisten ideat ja palautteet vakavasti ja tuoda niitä oikealla hetkellä poliittisten päätäjien pöydälle.”

mor hämtar barnen till eller från dagis. Eller då man besöker hälsocentraler eller ungdomsgårdar. Detta kunde vara smartare än att vänta sig att upptagna människor ska komma till olika slags tillställningar”, konstaterar Laitio.

”Man borde hitta smidiga rutiner att mata in kunskapen från kundservicesituationerna i beslutsberedandet.”

Laitio påminner också om att staden och stadsdelarna framstår olika för olika slags användare. En hemmamammas Helsingfors kan vara mycket annorlunda än en karriärkomets Helsingfors. Även sådana här aspekter bör beaktas då man planerar delaktighetsmodellen.

Viktigt att veta när besluten fattas

Enligt Laitio har staden redan nu många slags god praxis som främjar invånarnas delaktighet (se informationen). Men de borde paketeras till en lättbegripligare helhet, som man sedan kunde informera invånarna om.

★ Kokemuksia osallisuuskäytännöistä Helsingissä

Osallistava budjetointi

Nuorisosiainkeskuksen käynnistämässä RuutiBudjetti-mallissa nuoret ovat olleet jo useampana vuonna mukana päättämässä oman alueensa nuorisotyön toteuttamisesta. Helsinki on lisäksi antanut 100 000 euron määrärahan tulevan keskustakirjaston suunnitteluun asukkaiden päättämällä tavalla jaettavaksi.

Käyttäjä- ja asukasraadit

Helsinki otti uusien pysäköintikäytäntöjensä valmisteluun mukaan kaupunkilaisten pysäköinti- ja raadin, johon osallistui 16 helsinkiläistä noin 200 hakijan joukosta. Asukasraati teki työnsä perusteella julkilausuman pysäköintipolitiikasta.

Verkko-osallisuus

Esimerkiksi Kerro kantasi -verkkopalvelun kautta kysytään asukkaiden näkemyksiä valmisteluun tulevista asioista.

Alueellinen osallistuminen

Helsingin kaupunki on jo yli 40 vuoden ajan järjestänyt säännöllisiä ylipormestarin asukasiltoja vuorotellen eri kaupunginosissa. Näiden valmistelussa ovat mukana kaupunginosayhdistykset. Myös uudemmat osallisuuskäytännöt toimivat usein alueelliselta pohjalta (esimerkiksi osallistavan budjetoinnin RuutiBudjetti-malli).

★ Erfarenheter av delaktighetspraxis i Helsingfors

Delaktiggörande budgetering

I modellen KrutBudget (RuutiBudjetti), som Ungdomscentralen lanserat, har de unga redan i flera år varit med och fattat beslut om ungdomsarbete i sina egna områden. Dessutom har Helsingfors stad vikt 100 000 euro för planeringen av det blivande centrumbiblioteket att utdelas enligt invånarnas beslut.

Användar- och invånarråd

I beredandet av nya parkeringslösningar tog Helsingfors stad med ett råd – en jury – där det satt sexton helsingforsbor utvalda bland omkring 200 sökande. Rådet summerade sitt arbete i en kommuniké om parkeringspolitiken.

Webbdelaktighet

Till exempel via webbtjänsten Kerro Kantasi (Ge din åsikt) sonderas invånarnas åsikter om ärenden som kommer upp till beredning.

Lokal delaktighet

I över 40 år har Helsingfors stads borgmästare regelbundet hållit invånarkvällar på olika håll i staden. I beredningen av dessa kvällar har stadsdelsföreningarna varit med. Även de nyare formerna av delaktighet fungerar ofta på lokal basis (till exempel modellen KrutBudget för delaktiggörande budgetering).

Laition käsityksen mukaan suuri osa ihmisistä haluaa, että Helsinki onnistuu kaupunkina. Onnistumisen mahdollisuuksia voitaisiin parantaa hyödyntämällä talkoovoimaa nykyistä paremmin. Kuntalaisten asiantuntemus ja käytännön kokemus palvelujen käyttäjinä olisi saatava tehokkaammin kaupungin hallinnon käyttöön.

”Kokemuksia kannattaa kerätä päivittäisissä kohtaamisissa, esimerkiksi kun isät ja äidit tuovat tai haakevat lapsiaan päivähoidosta. Taikka käynnillä terveyskeskuksessa tai nuorisotalolla. Tämä voisi olla usein fiksumpaa kuin että odotetaan kiireisten ihmisten tulevan paikalle erillisiin tilaisuuksiin”, Laitio huomauttaa.

”Olisi löydettävä sujuvat käytännöt siihen, miten näissä asiakastilanteissa saatu tieto syötetään päätöksentekoon.”

Laitio muistuttaa myös, että kaupunki ja kaupunginosat näyttäytyvät monennäköisinä, kun niitä katsotaan erilaisten käyttäjien silmin. Kotiäidin tai urahjuksen Helsinki saattavat olla hyvinkin erilaisia paikkoja. Tämäkin on otettava huomioon osallisuusmallin suunnittelussa.

I Helsingfors har man även forskat i utländska exempel på hur olika städer delaktiggör sina invånare i beslutsfattandet och främjar olika påverkningmöjligheter. I synnerhet olika slags delaktiggörande budgetering, som också prövats hos oss, används mera omfattande i vissa städer.

Paris budgeterar över 100 miljoner euro om året för delaktig fördelning. Invånarna kläcker idéer om hur pengarna kunde användas, och bland initiativen röstar man sedan fram dem som tilldelas anslag.

Även i Reykjavik har modellen för delaktiggörande budgetering redan blivit en del av stadens verksamhetskultur. Man har slagit fast att ändamålet för de reserverade pengarna ska hänföra till det offentliga rummet. Ämbetsmaskineriet får tre månader på sig att bedöma invånarnas idéer och hur genomförbara de är, och sedan väljs en del av förslagen ut för omröstning.

En av stötestenarna för delaktighet tenderar vara att invånarna inte vet när besluten om olika saker i staden fattas. Det är ingen idé att just då budgeten för nästa år slagits fast komma med förslag om projekt som behöver finansiering. Modellen i Reykjavik är

Kaupunkilaisten tekemien aloitteiden poliittista painoarvoa ja velvoittavuutta halutaan lisätä.

Tärkeää tietää, milloin päätöksiä tehdään

Kaupungilla on jo nyt Laition mukaan monia hyviä käytäntöjä, jotka edistävät asukkaiden osallistumista (ks. tietolaatikko). Ne vain pitäisi paketoida nykyistä ymmärrettävämmäksi kokonaisuudeksi, josta voitaisiin viestiä selkeästi asukkaille.

Helsingissä on tutkittu myös ulkomaisia esimerkkejä siitä, miten eri kaupungit osallistavat asukkaitaan päätöksentekoon ja edistävät vaikuttamismahdollisuuksia. Erityisesti osallistavan budjetoinnin käytäntöjä, joita meilläkin on kokeiltu, on laajemmin käytössä joissakin kaupungeissa.

Pariisi antaa yli 100 miljoonaa euroa vuodessa asukkaiden käytettäväksi. Asukkaatideoivat käyttötarkoituksia tälle rahalle, ja kehitettyjen aloitteiden joukosta sitten äänestetään ne, joille yhteisiä varoja jaetaan.

Myös Reykjavikissa osallistavan budjetoinnin malli on jo vakiintunut osaksi kaupungin toimintakulttuuria. Siellä on linjattu, että rahan käyttötarkoitukset liittyvät nimenomaan julkiseen tilaan. Virkakoneistolle annetaan kolme kuukautta aikaa arvioida kuntalaisten tarjoamat ideat sekä niiden toteutettavuus, ja sitten osa hankkeista valitaan äänestykseen.

Yksi osallisuuden kompastuskivistä on yleisesti se, etteivät asukkaat tiedä, milloin kaupungissa tehdään päätöksiä mistäkin asiasta. Uusia, rahoitusta kaipaavia hankkeita on turha ehdottaa silloin, kun seuraavan vuoden talousarvio on jo lyöty lukkoon. Reykjavikin malli on selkeästi sidottu budjettivuoden kierto. Kaupunkilaiset oppivat, milloin rahaa asukkaiden ideoille on jaossa, ja näin on myös selvää, milloin uusien avausten valmistelu kannattaa käynnistää.

klart bunden till budgetårets gång. Stadsborna lär sig småningom när det är som pengarna för invånaridéer beviljas, och då vet man också när det lönar sig att inleda beredandet av nya initiativ.

Jämförelsen av goda slag av praxis försvåras av att olika länder har olika demokratimodeller. I till exempel Stockholm och Paris har stadsdelarna sina egna folkvalda ledare och sina egna förvaltningstjänstemän. I Storbritannien har man ett sådant skick att en liten valkrets även i parlamentet företräds enbart av den representant som fått mest röster. Då är det lätt för de politiskt aktiva att rikta sig till denna representant. I Helsingfors måste man däremot rikta sig till hela stadsfullmäktige om man vill påverka.

Kaupunkien parhaiden käytäntöjen vertailua vaikeuttaa se, että eri maissa on käytössä erilaisia demokratiamalleja. Esimerkiksi Tukholmassa ja Pariisissa kaupunginosilla on vaaleilla valitut keulahahmonsa ja omat hallintovirkamiehensä. Britanniassa taas vaalitapa on sellainen, että pientä vaalipiiriä edustaa parlamentissakin vain yksi eniten ääniä saanut edustaja. Poliittinen aktivismi on helppoa kohdistaa tähän edustajaan, kun taas esimerkiksi Helsingissä on otettava yhteyttä koko valtuustoon, kun haluaa vaihtaa.

Helsingissä ei ole erillisiä kaupunginosahallintoja, eikä sellaisia myöskään organisaatiouudistuksen yhteydessä olla muodostamassa. Silti osallisuuskäytäntöjä kehitettäessä pitää pohtia, mikä alueellinen taso olisi sopivin millekin toimintatavalle. On eri asia, organisoidaanko osallisuutta esimerkiksi Itä- tai Pohjois-Helsinkiin vai kaupunginosien tarkkuudella.

Keskustelu osallistumisesta palautuu joka tapauksessa helposti juuri aluenäkökulmaan. Helsingissä mietitään, olisiko kaupungin mahdollista nimetä nykyistä laajemmin henkilökuntaa koordinoimaan kaupungin toimintaa nimenomaan eri asuinalueilla. Tällaisia "aluejärkkäilijöitä" kaupunkilaisetkin ovat eri yhteyksissä toivoneet. Nämä henkilöt voisivat vetää yhteen alueella käytyä keskustelua ja toimia yhteyskanavana päätöksentekokoneiston suuntaan.

"Se, että ihmiset tuntevat toisiaan asuinalueellaan ja tietävät mitä kautta asioihin voi vaikuttaa, kasvattaa heidän hallinnan tunnettaan kaupungissa ja omalla asuinalueella", sanoo Tommi Laitio.

Lisää poliittista painoarvoa asukkaiden aloitteille

Koko osallisuusmallin kehittämisen urakassa tavoitteena on Laition mukaan kasvattaa kaupunkilaisten tekemien aloitteiden poliittista painoarvoa ja velvoittavuutta.

"On samalla muistettava, että vaikka usein puhumme nimenomaan asukkaista, sama koskee kaikkien toimijoiden, esimerkiksi järjestöjen tai yritysten toiveita."

"Kun poliitikot tekevät isoja päätöksiä, kaupunkioorganisaation pitää pystyä raportoimaan heille,

I Helsingfors finns inga skilda stadsdelsförvaltningar, och några sådana planeras inte heller i samband med organisationsreformen. Ändå är det skäl att, då man utvecklar delaktighetssätten, begrunda vilken områdesnivå som bäst passar olika funktioner. Att ordna delaktighet i till exempel östra eller norra Helsingfors är inte samma sak som att göra det på stadsdelsnivå.

Debatten kring delaktighet återkommer i varje fall lätt just till vilken lokalnivå det gäller. I Helsingfors dryftar man nu huruvida staden mera än hittills kunde utse personal för att koordinera stadens verksamhet uttryckligen i olika bostadsområden. Just sådana "lokala fixare" har invånarna önskat sig i olika sammanhang. Dessa personer kunde sammanfatta den debatt som förs i området och fungera som en kontaktkanal till beslutsfattningsmaskineriet.

"Att folk känner varandra i grannskapen och vet vilka vägar man kan påverka stärker deras känsla av delaktighet i staden och det egna grannskapet", säger Tommi Laitio.

Mera politisk tyngd åt invånarnas initiativ

Målet med hela stähejet kring delaktighetsmodellen är enligt Laitio att öka den politiska tyngden och förpliktigandet i de initiativ som stadsborna för fram.

"Vi bör samtidigt komma ihåg att fast det ofta talas om just invånarna, så gäller detsamma för alla aktörer – till exempel föreningarnas eller företagens – önskemål."

Då politikerna står inför stora beslut måste stadsorganisationen kunna rapportera för dem på vilket sätt invånarna och andra intressegrupper blivit hörda – och vad man därvid fått reda på."

Med hjälp av dylik interaktionsrapportering kan man klarare än hittills visa beslutsfattarna vad man gjort för att främja helsingforsbornas delaktighet. Om ökad delaktighet till exempel ställs upp som ett strategiskt mål för staden skall det givetvis gå att påvisa hur målet uppnåtts.

Interaktionsrapportering sker redan nu till exempel vid Helsingfors stadsplaneringskontor. Syftet med rapporterna är inte att berätta för beslutsfattarna att man ordnat låt säga fyra träffar för att höra in-

millä tavoin kuntalaisia ja muita intressiryhmiä on kuultu ja mitä tietoa on siten saatu.”

Tällaisen vuorovaikutusraportoinnin avulla voidaan osoittaa päättäjille nykyistä selkeämmin, mitä on tehty helsinkiläisten osallistumisen edistämiseksi. Jos osallisuuden lisääminen asetetaan esimerkiksi kaupungin strategiseksi tavoitteeksi, on tavoitteen toteutuminen toki myös kyettävä todentamaan.

Vuorovaikutusraportointia harrastetaan jo esimerkiksi kaupunkisuunnitteluvirastossa. Tarkoitus ei ole kertoa raporteissa päättäjille, että asukkaiden kuulemiseksi on järjestetty vaikkapa neljä tilaisuutta, vaan pikemminkin se mitä intressejä, ristiriitoja tai uutta tietoa eri kuulemistilanteissa on tullut esiin.

Tällöin ollaan osallisuuden ytimessä. ”Hauska yhteistoiminta, esimerkiksi kaupunginosajuhlat, ovat vain yksi osallisuuden muoto. Kaupungissa kaikkien ei kuitenkaan tarvitse olla keskenään kavereita, mutta meidän on kyettävä elämään yhdessä.”

–Teksti: Teemu Vass

vånarna, utan snarast att påvisa intressen, konflikter eller insikter som kommit fram vid träffarna.

Där har vi hela kontentan med delaktighet. ”Trevlig samvaro såsom till exempel stadsdelsfester är bara en form av delaktighet. Givetvis behöver alla i en stad inte vara kompisar med varandra, men vi måste de kunna leva och bo i samma stad.”

–Text: Teemu Vass

Uutta osallisuus- ja vuorovaikutusmallia valmisteleva työryhmä on hahmotellut oheisia osallisuuteen ja vuorovaikutukseen liittyviä aihekokonaisuuksia. Aineistojen ja aiempien kokemusten pohjalta mallin työstäminen jatkuu syyskuussa yhteiskehittämisleirillä. Leirille valitaan hakemusten perusteella kaupunkilaisia, joilla on erilaiset taustat ja osaamisalueet, ja osallistujien joukossa on myös kaupungin virkamiehiä.

En arbetsgrupp som bereder en ny modell för delaktighet och växelverkan har skisserat upp dessa temahelheter kring delaktighet och interaktion. Utgående från insamlat material och erfarenheter fortsätter arbetet på modellen i september med ett gemensamt utvecklingsläger. För lägret utväljs på ansökningsbasis invånare som har olika bakgrund och kunskande, och med finns också tjänstemän från staden.

HELSINGIN KAUPUNGIN KANSALAISET LAURI POTO

KAUPUNKIAKTIVISMI voimavarana

★ Helsingin ja lähikaupunkien kansalaisyhteiskunnan kentällä on tapahtumassa merkittävä yhteiskunnallinen murros. Internetin ja sosiaalisen median myötä muuttuva sekä verkostoihin ja vertaistuotantoon perustuva toiminta ja uudet toimijuudet muuttavat kansalaisyhteiskuntaa ja sen kautta kaupunkeja sekä niiden suunnittelua ja kehittämistä. Kansalaiset ovat vapautuneet ja valtaistuneet järjestäytymään ja toimimaan sekä yksilöinä että yhteisinä ilman julkista valtaa välittäjänään. Kyse ei ole osallistumisesta yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaan suorasta toiminnasta oman kaupunkiympäristön, sen tilojen, tarjoumien ja toiminnallisuuksien parantamiseksi.

Stadsaktivism som resurs

★ En betydande samhällig brytning är på gång inom medborgarsamhället i Helsingfors och dess närmaste städer. Medborgaraktiviteten, som i och med Internet och social media dels förändras, dels bygger på nätverk och att "göra det-själv tillsammans", förändrar medborgarsamhället och därmed även städerna och deras planering och utvecklande. Medborgarna har slagit sig fria och tagit sig rätten att organisera sig och verka som både individer och gemenskaper utan den offentliga maktens förmedlan. Det handlar inte om deltagande i samhälligt beslutsfattande utan om direkt verksamhet för att förbättra den egna stadsmiljön, dess rum, utbud och funktionaliteter.

PASI MÄENPÄÄ ★ MAIJA FAEHNLE

Digitalisaation ja internetin ansiosta kaupungista on tullut entistä voimakkaampi kasvualusta erilaisille yhteisöille, toimintoille ja palveluille. Sosiaalinen media ei ole vain viestintäväline vaan kansalaisten organisoitumisen ja toiminnan muoto (ks. Idström tässä numerossa). Se ruokkii kansalaistoiminnassa tapahtuvaa muutosta kohti aktiivisempaa ja yhteisöllisempää kulutusta ja kaupunkiyhteisöjen itseorganisoitumista verkostopohjaisesti (ks. Wallin 2015). Jakamistalouden osallistuva kuluttaminen (*collaborative consumption*) ei rajoitu hyödykkeiden haltuunottoon ja käyttöön vaan merkitsee osallistumista tavaroitten ja palvelujen tuotantoon ja kiertoon (esim. Botsman & Rogers 2010, Lindblom & Mustonen tässä numerossa).

Tack vare digitaliseringen och Internet har staden blivit en allt starkare grogrund för olika gemenskaper, verksamheter och tjänster. Den sociala median är inte bara ett kommuniceringsredskap utan ett sätt för medborgarna att organisera sig och verka (se Idström i detta nummer). Den ger näring åt förändringen då medborgaraktiviteten går mot en aktivare och mera gemenskapsbetonande konsumtion och de urbana grupperingarna organiserar sig själva på nätverksbasis (se Wallin 2015). Delningsekonomin samordnade konsumtion (*collaborative consumption*) begränsar sig inte till anskaffning och bruk av nyttigheter utan innebär att man själv deltar i produktionen av varor och tjänster och i deras omlopp (t.ex. Botsman & Rogers 2010, Lindblom & Mustonen i detta nummer).

Yhdessä sosiaalinen media, osallistuva kultura ja verkostomainen kehittäminen saavat aikaan yhtä aikaa paikallisia ja virtuaalisia ryhmiä ja toimintamuotoja, jotka haastavat kaupunkien teollisesta maailmasta periytyvät organisaatiot ja rakenteet. Kaupunkilaiset tekevät itse yhdessä toistensa kanssa oman näköistään kaupunkia. Näitä toimia kutsutaan kaupunkiaktiivismeiksi. Kaupunkiaktiivisista ja yhdistää internetin hyödyntäminen alustana, joka maksimoi kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen mahdollisuudet mutta minimoi sen kustannukset ja mahdollistaa uusien toimintatapojen nopean kasvun.

Aktiivismeiksi on tavattu käsittää poliittiseen vaikuttamiseen tähtääviä ja tyyppillisesti reaktiivisia kansalaisliikkeitä ja -toimia, kuten mielenilmauksia ja kiista-asetelmia. Tähän usein viittaa edelleen englannin kielen termi *urban activism* (esim. Jacobsson 2015). Viimeaikainen kehitys näyttää laajentaneen aktivismien kenttää reaktiivisesta proaktiiviseen suuntaan. Meidän määritelmämme mukaan kaupunkiaktiivismi on

- kansalaisten itse organisoimaa ja omaehtoista yhteistoimintaa, joka tapahtuu yleensä järjestötoiminnan ulkopuolella
- luonteeltaan aloitteellista, proaktiivista ja rakentavaa
- suuntautuu ensisijaisesti toimintaan, ei poliittiseen mielipiteenmuodostukseen tai vaikuttamiseen
- nojaa tee-se-itse-henkeen ja commons-ajatteluun
- hyödyntää internetiä ja sosiaalista mediaa toiminnassaan ja järjestäytymisessään
- ja joko tapahtuu kaupunkitilassa tai liittyy kaupunkiin ja sen oloihin.

Julkisvallan ja ennen kaikkea kaupunkiorganisaation on syytä tunnustaa kaupunkiaktiivismien kenttä ja sen takana oleva kansalaisyhteiskunnan toiminnallinen ja rakenteellinen muutos, sillä se vaikuttaa sekä hallinnon ja kansalaisten kohtaamiseen että kaupungin sosiaaliseen ja taloudelliseen dynamiikkaan. Kaikkein tärkeintä on tunnustaa mahdollisuus hyödyntää kaupunkilaisten uutta aktiivisuutta voima-

Tillsammans åstadkommer social media, delaktig konsumtion och ett nätverksartat utvecklande samtidigt lokala och virtuella grupper och verksamhetsformer som utmanar de organisationer och strukturer som nedärvt från städernas industriella värld. Stadsborna skapar själva tillsammans en stad som liknar dem själva. Detta kallar man stadsaktivism. Gemensamt för dess olika former är att de använder Internet som underlag, en basis som ger maximala möjligheter till att efterfrågan och utbud möts – till minimerad kostnad – och som möjliggör snabb framväxt av nya verksamhetsformer.

Med aktivism har man brukat avse typiskt reaktiva medborgarrörelser och –aktioner i politiskt påverkningssyfte, såsom manifestationer och konfliktupplägg. Den engelskspråkiga termen *urban activism* hänför sig ännu ofta till detta (t.ex. Jacobsson 2015). På sistone tycks trenden ha varit att aktivismen gått allt mer från en reaktiv till en proaktiv inriktning. Enligt vår definition är stadsaktivism

- samarbete medborgare emellan i egen regi och på egna villkor, vanligtvis inte inom ramen för föreningsverksamhet
- till naturen initiativtagande, proaktiv och konstruktiv
- inriktad i första hand på verksamhet, inte på politiskt åsiktsbildande eller påverkande
- bygger på gör-det-själva-anda och commons-tänkande
- använder Internet och sociala media för sin verksamhet och organisering
- sker i stadsrummet eller anknyter till staden eller förhållandena där.

Den offentliga makten och i synnerhet stadsorganisationen gör klokt i att identifiera stadsaktivismen och den funktionella och strukturella förändring i medborgarsamhället som finns i bakgrunden, eftersom den inverkar på hur förvaltning och medborgare möts och på stadens sociala och ekonomiska dynamik. Allra viktigast är att se stadsbornas nya aktivism som en resurs som kan komma till nytta. Aktivisternas målsättning att åstadkomma en ekologisk, gemenskapsbetonande, rättvis och funktionell stad

varana. Aktivistien tavoitteet ekologisesta, yhteisöllisestä, reilusta ja toimivasta kaupungista vastaavat pitkälti Helsingin kaupunkiorganisaation strategisia tavoitteita.

Esittelemme pääosin helsinkiläisiä kansalaisaktiivisista kuvataksemme ilmiötä sekä luokitellen sen ulottuvuuksia aktivismien kentän laajuuden, yhteyksien ja merkityksen ymmärtämiseksi. Ehdotamme alustavia johtopäätöksiä, joita kaupunkiorganisaatioissa kannattaisi nähdäksemme tehdä'.

Tapahtumat ja tilat: omaehtoista kulttuuria ja toimintaa

Kaupunkiaktiivisista puhuttaessa ensimmäisenä voivat tulla mieleen Ravintolapäivän ja Siivouspäivän kaltaiset kaupunkitapahtumat sekä aktivistien uuteen käyttöön ottamat talot ja tilat, kuten Lapinlahden Lähde ja Herttoniemen Taukotila (Kuva 1). Tapahtumien suhteen kaupunkiorganisaatio on myös parhaiten kehityksessä mukana tehdessään yhteistyötä aktivistien kanssa ja pyrkiessään tapahtumien luvituksessa "yhden luukun" käytäntöön. Tapahtumien arvo sekä kaupunkilaisille että matkailijoille on kaupunkiorganisaatioissa ymmärretty, vaikka myöhemmin palkittu Ravintolapäivä aikaan luotiin tietoisesti sääntelyn vastaisesti.

Siivouspäivän yhteisöllinen tapahtuma sisältää ekologisen aatteen mukaista tavarakierrätystä vertaisten kesken. Ympäristötietoinen motiivi löytyy monesta, ellei useimmista aktivismin muodoista, vaikka sitä ei ääneen lausuttaisi. Useammin mainitaan yhteisöllisyys sekä toiminnan sisältönä että tavoitteena.

Yhteisöllisyyttä syntyy sosiaalisessa mediassa mutta se tarvitsee myös fyysisiä tiloja. Tilojen ottamisessa kaupunkilaisten käyttöön kaupunkiorganisaatio saa aktivisteilta usein kritiikkiä. Tilakeskusten toimintatavat eivät näytä tukevan omaehtoista toimintaa vaan ovat aktivistien mielestä joskus jopa esteenä mielekkäälle tilankäytölle. Tilakeskus toimii kuitenkin rajatun tehtävänantonsa puitteissa ja riippuvaisena muiden hallintokuntien toiminnasta, ei-

1) Artikkelin pohjautuu Kaupunkiaktiivismi metropolin voimavarana -tutkimushankkeeseen (2015-2017, ks. kaupunkiaktiivismi.wordpress.com). Rahoittajat: Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka -ohjelma, ARA, Suomen Kulttuurirahaston Uudenmaan rahasto, Heikki von Hertzenin rahasto, MM, FM. Projektpartners: Helsingfors, Esbo, Vanda och Lahtis städer samt FM, JM, MM, ARA, SYKE, Kommunförbundet.

motsvarar i stor utsträckning Helsingfors stadsorganisations strategiska målsättning.

För att beskriva fenomenet presenterar vi i huvudsak medborgaraktivism i Helsingfors, och klassificerar dess dimensioner för att förstå omfattningen, sambanden och betydelseerna i olika slags aktivism. Vi kommer med preliminära slutsatser som vi tycker att stadsorganisationen borde dra'.

Evenemang och ställen: kultur och aktivitet på egna villkor

Det som man kanske först kommer att tänka på på tal om stadsaktivism är stadshappeningar av typ Restaurangdagen och Städdagen eller de hus och lokaler som aktivisterna tagit i bruk, såsom Lapinlahden Lähde (Lappviks källa) och Taukotila (Pausrummet i Herttonäs, Bild 1). Beträffande olika evenemang hänger stadsorganisationen bäst med i utvecklingen om den samarbetar med aktivisterna och försöker sköta alla tillståndsärenden "från samma lucka". Inom stadsorganisationen har man insett evenemangens värde för både invånare och turister, trots att Restaurangdagen, som ju sedermera blev prisbelönt, ursprungligen medvetet ordnades mot reglementet.

Det gemenskapsbetonande jippet Städdagen går ut på återanvändning av saker invånare emellan i ekologisk anda. Miljömotivet finns med i många, om inte de flesta, former av aktivism, även om det inte nämns särskilt. Oftare nämns gemenskapen som ett innehåll och en målsättning för verksamheten.

Gemenskap uppstår i den sociala median, men den behöver också fysiskt utrymme. Då det handlar om att ta utrymmen i bruk för stadsborna får stadsorganisationen ofta kritik av aktivisterna. Lokalcentralens verksamhetssätt tycks inte stöda initiativtagning utan är enligt aktivisterna ibland till och med ett hinder för vettigt nyttjande av utrymmen. Lokalcentralen verkar dock inom de gränser man satt upp för den och är beroende av andra förvaltningars verksamhet, och pop-up-gemenskaper är inga lätta kontrahenter ur ju-

1) Artiklen bygger på forskningsprojektet Kaupunkiaktiivismi metropolin voimavarana (2015-2017, se kaupunkiaktiivismi.wordpress.com) finansierat av: programmet Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka, ARA, Finnish Cultural Foundation's Uudenmaan rahasto, Heikki von Hertzenin rahasto, MM, FM. Projektpartners: Helsingfors, Esbo, Vanda och Lahtis städer samt FM, JM, MM, ARA, SYKE, Kommunförbundet.

vätäkä pop-up-tyyppiset yhteisöt ole helppoja sopimuskumppaneita juridiikan ja taloudellisen vastuun kannalta. Jos kaupunkiaktivismiin tilatarpeita halutaan palvella paremmin, tilakeskuksen toimenkuvaa ja toimintakulttuuria tulisi kehittää poliittis-hallinnollisin päätöksin.

Talous muutoksessa: vertaispalveluja, joukkorahoitusta ja uutta liiketoimintaa

Kaupunkiaktivismien merkitys talouden ja markkinoiden uudistamisessa liittyy hyödykkeiden ja palvelujen kysynnän ja tarjonnan, työn, vaihdantajärjestelmien ja näiden kaikkien kehitysedellytysten muuttamiseen. Aktivistit ylläpitävät kohtaamisfoorumeita innovaatioalustoina, luovat kaupunkitah- tumilla tilaisuuksia liiketoimintaideoiden koetteluun,

ridikens och ekonomiskt ansvars synvinkel. Om man vill tillmötesgå stadsaktivismens utrymmesbehov borde man utveckla Lokalcentralens uppgift och verksamhetskultur genom politisk-administrativa beslut.

Ekonomi förändras: service konsumenter emellan, samfinansiering och ny affärsverksamhet

Stadsaktivismens betydelse för ett nytt slags ekonomi och marknad handlar om att förändra efterfrågan och utbudet på varor och tjänster, arbetet, systemen för utbyte samt utvecklingsmöjligheterna för alla dessa. Aktivisterna upprätthåller olika mötesforum som innovationsplattformar, skapar genom stadsjippon tillfällen att pröva affärsidéer, bygger underlag och verksamhetsmodeller för utbyte av tjäns-

KUVA 2. Kaupunkilaiset hankkivat ruokaa yhä useammin suoraan tuottajilta muun muassa REKO-renkaiden kautta. Puotilassa REKO-jakelutapahtuman paikaksi järjestyi koulun piha, kiitos toiminnalle myötämielisen rehtorin.

BILD 2. Stadsborna hämtar allt oftare mat direkt från producenterna bland annat via EKO-ringarna. I delområdet Botby gård kunde distributionsstället inrättas på skolans gård, tack vare en välvilligt inställt rektor.

rakentavat alustoja ja toimintamalleja palveluiden vaihtoon, tavaroiden kierrättämiseen, vuokraamiseen ja lainaamiseen sekä siirtävät ruoanvälitystä markkinajäteiltä suorakauppa-alustoille ja kehittävät virtuaalivaluuttojen käyttöä.

Jakamis-, vertais- tai kansalaistalouden nimillä kutsuttuja kansalaisten verkostomaisia toimintatapoja ovat esimerkiksi Facebook-kirpputorit sekä REKO-lähiruokarenkaat ja ruokapiirit (Kuva 2). Tutkimuksen mukaan vertaisverkkokauppaa tehtiin reilun puoleentoista vuoden aikana noin 500 miljoonalla eurolla, mikä on jo enemmän kuin suomalaiset kuluttavat palveluihin ja tavarihin Virossa (Kaupan liitto 2015). Vertaisverkkokauppa on osa kaupan murrosta, joka koettelee etenkin perinteisiä tavarataloja. Vertaiskuluttamiseen kohdistuvista asenteis-

ter och för återanvändning, uthyrning och lånande av varor, samt flyttar distribution av mat från marknadsjättarna till direktförsäljningsplattformar och utvecklar användningen av virtuella valutor.

Till de nätverksartade verksamhetsformer man kallar delnings-, konsument-till-konsument - eller medborgarekonomi hör till exempel loppisarna på Facebook samt matringarna inom REKO (Rättvis Konsumtion) samt matcirklarna (Bild 2). Enligt en undersökning (Kaupan liitto 2015) gjordes webbfärer direkt medborgare emellan för ca. 500 miljoner euro under drygt ett och ett halvt år, vilket är mera än vad finländarna lägger ut på varor och tjänster i Estland. Direkthandeln konsumenter emellan är en del av ett brytningsskede inom handeln som drabbar i synnerhet de traditionella varuhusen. Mera om at-

KUVA 1. Kaupunkilaiset tuovat voimavarojaan yhteisön hyväksi muun muassa uudistamalla tiloja kohtauspaikoiksi. Yhteistyö paikallistoimijoiden ja kaupungin virastojen välillä on onnistunut esimerkiksi Taukotilan perustamisessa Herttoniemen metroasemalle kesäksi 2016 joukkorahoituksen avulla.

BILD 1. Stadsborna samarbetar för det allmänna bästa bland annat genom att ändra om utrymmen till mötesplatser. Samarbetet mellan lokala aktivister och stadens ämbetsverk var lyckat då man t.ex. genom samfinansiering grundade träffpunkten Pausrummet vid metron i Herttonäs inför sommaren 2016.

ta ja sen jalkautumisesta helsinkiläisen pariin voi lukea lisää Lindblomin ja Mustosen artikkelista tässä numerossa.

Ruokakaupan puolella lähiruoan tuottajien ja kuluttajien yhteisissä REKO-renkaissa on lähes 200 000 jäsentä yli 130 ryhmässä, joista pääkaupunkiseudun 12 ryhmässä noin 20 000. REKO-toiminnan peruserätyksiä ovat tuottajan ja kuluttajan suora kohtaaminen, lähiruoka, eettinen tuotantotapa, avoimuus ja läpinäkyvyys. REKO-toimintaa ohjaa Facebookissa ja toisinaan seminaareissa toimiva ylläpitäjien yhteisö ja siihen myös liittyy tutkimus- ja kehitystoimintaa (ks. esim. aitojamakuja.fi). REKO-toiminnan menestys pohjaa eettisesti ja pienimuotoisesti tuotetun lähiruoan kasvavaan kysyntään sekä Facebookin käyttöön alustana, jossa ”kaikki” jo ovat ja levittävät uusia ilmiöitä tehokkaasti. Menestyksestä toimintamallia on esitelty EU:n piirissä ja viety Ruotsiin.

Suomalaisen ruokakaupan keskittyneisyys on yksi motiivi myös ruokapiirien perustamiseen. Ruokapiirejä on Suomessa ollut ainakin 1970-luvulta mutta internet sekä kiinnostus luomu- ja lähiruokaan ja erilaisiin ruokavaliioihin ovat lisänneet niiden suosiota. Helsingissä toimivia suuria ruokapiirejä ovat esimerkiksi Elävä Maa ry:n luomupiiri sekä osuuskuntamuotoiset Herttoniemen, Laajasalon ja Haagan piirit, joissa on satoja jäseniä kussakin. Mukana on myös kumppanuusmaatalouden tyyppistä toimintaa, ja ryhmät toimivat yleisemminkin paikallisina yhteisöinä.

Muista ruokahuollon aktivismeista kaupunkiviljely on tullut tunnetuksi Dodo ry:n levittämänä esimerkiksi Pasilan veturitallien Kääntöpöydän toiminnalla. Mustikkamaalla sijaitsee vapaaehtoisten ylläpitämä syötävä puisto, ja villiyrtejä ruokapöytänsä luonnosta keräävät hortoilijat jakavat vinkkejä some-ryhmissään. Tällaisten aktivismien taloudellinen merkitys on pientä mutta sosiaalinen ja kulttuurinen arvo suurta. Kaupunkikuvassa niistä näkyvät esimerkiksi kaupunkiorganisaation myymät lippakioskit, joita kaupunkilaisryhmät ovat joukkorahoituksella ostaneet Käpylässä ja Museokadulla.

Joukkorahoituksella on rahoitettu myös esimerkiksi hävikkiruokaravintolaa, taidehotellia, graffitien

titydenä till direktkonsumtion konsumenter emellan och hur den spridit sig bland helsingforsborna kan man läsa i Lindbloms och Mustons artikel i detta nummer.

Inom mathandeln har REKO-ringarna för direkthandel mellan producenter och konsumenter totalt nästan 200 000 medlemmar i över 130 grupper, varav omkring 20 000 i de 12 grupperna i Huvudstadsregionen. Principerna för rejäl konsumtion handlar om direkt kontakt mellan producent och konsument, närmat, etiskt produktionsätt, öppenhet och transparens. REKO-verksamheten styrs av en gemenskap som verkar på Facebook och ibland vid seminarier, och den anknyter också till forsknings- och utvecklingsverksamhet (se t.ex. aitojamakuja.fi). REKO-verksamhetens framgång bygger på att efterfrågan på etiskt och småskaligt producerad närmat vuxit och på att Facebook tjänat som en plattform där ”alla” redan finns och sprider budskapet effektivt. Den framgångsrika verksamhetsmodellen har presenterats inom EU och exporterats till Sverige.

Den finländska mathandelns centraliserade karaktär är ett annat motiv till att matringar grundats. Sådana har ju funnits i Finland åtminstone sedan 1970-talet, men Internet och intresset för eko- och närmat och olika dieter har ökat deras popularitet. Bland de stora matringar som verkar i Helsingfors finns föreningen Elävä Maa:s ekomatrering samt de andelslagsbaserade ringarna i Hertonäs, Degerö och Haga, som var och en har hundratals medlemmar. Dessutom finns det verksamhet av typ partnerskapslantbruk, och grupperna fungerar också som lokalgemenskaper mera allmänt.

Bland annan aktivism inom matförsörjningen har stadsodling blivit känd genom till exempel verksamheten Kääntöpöytä, som föreningen Dodo ry propagerat och som sker vid lokomotivhallarna i Böle. På ön Blåbärslandet finns en frivilligt upprätthållen såkallad ätbar park, och de som samlar vilda örter för sitt matbord delar tips inom egna grupper. Det ekonomiska värdet av dylik aktivism är litet, men det sociala och kulturella värdet stort. I stadsbildens syns de i form av till exempel de kiosker som staden säljer och som invånargrupper köpt i Kottby och på Museigatan med hjälp av samfinansiering.

Kaikkein tärkeintä on tunnistaa mahdollisuus hyödyntää kaupunkilaisten uutta aktiivisuutta voimavarana.

tekoa ja puistojumppaa (Mesenaatti.me) sekä luomukylää ja naisresurssikeskusta (Ehta Raha). Aktivismit edustavat yleensä sosiaalista innovointia ja yrittäjyyttä, jossa toiminnan sisältö ja yhteisöllisyys ovat taloudellisia motiiveja tärkeämmät. Uusia toimeentulomahdollisuuksia niissä silti paikallisesti syntyy, kuten myös yhteistyötä paikallisten toimijoiden kesken. Esimerkiksi Laajasalossa nuoret saivat kesätöitä vieraslajien torjuna paikallisen Saareme-osuuskunnan yhdessä Laajasalo-Degerö-seuran kanssa järjestämän joukkorahoituskampanjan ansiosta.

Aktivistin ja start-up-yrittäjän raja häilyy, sillä internetin tarjoamat mahdollisuudet, sosiaalinen innovaatio, yhteisöllinen toimintatapa, ympäristötietoisuus ja oma-aloitteinen yrittäjähenkisyys kannattelevat molempia. Esimerkiksi Helsinkiin rekisteröity Coreorient Oy toimii resurssiviisauden ja työn joukkoistamisen pohjalta. Yrityksen yhdessä eri toimijoiden kanssa järjestämät älykonttikokeilut ovat havainnollistaneet, miten palvelut ja kaupunkilaisten arki voivat järjestyä resurssitehokkaammin ja ihmisten omaan aktiivisuuteen tukeutuen. Coreorientin PiggyBaggy-kuljetuspalvelu joukkoistaa tavaroitten kuljettamisen. Kuljetus- ja konttikokeiluilla esimerkiksi Kalasatamassa on osoitettu tapoja täydentää julkisten palvelujen vajetta, kun palveluja on karsittu tai kun uudella alueella ei niitä vielä ole.

Liiketoimintamahdollisuuksia avautuu myös erilaisten alustojen lisääntymisen tuodessa uusia palvelutarpeita. Helsinkiin rekisteröity Hostaway Oy kehittää palvelua, jonka avulla asunnon vuokralle an-

Gemensamt har man också finansierat bland annat en restaurang för överbliven mat, ett konsthottell, graffitimålning och parkgympa (Mesenaatti.me) samt en ekoby och ett kvinnoresurscentrum (Ehta Raha). Aktivismformerna handlar vanligtvis om social innovation och företagarskap där själva verksamheten och gemenskapen är viktigare motiv än ekonomin. Ändå skapar de nya utkomstmöjligheter lokalt, liksom också samarbete lokala aktörer emellan. Till exempel i Degerö fick ungdomar sommarjobb med att bekämpa främmande arter tack vare en samfinansieringskampanj ordnad av det lokala andelslaget Saareme (Vår ö) tillsammans med föreningen Laajasalo-Degerö.

Gränsen mellan en aktivist och en startupföretagare är oklar, då bägge tar avstamp i de möjligheter som Internet ger, ur social innovation, gemensamt agerande, miljömedvetenhet och företaganda på eget initiativ. Som exempel verkar helsingforsregistrerade firman Coreorient Oy utgående från resursvisdom och gemensamt görande. De försök med co-transport som företaget gjort tillsammans med olika instanser har åskådliggjort hur servicen och stadsbornas vardag kan ordna sig resurseffektivare och med stöd av folks egen aktivitet. Coreorient Oy:s transportservice PiggyBaggy kollektiviserar transporten av varor. Genom försöket har man till exempel i området Fiskehamnen påvisat olika sätt att komplettera bristen på offentlig service i ett läge där service gallrats bort eller ännu inte hunnit inrättas.

Möjligheter till affärsverksamheter öppnar sig också i och med att nya servicebehov uppstår då

tajan on helppo käyttää useita välityspalveluja samalla kertaa. Tämä auttaa moninaistamaan välityspalvelujen käyttöä tuomalla vaihtoehtoja tunnetuimman markkinajätin, Airbnbn rinnalle. Wikimploi puolestaan pyrkii "uberisoimaan" työnteon yhdistämällä toimitilan, työvoiman, työyhteisön ja työtehtävät samaan pakettiin. Recci kehittää vaatteiden ja tekstiilien kierrätystä ja pitää second hand -vaatekauppaa. Monet aktivismit operoivat kiertotalouden piirissä. Ruoka ja liikkuminen näyttävät aloina kiinnostavimmilta aktivismien taloudellisen ulottuvuuden kanalta.

Aktivisitit tarttuvat hallinnon tehtäviin: turvapaikanhakijoiden tuki ja kaupunkisuunnittelu

Start-upien ja aktivismien yhteinen piirre on myös kyky toimia nopeasti verrattuna hallinnon organisaatioihin, suuriin yrityksiin ja esimerkiksi perinteisiin kaupunginosayhdistyksiin ja taloyhtiöihin. Kun Suomeen tuli vuonna 2015 ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, muuan espoolainen otti yhteyttä Espoon kaupunkiin kysyäkseen, miten kaupunki on järjestämässä entistä suuremman alaikäisten turvapaikanhakijoiden joukon vastaanottamista. Hänestä näytti, että asia ei ole hoidossa, joten hän perusti Facebookiin Espoon alaikäisten turvapaikanhakijoiden tukiryhmän ja ryhtyi ryhmän kanssa koordinoimaan näiden alaikäisten vastaanottoa yhteistyössä SPR:n ja Espoon kaupungin kanssa.

Ryhmän ansiosta turvapaikanhakijalapsille ja -nuorille järjestyi muun muassa vaatelahjoituksia

olika slags plattformar ökar. Helsingforsregistrerade Hostaway Oy utvecklar service med vars hjälp de som hyr ut sina bostäder behändigt kan använda flera förmedlingsfirmor på en gång. Detta främjar mera varierad användning av förmedlingsservicen genom att det ger alternativ till den kändaste förmedlaren Airbnb. Wikimploi försöker å sin sida "uberisera" arbetet genom att sammanföra lokalen, arbetskraften, arbetsgemenskapen och arbetsuppgifterna i samma paket. Recci utvecklar återanvändning av kläder och textilier och håller en second-hand klädbutik. Många slags aktivism verkar inom återvinningsekonomin. I ekonomiskt hänseende tycks mat och fortskaffning vara intressantast för aktivismen.

Aktivisterna hugger i för förvaltningen: asylsökarens stöd och stadsplanering

Ett annat gemensamt drag hos start-ups och aktivismen är förmågan att agera snabbt jämfört med förvaltningen, de stora företagen och till exempel traditionella stadsdelsföreningar och husbolag. Då det år 2015 kom rekordartat många asylsökande till Finland var det en esbobo som kontaktade staden och frågade hur den tänkt ordna mottagningen av den allt större skaran minderåriga asylsökande. Personen ifråga tyckte det verkade som om saken inte blev skött, och grundade därför en stödgrupp på Facebook för minderåriga asylsökande i Esbo, och började tillsammans med gruppen koordinera mottagningen av dessa minderåriga i samarbete med Röda Korset och Esbo stad.

Tack vare stödgruppen lyckades man få fram

ja toimintamahdollisuuksia. Kaupunkiorganisaation tehtävä turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa saatiin hoidettua nopeammin ja paremmin kuin mihin kaupunkiorganisaatio ja järjestöt olisivat pystyneet vain keskenään. Kaupunkiorganisaatio halusikin turvata toiminnan jatkumisen ja palkkasi aloitteen tehneen aktivistin syksyllä 2015 jatkamaan työtä kaupungilla puolipäiväisenä koordinaattorina. Esimerkki kertoo aktivismien potentiaalista parantaa kaupunkien resilienssiä eli kykyä selviytyä äkillisistäkin muutoksista.

Aktivismin ja kaupunkiorganisaation välinen suhde on kehittynyt erityisen pitkälle Lisää kaupunkia Helsinkiin -Facebook-ryhmä (LKH) tapauksessa. Vuonna 2009 perustettu ryhmä on kesällä 2016 lähes 10 000 -jäseninen yhteisö, joka kokoaa kiinnostuneita kehittämään kaupunkia kaupunkimaisemmaksi. Ryhmässä esitetään kehittämiskohteita, tehdään konkreettisia ehdotuksia suunnitteluratkaisuiksi, kommentoidaan niin kaupunkiorganisaation kuin aktivistiryhmienkin tekemiä suunnitelmia sekä puidaan suunnitelmissa tehtyjen asukaskyselyjen tuloksia. Aktiivisimmat myös käyvät ryhmän järjestämissä keskustelutapaamisissa, tekevät yhdessä maastokäyntejä ja taustoittavat keskusteluja omissa blogeissaan. Mukana on tutkijoita, viranhaltijoita ja päättäjiäkin.

Ryhmä on muodostunut aktiiviseksi ja jatkuvaksi keskusteluforumiksi kaupunkisuunnitteluviraston itse järjestämien keskustelumahdollisuuksien rinnalle (Laakso 2015). Kaupunkisuunnitteluvirasto on huomannut ryhmän merkityksen suunnittelun resurssina ja pyrkii kehittämään yhteistyötä ryhmän kanssa. Myös ryhmän perustajan Mikko Särelän mukaan ryhmä on saavuttanut aseman, jossa virasto jo kuuntelee ryhmää.

Ryhmän yksi merkitys hallinnolle on sen tuomissa kansainvälisissä yhteyksissä. Aktivisitit välittävät ryhmään keskusteltavaksi suunnitteluesimerkkejä ja idealähteitä ulkomailta ja pohtivat niiden soveltamista Helsingissä. Ryhmäläisiä on myös ollut mukana organisoimassa kansainvälistä YIMBYcon-tapahtumaa, jonka on tarkoitus koota kaupunkisuunnitteluaktivisteja Helsinkiin jatkossa vuosittain. Aktivisitit rakentavat tällä osaltaan Helsingin mai-

bland annat kläddonationer och möjligheter till aktiviteter åt asylsökarnas och -ungdomarna. Stadsorganisationens älgganden vid mottagandet av asylsökarna kunde skötas snabbare och bättre än vad stadsorganisationen och föreningarna skulle ha klarat av på egen hand. Stadsorganisationen ville därför trygga att verksamheten kunde fortsätta och anställde hösten 2015 som koordinator på halvtid den aktivist som tagit initiativet. Exemplet vittnar om aktivismens potential att förbättra städernas resiliens alias deras förmåga att klara av plötsliga förändringar.

Särskilt långt har förhållandet mellan aktivismen och stadsorganisationen utvecklats i facebookgruppen Lisää kaupunkia Helsinkiin (LKH):s fall. Gruppen, som bildades år 2009, utgör sommaren 2016 en gemenskap med nästan 10 000 medlemmar som samlar intresserat folk för att göra staden mera stadsmässig. Inom gruppen lägger man fram utvecklingsobjekt och konkreta förslag till planeringslösningar, kommenterar planer gjorda av både stadsorganisationen och aktivistgrupper samt dryftar rön av invånarenkäter som gjorts vid planeringen. De mest aktiva besöker också de diskussionsträffar som gruppen ordnar, gör fältbesök tillsammans och ger debattargument i sina egna bloggar. Med finns forskare, tjänsteinnehavare och till och med beslutsfattare.

Gruppen har blivit ett aktivt och fortgående debattforum vid sidan om de diskussionsmöjligheter som Helsingfors stadsplaneringskontor själv ordnar (Laakso 2015). På Stadsplaneringskontoret har man märkt att gruppen kan vara en resurs för planeringen, och försöker därför utveckla samarbetet med den. Också enligt gruppens grundare Mikko Särelä har gruppen nått den ställningen att kontoret redan lyssnar till den.

En av gruppens betydelser för förvaltningen är de internationella kontakterna. Aktivisterna uppmärksammar de övriga i gruppen på planeringsexempel och idékällor utomlands och dryftar deras tillämplighet i Helsingfors. Medlemmar av gruppen har också varit med och ordnat det internationella jippet YIMBYcon, som är tänkt att årligen sammanföra stadsplaneringsaktivister i Helsingfors. Därmed bidrar aktivisterna till att bygga upp ett rykte för Helsingfors som YIMBY-stad ("Yes in my backyard"). Evenemanget ger tillfälle att berika vår stadsplanering med utländ-

Kyse ei ole osallistumisesta yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaan suorasta toiminnasta oman kaupunkiympäristön, sen tilojen, tarjoumien ja toiminnallisuuksien parantamiseksi.

Kaupunkiorganisaatio voi rajallisesti mutta silti merkittävästi vaikuttaa siihen, miten kansalaisyhteiskunnan voimavarat kaikkiaan vapautuvat, kehittyvät tai jäävät hyödyntämättä.

Kokoavia havaintoja

Kaupunkilaisten omaehtoisen toiminnan yhteydet kaupungin kehitykseen ovat monisyisiä ja työme niiden kuvaamiseksi on vielä kesken. Esimerkit edellä kuitenkin jo havainnollistivat, miten kaupunkilaiset voivat omaehtoisesti edistää kaupunkiorganisaationkin tavoitteita ekologisesta, yhteisöllisestä, reilusta ja toimivasta kaupungista. Tähänastisen työemme ensimmäinen päätelmä on, että hallinto voi onnistua näiden tavoitteidensa saavuttamisessa parhaiten, jos hallinnon organisaatioiden konkreettinen toiminta ja sitä ohjaava kulttuuri mukautuvat tukemaan kansalaisten toimintaa kaupunkiyhteisön hyväksi.

Kaupunkilaiset ovat hallinnon näkökulmasta edelleen hallinnon toiminnan oikeuttajia ja osallisia, mutta yhä useammin on hyödyllistä ajatella heitä erityisesti aloitteellisina ja itseorganisoituvina toimijoina ja yhteistyökumppaneina eli kaupunkikehityksen voimavarana. Kaupunkiorganisaatio voi rajallisesti mutta silti merkittävästi vaikuttaa siihen, miten kansalaisyhteiskunnan voimavarat kaikkiaan vapautuvat, kehittyvät tai jäävät hyödyntämättä. Toiseksi hallinnon ja kansalaisten suhteen uudistamisessa on tärkeä tunnistaa niin toiminnan sisältöjen ja muotojen kuin itse kansalaistenkin moninaisuus. Aktivismi edustavat usein ajanvietettä ja hauskanpitoakin, mutta samaan aikaan ne toimivat yhteiskunnan parhaaksi sekä paikallisesti että yleisemmin. Jotkut aktivismitapaukset, kuten Lisää kaupunkia Helsinkiin -ryhmän toiminta, tähtäävät suoraan yhteiskunnan kehittämisen suuntaamiseen pitkällä aikavälillä. Toiset, kuten Facebook-kirpputorit, palvelevat enemmän ihmisten välittömiä tarpeita, mutta

Sammanfattande iakttagelser

Stadsbornas egen verksamhets samband med stadens utveckling är av många slag, och vårt arbete med att beskriva dem är ännu på hälft. Men redan ovan anförda exempel åskådliggör hur stadsborna på eget initiativ kan främja även stadsorganisationens målsättningar för en ekologisk, gemensam, rejäl och fungerande stad. Den första slutsatsen av det arbete vi gjort hittills är att förvaltningen kan lyckas bäst med att nå dessa målsättningar om den konkreta verksamheten inom förvaltningens organisationer och den kultur som den styrs av anpassar sig och stöder medborgaraktiviteten stadsgemenskapen till fromma.

Ur förvaltningens synvinkel är det fortfarande stadsborna som man jobbar för, och de är fortfarande delaktiga, men allt oftare är det bra att se dem i synnerhet som dels initiativrika aktörer som organiserar sig själva, dels samarbetspartners, alltså som en resurs för stadens utveckling. Stadsorganisationen kan inom vissa gränser men ändå kännbart inverka på hur medborgarsamhällets resurser som helhet frigörs, utvecklas eller blir outnyttjade.

För det andra är det viktigt, då man nydanar förhållandet mellan förvaltning och invånare, att inse hur mångskiftande såväl verksamheten och dess former som också invånarna är. Låt vara att aktivismen ofta handlar om tidsfördriv och förströelse, men samtidigt fungerar den till samhällets bästa både lokalt och mera allmänt. Vissa fall av aktivism, såsom gruppen Lisää kaupunkia Helsinkiin, syftar direkt på att kunna påverka i vilken riktning samhället utvecklas på lång sikt. Andra, såsom loppisarna på Facebook, svarar mera på folks omedelbara behov, men

KUVA 3. Aktivistit kanavoivat tietoa, ideoita ja osaamista kaupungin kehittämisen hyväksi muun muassa yhteissuunnittelutilaisuuksilla. Aktivistien elokuussa 2016 järjestämässä YIMBYcon-tapahtumassa suunniteltiin esimerkiksi vajaakäytössä olevien tilojen, kuten kuvassa Herttoniemen teollisuusalueella sijaitsevan toimistotilan, ottamista uuteen käyttöön yhteisasumisessa.

BILD 3. Aktivisterna kanaliserar information, idéer och kunnande som gagnar utvecklandet av staden bland annat vid gemensamma planeringsträffar. Vid YIMBYcon-jippet i augusti 2016, som aktivisterna ordnat, laborerade man till exempel med att för gemensamt boende ta i bruk lokaler med låg användningsgrad, såsom denna tomma kontorslokal på industriområdet i Herttonäs.

netta YIMBY-kaupunkina ("Yes in my backyard"). Tapahtuma tuo tilaisuuksia rikastaa tärkeitä kaupunkisuunnittelua ulkomaisillakin ideoilla ja osaamisella esimerkiksi aktivistien innostuessa järjestämään suunnittelupajoja täällä paikallisten kohteiden kehittämiseksi (Kuva 3).

ska idéer och kunnande till exempel då ivriga aktivister ordnar planeringsmedjor för att utveckla lokala objekt här hos oss (Bild 3).

Voimavarojen tunnistamista ja yhteen tuomista voi auttaa puhuminen kaupunkilaisista pelkän asukkaan sijasta esimerkiksi palveluntarjoajina, palvelumuotoilijoina, yhteisömanagereina, yrittäjinä ja viranhaltijoina.

vaikuttavat samalla kehitykseen pidemmällä tähtäimellä muuttamalla ihmisten arkea ja tapoja elää, kulluttaa ja tulla toimeen.

Kolmas päätelmä on, että kansalaisten ja hallinnon suhteen uudelleenmuotoilussa tarvitaan totut roolijaot ylittävää keskustelua ja käsitteiden uudistamista. Voimavarojen tunnistamista ja yhteen tuomista voi auttaa puhuminen kaupunkilaisista pelkän asukkaan sijasta esimerkiksi palveluntarjoajina, palvelumuotoilijoina, yhteisömanagereina, yrittäjinä ja viranhaltijoina. Näitä rooleja aktivistit esimerkiksi ottavat.

Kun kaupunkilaisia lähestytään voimavarana, ei vapaaehtoisesti ja työtehtävänä hoidettavia asioita kannata tarkastella tiukasti erillään toisistaan. Viranhaltija voi ryhtyä aktivistiksi tekemällä työnsä puitteissa yhteisöjen hyväksi vapaaehtoisesti enemmän kuin työtehtävät edellyttävät. Kaupunkiaktivismiin tuoma voimavara ei myöskään automaattisesti häviä, vaikka toiminta muuttaisi muotoaan esimerkiksi yritystoiminnaksi tai virkatyöksi. Aktivismi merkitsee myös henkistä pääomaa ja toimintakulttuuria, joka säteilee yhteiskunnan muille alueille.

Olemme kehittäneet käsitteen *neljäs sektori* kuvataksemme kaupunkiaktivismien kenttää ja analysoidaksemme sen suhteita ja vaikutuksia yhteiskuntaan (Kuva 4). Tarkoitamme neljännellä sektorilla kansalaisyhteiskunnan aluetta, joka luonteeltaan nopeana, kevyesti järjestäytyneenä, proaktiivisena ja toimintaan keskittyvänä rakentuu kolmannen sektorin eli kansalaisjärjestökentän ulkopuolella (Mäenpää ym. 2016). Neljäs sektori on kuitenkin ennen kaikkea toiminnan tyyppi, jollaista voi olla muillakin kuin varsinaisilla neljännen sektorin toimijoilla. Esimerkiksi paikallisissa kehittämishankkeissa voidaan pyrkiä

inverkar i den meningen på längre sikt på framtiden att de förändrar folks vardag och sätt att leva, konsumera och försörja sig.

En tredje slutsats är att det i nydaningen av förhållandet mellan invånare och förvaltning behövs debatt och begreppsförnyelse över den invanda rollfördelningens gränser. Lokaliseringen och samlandet av resurser kan underlättas om man i stället för att tala om stadsborna bara som invånare talar om dem som till exempel serviceproducenter, servicedesigners, samsfundsmanagers, företagare och tjänsteinnehavare. Exempelvis sådana roller kan aktivisterna ta.

Då man ser stadsborna som en resurs lönar det sig inte att strikt hålla skillnad på om saker sköts frivilligt eller som tjänsteälgganden. En tjänsteinnehavare kan bli en aktivist genom att frivilligt inom ramen för sitt arbete göra mera för en gemensam sak än vad arbetsuppgifterna skulle kräva. Den resurs som stadsaktivismen innebär försvinner inte heller automatiskt fastän verksamheten skulle ändra form till exempel till företagsverksamhet eller tjänstearbete. Aktivism innebär också andligt kapital och en verksamhetskultur som sprider ut sig på andra samhällsområden.

Vi har utvecklat begreppet *fjärde sektorn* för att beskriva stadsaktivismen och för att analysera dess förhållande till och inverkan på samhället (Bild 4). Med fjärde sektorn avser vi den del av medborgarsamhället som till naturen är snabb och lättorganiserad, proaktiv och aktivitetscentrerad, och som finns till utanför tredje sektorns alias medborgarorganisationernas hank och stör (Mäenpää et al. 2016) Men framför allt är den fjärde sektorn en typ av verksamhet som kan förekomma även bland andra än de egentliga aktörerna inom fjärde sektorn. Till exempel inom lokala utvecklingsprojekt kan man försöka

KUVA 4. Itseorganisoitua kaupunki elää kuhinasta neljännellä sektorilla, jossa erilaisia toiminnan ja organisoitumisen muotoja viriää ja katoaa, muovautuu tai käy vakiintumaan. Sektorien vuorovaikutuksesta ks. Mäenpää ym. 2016.

BILD 4. En självorganiserande stad lever av vimlet och myllret inom den fjärde sektorn, där olika former av verksamhet och organisation föds och försvinner, förändras eller stadgar sig. Om växelverkan mellan sektorerna se Mäenpää et al. 2016.

tunnistamaan, miten perinteiset kolmannen sektorin yhdistykset ja toisaalta senhetkinen neljännen sektorin tyyppinen toiminta alueella voisivat tuoda voimavaroja kehittämishankkeelle ja mahdollisesti samalla paikalliselle yhteistyölle tulevaisuudessakin.

Yksityiskohtaisemmin keskustelua ja kehittämistyötä voi auttaa aktivismien tarkastelu toiminnan sisällön, luonteen ja tavoitteiden mukaan. Yhtenä välineenä olemme kehittäneet aktivismien sisältöluokittelua (Kuva 5). Luokittelu perustuu pääasiassa Helsingin metropolialueella tunnistamiimme tapauksiin. Luokat voivat toimia apuna aktivismien ja voimavarojen tunnistamisessa sekä antaa ideoita omaehtoisien

ta reda på hur dels de traditionella föreningarna inom den tredje sektorn, dels den lokala verksamhet av fjärdesektortyp som just då pågår i området kunde bidra med resurser till projektet – och möjligen till det lokala samarbetet även framdeles.

På ett mera detaljerat plan kan debatt och utvecklingsarbete underlättas genom att man ser aktivismen utgående från dess innehåll, natur och målsättningar. Vi har som ett redskap gjort upp en klassificering av aktivismformer (Bild 5). Klassificeringen bygger i huvudsak på exempel vi sett i Helsingfors metropolområde. Klasserna kan vara till hjälp för att identifiera aktivismen och resurserna och ge idéer för att ut-

Kaupunkiaktivismien luokittelua

★ Jakamis/alusta/vertais/kansalaistalouspalvelut

- vertaiskauppa, ruoanvälitys (nettikirpputorit, ruokapiirit ja -osuuskunnat, REKO-renkaat, Kallion safkat kiertoon -ryhmä...)
- vertaisvuokraus, muut vertaispalvelut ja palvelujen vaihto (Kuinoma, aikapankit, PiggyBaggy, kimppakyytipalvelut, Nappi Naapuri...)

★ Yhteisöaktivismi eli aktivismi, jossa korostuu yhteisöllisyys, toisten auttaminen tai ekologisuus

- kaupunkitapahtumat (Ravintolapäivä, Siivouspäivä, Illallinen taivaan alla, Saunapäivä, Block Partyt...)
- paikalliset liikkeet (Kallio-, Kannelmäki-, Myyrmäki-, Jätkäsaari-liike, ARTOVA, Hertikan pumppu, Saaremme...)
- sosiaalinen vertaistuki (Refugee Hospitality Club, Espoon alaikäisten turvapaikanhakijoiden tukiryhmä, Häதாகahvit, Häதாகaljat...)
- julkisten palvelujen parantaminen (ympäristömmummo- ja -vaaritoiminta, yksityisten avaamat kirjastot, kaupunkifillarit.fi, Väistä viharatikka...)
- ekoliikkeet (Ei laiteta pakasteita pieneen pussiin, Se parempi vaatekeräys...)

★ Tila-aktivismi eli tilan muokkaaminen lyhytaikaisesti tai pitkällä aikavälillä, suoraan tai suunnittelun kautta

- kaupunkisuunnitteluryhmät (Lisää kaupunkia Helsinkiin + Espooseen + Tampereelle, Selkäranka, Urban Helsinki, Urbaani Tampere ry, Herttoniemen ja Roihupellon vaihtoehtoinen tulevaisuusvisio...)
- talon tai tilan valtaajat, avajat ja tuunaajat (Suvi-lahti, Herttoniemi, Lauttasaari, Lapinlahti, Vartiiosaari, ryhmärakennuttajat, kaupunkiviljely mm. Guerrilla Gardens Helsinki, jäälinnat, Hoffice, Olohuonenäyttely, Korttelipihat takaisin, Taukotila...)
- artivismi eli taideaktivismi (muraalit, graffitit, katupiirustus, flash mobit...)

★ Digiaktivismi eli tietotekniikan hyödyntämistä kehittävä aktivismi

- haktivismi eli erityistä tietotekniikkaosaamista vaativa aktivismi (devaus mm. avoimen datan hackathoneissa, tietojärjestelmien ja datan parantaminen...)
- digiyhteiskunnan kehittäminen (avoimuuden kehittäminen, kryptovaluutta-aktivismi, valokuituosuuskunnat, digiapuri.com...)

★ Aktivismien tuki eli aktivismi, joka erityisesti tukee muita aktivismeja

- innovaatio- ja välittäjäyhteisöt (Yhteismaa ry, Hukatila ry, Dodo ry, Oranssi ry, ARTOVA ry...)
- aktivismien välineiden kehittäminen (aktivismioppaiden, toimintamallien, joukkorahoitus- ja muiden alustojen kehittäminen, vapaaehtoinen aktivismeja auttava tutkimus- ja selvitystyö...)
- aktivoiva viestintä (kapitaali.com, kulttuurihäirintä, vastamainokset...)

KUVA 5. Esimerkkejä kaupunkiaktivismeista luokiteltuna toiminnan sisältöjen mukaan. Yksittäisellä aktivismilla on piirteitä yhdestä tai useammasta luokasta.

Olika former av stadsaktivism

★ Delnings/plattform/gelikes/medborgarekonomitjänster

- direkthandel konsumenter emellan, matförmedling (webbblippisar, matcirklar och andelslag, REKO-ringar, gruppen Kallion safkat kiertoon ...)
- hyrning medborgare emellan, övrig service och serviceutbyte medborgare emellan (Kuinoma, tidsbanker, PiggyBaggy, samäkning, Nappi Naapuri ...)

★ Gemenskapsaktivism , där gemenskap, hjälp åt andra eller ekologi betonas

- stadsjippon (Restaurangdagen, Städdagen, Illallinen taivaan alla, Bastudagen, Block Parties ...)
- lokala rörelser (i Berghäll, Gamlas, Myrbacka, Busholmen, samt ARTOVA, Hetsikan pumppu, Saaremme ...)
- socialt stöd medborgare emellan (Refugee Hospitality Club, stödgruppen för minderåriga asylsökande i Esbo, Häதாகahvit, Häதாகaljat ...)
- förbättring av den offentliga servicen (verksamheten med lokala medfostrare, öppnade privata bibliotek, kaupunkifillarit.fi, Väistä viharatikkaa ...)
- ekologiska rörelser (Ei laiteta pakasteita pieneen pussiin, Se parempi vaatekeräys ...)

★ Utrymmesaktivism alias ändrande av utrymmen på kort eller lång sikt, direkt eller genom planering

- stadsplaneringsgrupper ("Mera stad" i Helsingfors, Esbo och Tammerfors, Selkäranka, Urban Helsinki, Urbaani Tampere ry, den alternativa framtidsvisionen för Hertnäs och Kasåker ...)
- husockupationer o.dyl. (Södervik, Hertnäs, Drumsö, Lappviken, Vårdö, gruppyggherrar, stadsodling bl.a. Guerilla Gardens Helsinki, isslott, Hoffice, Olohuonenäyttely, Korttelipihat takaisin, Pausrummet ...)
- artivism alias konstaktivism (fresker, graffiti, trottoarritning, flash mobs ...)

★ Digiaktivism alias aktivism för att utveckla nyttjandet av datateknik

- haktivism alias aktivism som kräver särskilt kunnande i datateknik (developing bl.a. vid hackathon-möten inom öppendata, förbättring av datasystem och data ...)
- utvecklande av digitalsamhället (ökad öppenhet, kryptovalutaaktivism, andelslag för optisk fiber, digiapuri.com...)

★ Aktivismstöd alias aktivism som särskilt stöder andra former av aktivism

- innovations- och förmedlingsgemenskaper (föreningarna Yhteismaa ry, Dodo ry, Oranssi ry, ARTOVA ry ...)
- utvecklande av redskap för aktivism (utveckla aktivismguider, verksamhetsmodeller, kollektiv finansiering och andra plattformar, frivillig forskning och utredning för att hjälpa aktivism ...)
- aktiverande kommunikation (kapitaali.com, kulturstörning, motreklam ...)

BILD 5. Exempel på olika former av stadsaktivism, enligt verksamhetens innehåll. En enskild form av aktivism kan innehålla särdrag från en eller flera klasser.

Ei riitä, että kaupunkilaisia osallistetaan hallinnon toimiin, vaan päinvastoin hallinnon tulee omaksua tapoja osallistua rakentavasti kansalaisverkostojen toimintaan.

toiminnan kehittämiseen. Luokittelu voi antaa sysäyksen pohtia myös, mitä luokista tai esimerkeistä vielä puuttuu. Millaiset täällä vielä ennennäkemättömät toiminnan muodot olisivat tervetulleita?

Esimerkiksi PiggyBaggy-palvelun mahdollistaman joukkoistetun kuljetuksen voi luokittelussa tunnistaa ainakin jakamistalouspalveluna, mutta luokittelu voi auttaa pohtimaan sen merkitystä myös esimerkiksi yhteisöllisyyden edistäjänä (lisääkö vaikka kaupakassin tuominen yhteisöllisyyttä?) ja aktivismien tukena (luoko kuljetuskokeilu edellytyksiä esimerkiksi kaupan ja aktivistien väliselle innovatiiviselle yhteistyölle jatkossa?). Facebook-ryhmät voi mieltää myös tila-aktivismina, sillä ne luovat itsessään kaupunkilaisille merkityksellistä virtuaalista tilaa. Osa niistä toimii välineenä fyysisen tilan muokkaamiseen.

Miten hallita aktivismien kaupunkia?

Helsingin tuoreen brändityön mukaan "Helsinki tarkoittaa ihmisiä, joiden intohimona on merkityksellisten ongelmien ratkaiseminen ja maailman edistyksellisin arki". Uudessa kansalaislähtöisessä toiminnassa kaupunkilaiset arkisine tarpeineen kohtaavat maailmanlaajuisen ympäristötietoisuuden ja verkostojen avoimet toimintamahdollisuudet paikallisissa todellisuuksissa ja sosiaalisen median yhteisöllistämistä.

Kaupungit ovat kautta historian saaneet kehitysykäyksiä, kun kaupunkilaiset ovat vapautuneet jäykistä toimintamahdollisuuksista (Mäenpää & Schulman 2011). Kaupunkiorganisaatio voi joko edistää tai

veckla egen verksamhet. Klassificeringen kan också ge en impuls att begrunda vad som ännu fattas i klasserna eller exemplen. Hurdana verksamhetsformer vore välkomna som vi ännu inte sett här?

Som exempel kan man klassa den kollektiviserade transport som servicen PiggyBaggy ger möjlighet till som åtminstone delningsekonomi, men klassificeringen kan hjälpa till att se dess eventuella roll för att till exempel stärka gemenskapen (kan denna stärkas av att man t.ex. hämtar hem en butikskasse?) och som ett stöd för aktivism (ger transportförsöket möjligheter till innovativt samarbete mellan t.ex. handel och aktivister i framtiden?). På samma sätt kan facebookgrupper ses som även utrymmesaktivism, då de ju skapar viktiga virtuella utrymmen för stadsborna. En del av dem är också verktyg för ändring av det fysiska rummet.

Hur styr man en stad av aktivismer?

Enligt Helsingfors stads färskva varumärkesarbete syftar Helsingfors också dels på de människor vars passion det är att lösa betydelsefulla problem och dels på världens progressivaste vardag. I den nya medborgarinitierade verksamheten möter stadsborna med sina vardagsbehov en global miljömedvetenhet och öppna verksamhetsmöjligheter för nätverk i lokala verkligheter sammanförda av den sociala median.

Genom historien har städer fått utvecklingsimpulser när stadsborna frigjort sig från stela verksamhetsmöjligheter (Mäenpää & Schulman 2011). Stadsorganisationen kan antingen främja eller bromsa de

hidastaa internetin, osallistuvan kulutuksen ja yhteisöllisten toimintatapojen aikaansaamia yhteiskuntaa uudistavia voimia. Innostaako Helsingin uusi osallisuusmalli ihmisiä vaikuttaviin tekoihin muuttuvissa työn ja vapaa-ajan rooleissa?

Selvimmin kaupunkilaisten uusi roolinotto näkyy jakamistalouden piirissä, jossa yhteiskunnan tuotantotapa organisoiu uudelleen. Kansalaiset eivät vain ota kuluttajina vastaan mitä tarjotaan vaan luovat kaupunkiaan itse. Kun kaupunkilaiset esimerkiksi rakentavat ruokahuollon verkostoja, ylläpitävät tavaroiden ja palvelujen vaihdon paikkoja tai joukkorahoittavat paikallisia palveluja itselleen, tullaan lähelle käänteisen infrastruktuurin käsitettä, jolla tarkoitetaan paikallisin voimin rakennettuja teknisiä järjestelmiä (ks. esim. Anttiroiko & Heino 2013).

Mitä enemmän kaupunkielämän palveluinfraa aletaan rakentaa alhaalta ylös, sitä enemmän kaupunkiorganisaatio ja päätöksentekojärjestelmä joutuvat asemoimaan itseään uudelleen. Ei riitä, että kaupunkilaisia osallistetaan hallinnon toimiin, vaan päinvastoin hallinnon tulee omaksua tapoja osallistua rakentavasti kansalaisverkostojen toimintaan. ★

PASI MÄENPÄÄ on tutkija ja dosentti Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella.

MAIJA FAEHNLE toimii Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen tutkijana Suomen ympäristökeskuksessa.

★ LÄHTEET | KÄLLOR

- Anttiroiko, A.-V. & Heino, O. 2013. Käänteiset infrastruktuurit ja integroiva infrastruktuuripolitiikka. *Yhdyskuntasuunnittelu* 2013:3, 30–43.
- Botsman, R. & Rogers, R. 2010. *What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption*. HarperBusiness, New York.
- Jacobsson, K. 2015. *Urban grassroots movements in Central and Eastern Europe*. Ashgate.
- Kaupungit 2015. *Vertaiskauppa verkossa - Marginaalilmiöstä ilmiöksi*.
- Laakso, N. 2015. *Pingviinin arvoinen suoritus. Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kaupunkilaisten osallistuminen ja sen kehittäminen*. Case Helsingin kaupunkisuunnittelu ja -kehittäminen Facebookin Lisää kaupunkia Helsinkiin

samhällsförnyande krafter som Internet, delaktig konsumtion och informella kollektiva verksamhetsätt åstadkommit. Inspirerar Helsingfors nya delaktighetsmodell folk till verkningsfulla gärningar i föränderliga roller under arbete och fritid?

Klarast syns den nya roll som stadsborna tagit inom delningsekonomi, där samhällets produktionsätt omorganiserar sig. Medborgarna tar som konsumenter inte bara emot vad som bjuds, utan de skapar sin stad själva. Då stadsborna till exempel bygger upp nätverk för matförsörjning, upprätthåller ställen för utbyte av varor och tjänster eller samfinansierar lokala tjänster för sig själva kommer man nära begreppet omvänd infrastruktur, med vilket man avser tekniska system som uppbyggts med lokala krafter (se t.ex. Anttiroiko & Heino 2013).

Ju mera man börjar bygga serviceinfrastrukturen för stadslivet nerifrån uppåt, desto mera blir stadsorganisationen och beslutsfattningssystemet tvungna att omorientera sig själva. Det räcker inte med att stadsborna görs delaktiga på förvaltningens försorg, utan tvärtom bör förvaltningen ta till sig olika sätt att konstruktivt delta i medborgarnätverkens verksamhet. ★

PASI MÄENPÄÄ är forskare och docent vid Helsingfors universitets socialvetenskapliga institution.

MAIJA FAEHNLE verkar som Helsingfors universitetets socialvetenskapliga institutions forskare vid Finlands miljöcentral.

-ryhmässä. Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Taiteen laitos.

Mäenpää, P. & Schulman, H. 2011. Paikallisen innovaatiopolitiikan avainkysymyksiä. Teoksessa Schulman & Mäenpää (toim.). *Kaupungin kuumat lähteet*. Helsingin metropolialueen innovaatioympäristöt. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki 2011.

Mäenpää, P., Faehnle, M. & Schulman, H. 2016. *Kaupunkiaktivismi, jakamistalous ja neljäs sektori*. Tulossa.

Wallin, S. 2015. *Kaupunkisuunnittelua ja itseorganisointivaa toimintaa*. Kertomus Helsingin Herttoniemen muutoksesta. *Alue ja ympäristö* 44:1, 17–30.

Helsinkiläiset myönteisiä vertaiskaupalle

★ Helsinki on toiminut yhteisöllisen kuluttamisen näyttämönä jo useiden vuosien ajan. Ravintolapäivän ja Siivouspäivän kaltaiset yhteisölliset kulutuskarnevaalit ovat ponnistaneet myös maailmanlaajuiseen suosioon ja liittäneet suomalaisetkin täten alati kasvavan jakamistalouden piiriin. Yhteisöllinen kuluttaminen on jakamistalouden yksi ilmenemismuoto, ja tämän artikkelin tarkoituksena onkin tarjota näkemys helsinkiläisten asenteista vertaisten välillä tapahtuvaa taloudellista vaihdantaa kohtaan.

TARU LINDBLOM ★ PEKKA MUSTONEN

Helsingforsborna positiva till direkthandel konsumenter emellan

★ I flera år redan har Helsingfors varit en skådeplats för samordnad konsumtion. Konsumtionskarnevaler av typ Restaurangdagen och Städdagen har varit populära även globalt, och med dem har också finländarna kopplats upp på den ständigt växande delningsekonomin. Samordnad konsumtion (även kallad bl.a. samverkanskonsumtion) är en av delningsekonomin uttrycksformer, och syftet med föreliggande artikel är att ge en syn på helsingforsbornas inställning till ekonomiskt utbyte mellan gelikar, konsumenter.

Vertaiskauppaa käydään monesta syystä

Kun kuluttaja löytää tarvitsemansa tavaran tai palvelun markkinoilta, joilla toinen kuluttaja sitä tarjoaa, ollaan jakamistalouden ytimessä. Uudesta ilmiöstä ei ole kyse; vaihdantatalouden juuret ylettyvät ihmiskunnan sivistyksen alkupäiviin asti (Belk 2014). Jakamistalouden tekee kiinnostavaksi kuitenkin se, miten uudet teknologiset sovellukset ja tietoverkot auttavat kuluttajia luomaan markkinat mutkattomasti keskenään ilman yritysten ja markkinoimien väliintuloa. Tunnetuimpia ja suosituimpia vertaiskaupan markkinoita ovat verkossa toimivat kauppapaikat kuten Tori.fi sekä Huuto.net. Uudempia, sosiaalisen median ja samaisen ”alustatalouden” mukanaan tuomia vertaiskaupan foorumeita ovat hotellipalveluita korvaava Airbnb, kyydityspalvelumarkkinat uudelleen myllännyt Uber sekä Facebookissa toimivat alueelliset tai temaattiset kierrätys-, osto- ja myyntiryhmät. Esimerkiksi jopa neljännes Helsingissä varattavissa olevasta hotellitarjonnasta on selvityksen mukaan markkinoilla Airbnb:n kautta (Yle 2016). Aivan marginaalisesta ilmiöstä ei siis ole kyse.

Vertaiselta toiselle tapahtuva kuluttaminen ei ole kuitenkaan aina ongelmatonta tai vailla sudenkuoppia. Se vaatii aikaa ja vaivaa, ja usein myös onnekkailta sattumilla on sijansa, kun hyödykettä tarjotaan juuri silloin kuin sitä toisaalla tarvitaan. Käyvän hinnan arviointi vaatii myös paneutumista. Lisäksi säänneltyjen markkinoiden ulkopuolella toimiminen pohjautuu pitkälti molemminpuoliseen luottamukseen, eikä kuluttajansuojaa ylety kaupantekoon, mikäli kaikki ei menekään suunnitellusti. Nämä seikat saavat varmasti monet vertaiskaupasta kiinnostuneet epäilemään ja punnitsemaan jakamistalouteen ryhtymistä.

Vertaiskaupan hyödyt ovat moninaiset. Tutkimukset ovatkin osoittaneet, ettei yhtä dominoivaa tekijää vertaiskauppaan osallistumiseen varsinaisesti ole. Vaikka kestävä ajattelu osaltaan selittää jakamistalouden kasvun suosiota, ovat vertaiskauppaan osallistumisen motiivit ekologisuuden lisäksi lukuisat. Yksi hakee taloudellista hyötyä saadessaan tyhjillään olevaan asuntoonsa tilapäisen asukkaan, toinen kokee mielekkääksi ostaa ison kasan lastenvaatteita

Många orsaker till handeln konsumenter emellan

Kärnan i delningsekonomin (även kallad bl.a. kollaborativ ekonomi eller plattformsekonomi) är att en konsument behöver en vara eller tjänst och en annan vill avvara den och att de hittar varandra. Detta är inget nytt fenomen; rötterna till bytesekonomin går ända tillbaka till den mänskliga civilisationens begynnelse (Belk 2014). Men delningsekonomin blir intressant därmed att nya teknologiska tillämpningar och datanätverk hjälper konsumenterna att i all enkelhet bedriva handel sinsemellan utan att företag och marknadskrafter kommer emellan. I Finland är de kändaste och populäraste marknadsplatserna för handel konsumenter emellan köp-och-säljsajter såsom Tori.fi och Huuto.net. Bland de nyare forum för handel som den sociala median och plattformsekonomin, dvs. delningsekonomin, fört med sig hör Airbnb (som ersätter hotelltjänster), Uber (som rumsterat om på samåkningsmarknaden) samt olika lokala och tematiska återvinnings-, inköps- och försäljningsgrupper på Facebook. Som exempel är en fjärdedel av hotellkapaciteten i Helsingfors enligt en utredning med på marknaden via Airbnb (Yle 2016). Något helt marginellt fenomen handlar det alltså inte om.

Konsumtion som sker konsumenter emellan är inte alltid problemfri eller utan fallgropar. Den kräver tid och möda, och ofta har slumpen sitt finger med i spelet då en nyttighet samtidigt bjuds ut på ett håll och behövs på ett annat. Att bedöma vad som är gängse pris kräver också att man är insatt. Att handeln sker utanför den reglerade marknadens ramar förutsätter ömsesidigt förtroende, och konsumentens skydd gäller inte ifall något inte går som man hade tänkt sig. Dessa faktorer får säkert många som annars kunde vara intresserade av dylik direkthandel att tveka och överväga om de vill ge sig in på delningsekonomi.

Nyttan av handeln konsumenter emellan (även kallad bl.a. självorganiserande handel) kan vara av många slag. Undersökningar har visat att det inte finns någon dominerande faktor som gör att folk idkar konsument-till-konsumenthandel. Trots att delningsekonomin växande popularitet till en del förklaras av tanken på hållbar utveckling finns det många andra motiv för att idka handel på detta sätt. Någon kan få ekonomisk nytta genom att någon annan bor ett tag

lähikorttelista edullisesti ja kätevästi. Kuten kaikenlaisessa kuluttamisessa ylipäättään, myös kulutuksesta saatava nautinto saattaa ajaa vertaiskauppojen äärelle. Lisäksi sosiaalisesta kanssakäymisestä nauttiva tai hyvistä löydöistä innostuva saattaa suosia vertaiskauppaa tavanomaisen kaupan sijaan. (Hamari et al. 2015, Möhlmann 2015, Philip et al. 2015.)

Lisäksi on esitetty, että tämän päivän kuluttaja haluaa ensisijaisesti päästä käsiksi tuotteisiin ja palveluihin niiden tuottaman elämysarvon vuoksi eikä niinkään niiden omistamisesta syntyvän statusarvon vuoksi (Bardhi & Eckhardt 2012). Tästä jatkuvasti leviävästä asenneilmapiirin muutoksesta vertaiskuluttaminen ja jakamistalouskin ovat saaneet hedelmällisen kasvualustan.

Kuinka innokkaasti helsinkiläiset ovat ottaneet vertaiskaupan omakseen? Mitkä tekijät edistävät tai estävät vertaiskaupoille ryhtymistä? Tätä tarkastelemme seuraavaksi kyselytutkimuksen avulla.

Tarkasteluun käytettävä aineisto

Tässä artikkelissa tarkastellaan helsinkiläisten asenteita koskien yhteisöllistä kuluttamista hiljattain kerätyllä kyselytutkimusaineistolla. Kysely tehtiin osana Urbaani elämäntapa Helsingissä -hanketta, joka käynnistyi jo vuonna 2013. Kysely toisti teemaltaan aiemmin hankkeessa kerättyä aineistoa, joskin joiltakin osin uudistettuna ja täydennettynä. Uusia teemoja olivat kulttuurin ja vapaa-ajan palveluiden käyttö sekä aiempaa laajemmat tutkimusosiot ruokaa koskien. Ensimmäisen kyselyn tuloksia on esitelty myös Kvartin aiemmissa numeroissa (Mustonen & Lindblom 2013, 2016; Lindblom & Mustonen 2014).

Tutkimusta varten poimittiin satunnaisesti 4 000 henkilön otos väestötietorekisteristä Helsingissä asuvien 16–75-vuotiaiden keskuudesta. Otokseen poimituille henkilöille lähetettiin kyselylomake postitse. Käyttökelpoisia lomakkeita palautui 890, eli vastausinnokkuus ei ollut aivan edellisen, vuonna 2013 toteutetun kyselyn tasolla. (Vastausprosentti oli 20,2 vuoden 2016 kyselyssä, kun aiemmassa kyselyssä se oli 27,5 %). Taulukossa 1 esitetään aineiston jakautuminen sukupuolen, iän, koulutustason sekä asuinalueen mukaan.

i hans tillfälligt tomma lägenhet, en annan tycker det är fint att köpa en rejäl bunt barnkläder billigt och behandigt i grannkvarteret. Precis som vid all annan konsumtion kan även den glädje som konsumerandet ger få någon att handla direkt med andra konsumenter. Och de som tycker om socialt umgänge eller är ivriga på att fynda kan föredra konsument-till-konsumenthandeln framom konventionell handel (Hamari et al. 2015, Möhlmann 2015, Philip et al. 2015).

Man har också fört fram att konsumenten av idag vill få tag på varor och tjänster i första hand för den upplevelse de ger snarare än för den status som de ger när man köper dem (Bardhi & Eckhardt 2012). Denna förändring i attitydklimatet sprider sig oavbrutet och ger en god grogrund för konsumtion konsumenter emellan och även delningsekonomi.

Hur ivrigt har helsingforsborna tagit konsument-till-konsumenthandeln till sig? Vilka faktorer uppmuntrar eller avskräcker folk att ge sig in på den? Det har vi analyserat med hjälp av en enkät.

Analysmaterialet

Föreliggande artikel granskar utgående från ett nyligen insamlat enkätmaterial helsingforsbornas inställning till samordnad konsumtion. Enkäten var ett led i projektet Urbaani elämäntapa Helsingissä (Urban livsstil i Helsingfors) som körde igång redan år 2013. Enkäten fortsatte med vissa modifikationer och kompletteringar på samma teman som projektet tidigare jobbat med. Nytt var anlitandet av kultur- och fritidsservice samt att frågorna om mat fick mera rum. Rön från den första enkäten har anförts i tidigare nummer av Kvarti (Mustonen & Lindblom 2013, 2016; Lindblom & Mustonen 2014).

För undersökningen togs ett slumpmässigt 4 000 personers urval ur Befolkningsdataregistret bland 16–75-åringar bosatta i Helsingfors. Ett enkätformulär skickades per post till de utvalda. Vi fick 890 användbara svar, så svarsprocenten var inte riktigt på samma nivå som vid den föregående enkäten år 2013, då den var 27,5 %, att jämföra med 20,2 % år 2016. Tabell visar hur materialet fördelade sig enligt kön, ålder, utbildningsnivå och bostadsområde.

Kyselyn vastaajille esitettiin seuraavanlainen luonnehdinta jakamistaloudesta ja siihen kiinnittyvästä ilmiöstä, vertaiskaupasta:

”Jakamistalouden yhteydessä puhutaan usein vertaiskaupasta, joka on kuluttajalta toiselle tapahtuvaa tavaroiden tai palveluiden (naapuriapu, kimpakyydit, kortteliautot jne.) vaihdantaa. Yleisemmin tunnetuimpia muotoja ovat majoituspalvelu Airbnb, internetissä toimivat markkinapaikat (kuten huuto.net tai tori.fi), ja yhteisöpalvelusivuilla (esim. Facebook) olevat ryhmät, jotka keskittyvät tietyille alueelle (”Kallio kierrättää”) tai tiettyyn tavara-ryhmään (”Lastenvaatekirppari”). Seuraavassa osiossa kysytään mielipiteitäsi vertaiskaupasta ja ostospaikan valinnasta yleisesti.”

Lomakkeessa esitettiin kysymyksiä sekä vertaiskauppaan kohdistuvista asenteista että siitä, kuuluuko vertaiskauppa vastaajan nykyisiin tai mahdollisiin tulevaisuuden kulutustottumuksiin. Lisäksi tarkasteltiin yleisiä asenteita kulutustottumuksiin liittyen.

Enkätformuläret innehöll följande beskrivning av fenomenen delningsekonomi och det därtill anknyttande fenomenet konsument-till-konsumenthandel:

”I samband med delningsekonomi talar man ofta om konsument-till-konsumenthandel, som handlar om utbyte av varor eller tjänster (grannhjälp, samäkning, kvartersbilar osv.) konsumenter emellan. De former vi känner bäst i Finland är hotellservicen Airbnb, internetbaserade marknadsforum såsom huuto.net eller tori.fi, och de grupper som finns på sociala media, t.ex. Facebook, och fokuserar på ett visst område (t.ex. Kallio kierrättää – Berghäll återvinner) eller slag av produkter (t.ex. Lastenvaatekirppari – Barnklädsloppiset). I följande avsnitt gäller frågorna din åsikt om konsument-till-konsumenthandeln och om val av inköpsställe överlag.”

Enkäten ställde frågor om dels folks inställning till att handla direkt konsumenter emellan, dels huruvida vederbörande redan sysslat med det eller kanske tänker göra det i framtiden. Dessutom ingick frågor om attityder till konsumtionsvanor i största allmänhet.

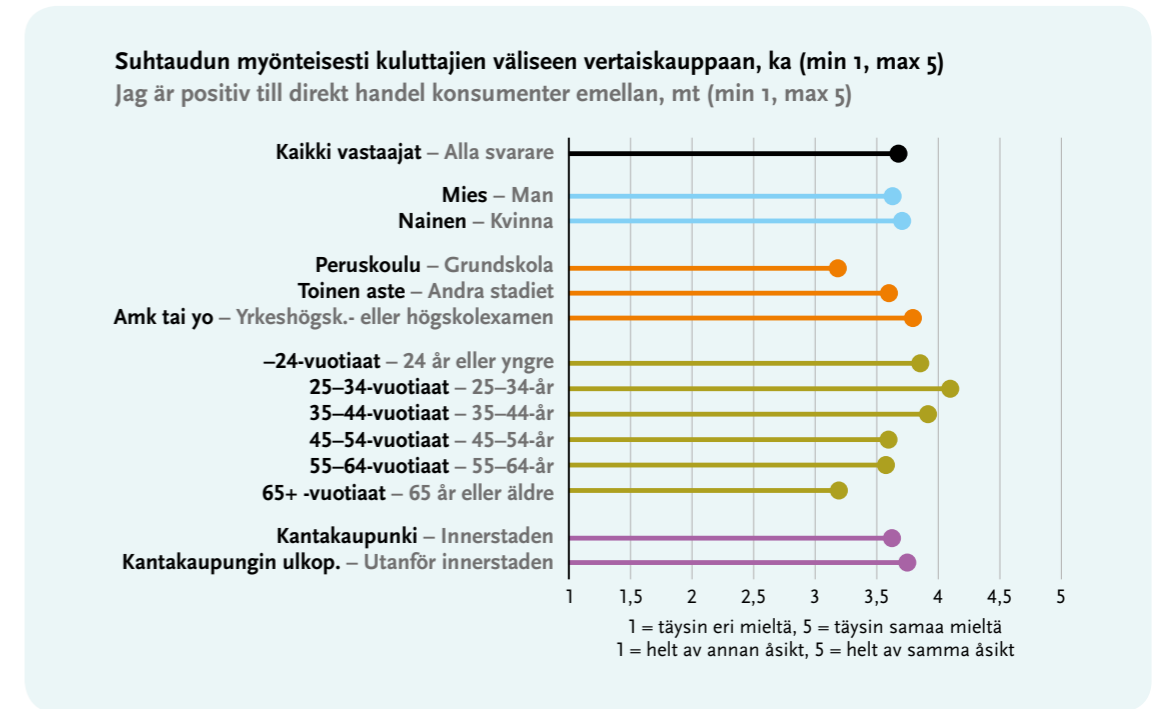
TAULUKKO 1. Aineiston jakauma (N = 890)

KAIKKI VASTAAJAT ALLA SVARARE	%	N
Sukupuoli Kön		
mies man	37,7	335
nainen kvinna	62,3	553
Koulutus Utbildning		
Perus Grundskola	6,9	60
Toisen asteen Andra stadiet	40,1	349
Amk- tai yliopistotutkinto Yrkeshögsk.- eller högskoleexamen	53,0	462
Asuinpaikka Bostadens läge		
Kantakaupunki Innerstaden	38,8	345
Kantakaupungin ulkopuolella Utanför innerstaden	61,2	545
IKÄ ÅLDER		
24 v. ja alle år eller yngre	6,4	56
25–34 v. år	21,4	188
35–44 v. år	16,5	145
45–54 v. år	13,4	118
55–64 v. år	17,4	153
65 v. ja yli år eller äldre	24,9	219

TABELL 1. Materialets fördelning (N = 890)

KUVIO 1. Helsingkiläisten asenteet vertaiskauppaa kohtaan. 1 = täysin eri mieltä; 5 = täysin samaa mieltä. (N=890)

FIGUR 1. Helsingforsbornas inställning till konsument-till-konsumenthandel. 1 = helt av annan åsikt, 5 = helt av samma åsikt (N=890)

Vertaiskauppa ei ole laajalle levinnyttä mutta sitä ei vieroksuta

Kysymyksissä tarkasteltiin vertaiskauppaan osallistumista, osallistumisen motiiveja sekä vertaiskauppaan liittyviä asenteita. Väittämiä tarkasteltiin 5-portaisena vaihtoehtojen vaihdellessa arvosta 1 ”täysin eri mieltä” arvoon 5 ”täysin samaa mieltä”.

Helsingkiläiset suhtautuvat verrattain myönteisesti vertaiskauppaan (keskiarvo 3,75). Vertaiskauppaan suhtautumisessa ei ole eroja sukupuolen välillä. Sen sijaan koulutuksen, iän ja asuinalueen kohdalla esiintyy selkeitä eroja vertaiskauppamyönteisyyden suhteen. Vertaiskauppaan suhtautuvat myönteisemmin korkeammin koulutetut sekä kantakaupungin ulkopuolella asuvat. Nuoret aikuiset eli 25–34-vuotiaat suhtautuvat selvästi myönteisemmin vertaiskauppaan käymiseen. (Kuvio 1.)

Myönteisestä suhtautumisesta huolimatta näyttää siltä, että vertaiskauppa ei kuitenkaan ole varsin yleinen kuluttamisen muoto helsinkiläisten keskuu-

Inte starkt utbredd, men upplevs inte heller som främmande

Frågorna gällde huruvida man idkat handel direkt med andra konsumenter, varför man gjorde det och vilka inställningar man hade till handeln konsumenter emellan. Svaren gavs på skalan 1 till fem, där 1 stod för helt av annan åsikt och 5 för helt av samma åsikt.

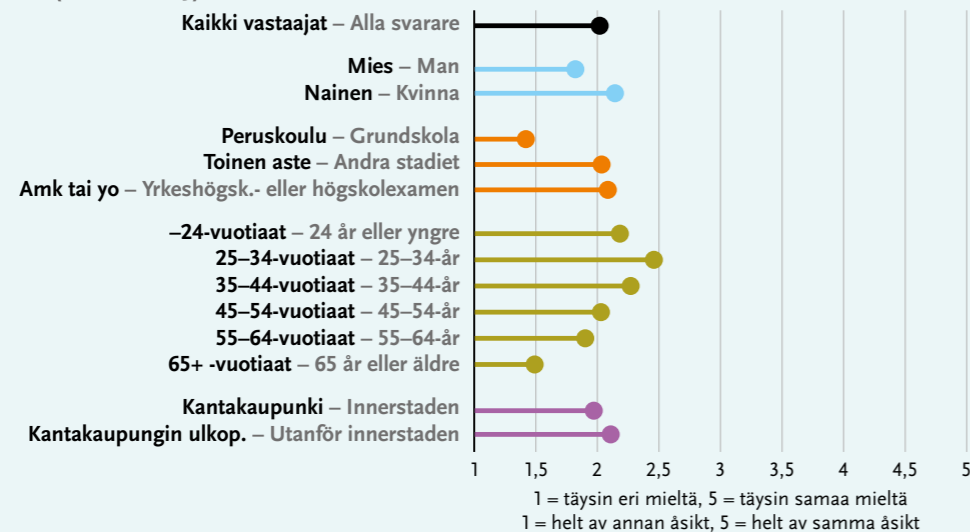
Helsingforsborna är förhållandevis välvilligt inställda till konsument-till-konsumenthandel (medeltal 3,75). Inga attitydskillnader enligt kön förekom. Däremot fanns det klara attitydskillnader beroende på utbildning, ålder och bostadens läge. Positivast förhöll man sig till konsument-till-konsumenthandel om man var högre utbildad och/eller bodde utanför innerstaden. Åldersgruppsvis var de unga vuxna, alias 25–34-åringarna, klart positivast inställda till den (Figur 1.)

Trots att folk är välvilligt inställda tycks konsument-till-konsumenthandel inte vara någon särskilt vanlig form av konsumtion bland helsingforsborna

nessa (Kuvio 2 ja 3). Tulokset vertaiskaupan osalta muistuttavat toisiaan sekä ostamisen että myymisen osalta, ja ne heijastelevat yllä esitettyjä tuloksia asenteisiin liittyen: ryhmät, jotka suhtautuvat myönteisemmin vertaiskauppaan, myös osallistuvat siihen sekä ostajan että myyjän ominaisuudessa eniten. Vertaiskauppa on suosittumpaa nuorempien kohorttien joukossa. Yli 45-vuotiaiden osalta vertaiskauppaan osallistuminen on jo muita selvästi vähäisempää. Vertaiskaupan käyminen on hieman yleisempää kantakaupungin ulkopuolella asuvien keskuudessa. Koulutustaustalla näyttää olevan selkeä yhteys vertaiskauppaan osallistumiseen: mitä korkeampi koulutus vastaajalla on, sitä todennäköisempää on vertaiskaupan kuuluminen osaksi kulutustottumuksia. Naiset ovat myös miehiä hieman innokkaampia osallistumaan tähän jakamistalouden muotoon. Samankaltaisia tuloksia on raportoitu myös maailmalta (vrt. Owyang et al. 2014, PwC 2015).

(figurerna 2 och 3). Både bland dem som säljer och dem som köper är rönen likartade, och de avspeglar ovan anförda rön om attityder: de grupper som är positivast till konsument-till-konsumenthandel idkar den också allra mest både i egenskap av köpare och säljare. Konsument-till-konsumenthandel är populärare bland de yngre kohorterna. Över 45-åringarna idkar redan klart mindre dylik handel än de andra. Att idka konsument-till-konsumenthandel är lite vanligare bland dem som bor utanför innerstaden, och utbildningsbakgrunden ser också ut att ha ett klart samband med den: ju högre utbildning svarearna hade, desto sannolikare hörde konsument-till-konsumenthandel till deras konsumtionsvanor. Kvinnorna är lite ivrigare än männen då det gäller att idka detta slag av delningsekonomi. Liknande rön har också rapporterats på andra håll i världen (jfr. Owyang et al. 2014, PwC 2015).

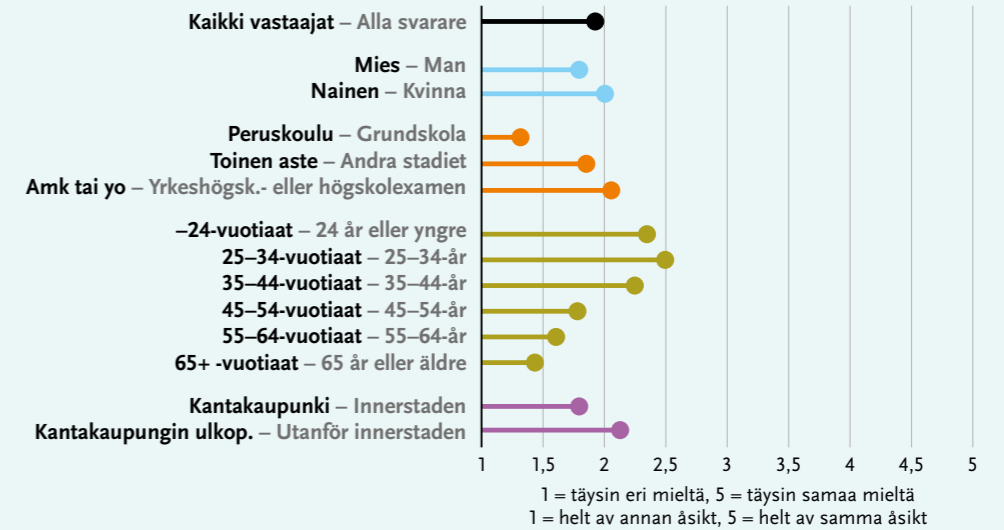
Käytän vertaiskauppaa paljon tavaroiden tai palveluiden myymiseen, ka (min 1, max 5)
Jag säljer ofta varor eller tjänster med hjälp av konsument-till-konsumenthandeln, mt (min 1, max 5)

KUVIO 2. Vertaiskauppa tavaroiden tai palveluiden myyntikanavana helsinkiläisten keskuudessa. 1 =täysin eri mieltä; 5 = täysin samaa mieltä. (N=890)

FIGUR 2. Konsument-till-konsumenthandel som säljkanal för varor eller tjänster bland helsingforsborna. 1 = helt av annan åsikt, 5 = helt av samma åsikt (N=890)

Käytän vertaiskauppaa paljon tavaroiden tai palveluiden hankintaan, ka (min 1, max 5)
Jag skaffar ofta varor eller tjänster med hjälp av konsument-till-konsumenthandeln, mt (min 1, max 5)

KUVIO 3. Vertaiskauppa tavaroiden tai palveluiden ostokanavana helsinkiläisten keskuudessa. 1 =täysin eri mieltä; 5 = täysin samaa mieltä. (N=890)

FIGUR 3. Konsument-till-konsumenthandeln som köpkanal för varor eller tjänster bland helsingforsborna. 1 = helt av annan åsikt, 5 = helt av samma åsikt (N=890)

Vertaiskauppa ja jakamistalous ylipäätään perustuu pitkälti tietoteknisiin sovelluksiin sekä niiden käyttöön liittyvään tietotaitoon. Tietoyhteiskunnan kerkassa pysymisen on katsottu olevan haastavaa joillekin ryhmille, ja tämän niin sanotun digitaalisen kuilun ajatellaan olevan mahdollinen sosiaalisen eriarvoisuuden aiheuttaja (DiMaggio et al. 2001; van Deursen & van Dijk 2014). Internetin käyttöaste on tyypillisesti korkeampi ylemissä sosiaaliluokissa ja nuoremmassa ikäluokissa (Witte & Mannon 2010). Näiden luokkien on myös havaittu saavan monenlaisia sosiaalisia ja taloudellisia hyötyjä verkkokäyttötaidoistaan (Hargittai & Hsieh 2010).

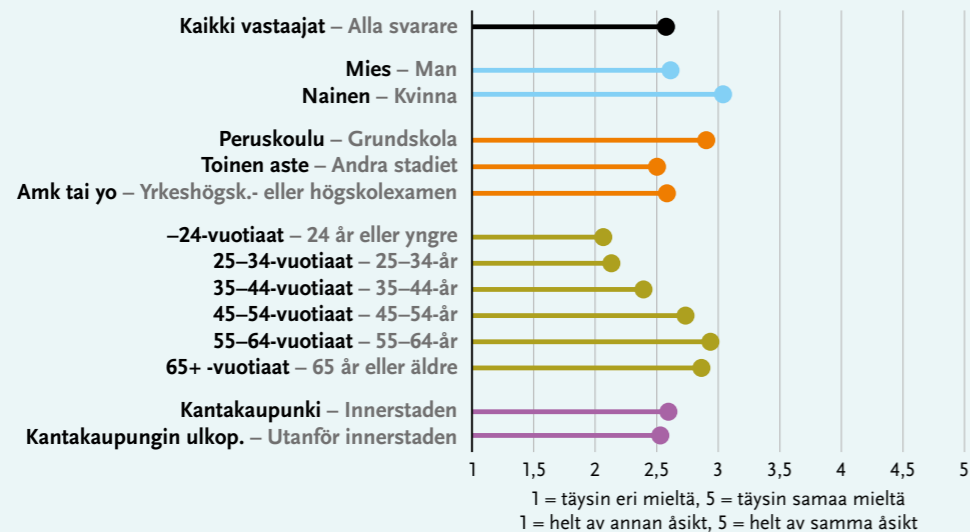
Näin ollen jakamistaloukseen ei jalkaudu kansalaisten pariin tasaisesti. On oletettavaa, että ne ryhmät, jotka ovat enemmän sinut web 2.0:n ja sen mahdollistamien sovellusten kanssa, ovat myös todennäköisempiä vertaiskaupan omaksujia ja käyttäjiä. Tältä näyttää myös tulostemme valossa (Kuvio 4).

Konsument-till-konsumenthandel och delningsekonomi överlag bygger i hög grad på datatekniska tillämpningar och på att folk har kunskapen att använda dem. Att hänga med i informationssamhället har ansetts vara utmanande för vissa grupper, och man tänker sig att denna så kallade digitala klyfta kan medverka till social ojämställdhet (DiMaggio et al. 2001; van Deursen & van Dijk 2014). Nyttjande av Internet är typiskt vanligare i högre socialklasser och yngre åldersklasser (Witte & Mannon 2010). Dessa klasser har också konstaterats få många slags social och ekonomisk nytta av sitt webbkunnande (Hargittai & Hsieh 2010).

Därmed fördelas inte heller delningsekonomin jämt mellan medborgarna. Vi kan anta att de grupper som är mera du med web 2.0 och de tillämpningar det möjliggör också sannolikare tar till sig och idkar konsument-till-konsumenthandel. Även de rön som vi fick fram tyder på detta (Figur 4). De svarare som sak-

Vertaiskauppa on liian hankalaa minulle, ka (min 1, max 5)

Konsument-till-konsumenthandel är för jobbigt för mig, mt (min 1, max 5)

KUVIO 4. Vertaiskaupan koettu hankaluus helsinkiläisten keskuudessa. 1 =täysin eri mieltä; 5 = täysin samaa mieltä. (N=890)

FIGUR 4. Hur besvärlig helsingforsborna upplever konsument-till-konsumenthandeln. 1 = helt av annan åsikt, 5 = helt av samma åsikt (N=890)

Ne vastaajat, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä koulutusta tai jotka ovat yli 55-vuotiaita, kokevat vertaiskaupan käymisen hankalana. Yllättävää kyllä, myös suuri osa naisvastaajista kokee vertaiskaupan hankalana, vaikka toisaalta edellä naiset osoittautuivat miehiä innokkaammiksi vertaiskaupan kuluttajiksi.

Jakamistalouden kytkeytyminen elämäntapaan

Jakamistalous saattaa mahdollistaa kulutusmenossa säästämisen, mutta se saatetaan kokea myös tapana murentaa kulutuskeskeistä elämäntapaa ja keino edistää kestävästä kulutuksesta (Hamari et al. 2015, McArthur 2015). Kyselymme kulutukseen ja elämäntapaan liittyvistä väittämistä oli mahdollista luoda kuluttajatyyppejä. Esiin nousi muutama selkeä kuluttajatyyppejä, joiden suhteutumista vertaistalouteen on mielenkiintoista tarkastella lähemmin.

nar utbildning efter folk- eller grundskolan eller som är över 55 år gamla upplever att det är besvärligt att handla direkt med andra konsumenter. Övriga delar av beaktade kvinnor svarade att det var jobbigt, trots att kvinnorna visat sig vara ivrigare direkthandelskonsumenter än männen.

Delningsekonomin koppling till livsstilen

Delningsekonomin kan göra det möjligt att spara in på konsumtionskostnaderna, men den kan också ses som ett sätt att ändra en konsumtionsinriktad livsstil och att främja hållbar konsumtion (Hamari et al. 2015, McArthur 2015). Utgående från vår enkäts påståenden om konsumtion och livsstil kunde vi skapa olika konsumenttyper. Några tydliga konsumenttyper framträdde, vars inställning till delningsekonomin det är intressant att ta en närmare titt på.

Kyselyssä esitetyistä kulutukseen ja elämäntapaan liittyvistä väittämistä tehtiin niin kutsuttu eksploratiivinen faktorianalyysi (kaikkia väittämiä ei esitetä tässä). Tarkoituksena oli löytää kuluttamiseen liittyviä tekijöitä tai ulottuvuuksia, jotka yhteen niputtamalla kuvaisivat jollakin tietyllä tavalla painottunutta elämäntapaa (yksi faktori vastaa karkeasti yhtä elämäntapaa). Jakamistalouden näkökulmasta keskeisiä kuluttajatyyppejä löytyi neljä: ekologisesti painottunut kuluttaja, trendikäs kuluttaja, yhteisöllinen kuluttaja sekä kulutuskriitikko. Näille faktoreille latautuneista väittämistä tehtiin summamuuttujat, joiden arvot 4 ja 5 ("samaa mieltä ja täysin samaa mieltä") saavat uudessa dikotomisessa summamuuttujassa arvon 1. Summamuuttujien muodostamiseen käytetyt väittämät sekä kunkin kuluttajatyypittelyn suhteellinen osuus esitetään taulukossa 2.

Av påståendena om konsumtion och livsstil i vår enkät gjorde vi en så kallad explorativ faktoranalys (alla påståenden presenteras inte här). Syftet var att hitta faktorer eller dimensioner som anknöt till konsumtion och som sammanslagna skulle beskriva en livsstil som hade någon viss betoning (en faktor motsvarar grovt taget en livsstil). Vi hittade fyra konsumenttyper som var väsentliga ur delningsekonomin synvinkel, nämligen en ekologibetonande konsument, en trendig konsument, en gemenskapsbetonande konsument och en konsumtionskritiker. För de påståenden som matchade dessa faktorer gjorde vi summavariabler, vars värden 4 och 5 ("av samma åsikt" och "helt av samma åsikt") i den nya dikotomiska summavariabeln fick värdet 1. Tabell 2 visar dels de påståenden vi använde för att bilda summavariablerna, dels varje konsumenttyps relativa andel.

TAULUKKO 2. Kulutuselämäntapaan perustuvat kuluttajatyypittelyt (faktorianalyysi, varimax-rotatio). Summamuuttujat ja kullekin kulutuselämäntavalle (1. faktorille) latautuneet väittämät.

TABELL 2. Typifiering av konsumenter baserad på konsumtionslivsstilen (faktoranalys, varimax-rotation). Summavariablerna samt de påståenden som matchade varje enskild konsumentlivsstil (faktor 1)

EKOLOGISESTI PAINOTTUNUT KULUTTAJA (21,1% VASTAAJISTA) EKOLOGIBETONANDE KONSUMENT (21,1 % AV SVARARNA)

- Olen kiinnostunut ruoan ja ruokatuotteiden alkuperästä | Matens och matvarornas ursprung intresserar mig
- Pyrin suosimaan luomutuotteita | Jag försöker i första hand välja ekoprodukter
- Otan huomioon ympäristöasiat tehdessäni kulutusvalintoja | Jag beaktar miljöaspekter då jag gör konsumtionsval
- Ekologiset syyt ovat vähentäneet kulutustani | Min konsumtion har minskat av ekologiska skäl

TRENDIKÄS KULUTTAJA (11,5%) | TRENDIG KONSUMENT (11,5 %)

- Olen tietoinen vaate- ja muotitrendeistä | Jag är medveten om klädtrender
- Luen mielelläni muoti- tai sisustuslehtiä | Jag läser gärna mode- eller inredningstidningar
- Pidän shoppailusta | Jag tycker om att shoppa

YHTEISÖLLINEN KULUTTAJA (3,4%) | GEMENSKAPSBETONANDE KONSUMENT (3,4%)

- Suosin kirpputoreja tai vastaavia ostaessani vaatteita | Jag vill helst gå på loppmarknader eller liknande då jag köper kläder
- Pyrin mahdollisimman usein osallistumaan itse yhteisöllisten tapahtumien järjestämiseen ja toteutumiseen | Jag försöker så ofta det går vara med själv och ordna gemensamma jippon

KULUTUSKRIITIKKO (5,4%) | KONSUMTIONSKRITIKER (5,4%)

- Koen välillä huonoa omatuntoa kulutusvalintojeni takia | Ibland har jag ont samvete för hur jag konsumerar
- Elämä on yleisesti ottaen liian kulutuskeskeistä | Livet nuförtiden är allmänt taget alltför konsumtionsinriktat
- Seuraan aktiivisesti blogeja | Jag följer aktivt olika bloggar

Voisi intuitiivisesti päätellä, että kukin edellä mainituista kuluttajatyypeistä saattaa olla kiinnostunut vertaiskaupasta mutta kuitenkin hyvin erilaisista motiiveista johtuen. Ekologinen kuluttaja haluaa vähentää kuluttamistaan ympäristönäkökulmien vuoksi, trendikäs kuluttaja tahtoo olla mukana uudenlaisessa kulutusmuodossa, ja yhteisöllinen kuluttaja osallistuu jakamistalouteen sen tarjoamien sosiaalisten ulottuvuuksien takia. Kulutuskriitikolle lienee tärkeää olla vaikuttamassa uudenlaisen, vähemmän materialistisia ja kuluttavia arvoja painottavan markkinamuodon syntymisessä.

Missä määrin kulutuselämäntapa vaikuttaa vertaistalouteen liittyviin asenteisiin ja käyttäytymiseen? Taulukossa 3 esitetään vertaiskauppaan liittyviä väittämiä ja niiden keskiarvot sekä koko aineiston tasolla että kussakin kuluttajaelämäntaparyhmässä erikseen.

Man skulle intuitivt kunna dra slutsatsen att var och en av ovan nämnda konsumenttyper kan vara intresserad av direkthandel konsumenter emellan men att de har mycket olika motiv. Den ekologiska konsumenten kan minska sin konsumtion på grund av miljöskäl, den trendiga konsumenten vill vara med i ett nytt slags konsumtionsform, och den gemenskapsbetonande konsumenten är med i delningsekonomin för dess sociala dimensioners skull. För konsumtionskritikern är det troligen viktigt att vara med och påverka då ett nytt slags marknadsform föds som i lägre grad betonar materialistiska och förbrukande värderingar.

I vilken mån påverkar konsumtionslivsstilen folks attityder och beteende kring handel konsumenter emellan? Tabell 3 visar några påstående kring konsument-till-konsumenthandeln och de medeltal de fick både för materialet som helhet och skilt inom de enskilda konsumentlivsstilsgrupperna.

TAULUKKO 3. Vertaiskauppaan kohdistuvat asenteet eri vastaajaryhmissä

	KAIKKI ALLA	EKO	YHTEI- SÖLLI- NEN GEMENS- KAPSBE- TONANDE	TREN- DIKÄS TRENDIG	KULUTUS- KRIITIKKO KONSUMTIONS- KRITIKER
Suhtaudun myönteisesti kuluttajien väliseen vertaiskauppaan <i>Jag är positiv till direkt handel konsumenter emellan</i>	3,75	4,09	4,27	3,70	4,45
Käytän vertaiskauppaan paljon tavaroiden tai palveluiden hankintaan <i>Jag skaffar ofta varor eller tjänster med hjälp av konsument-till-konsumenthandeln</i>	2,00	2,44	3,00	2,03	2,96
Käytän vertaiskauppaan paljon tavaroiden tai palveluiden myymiseen <i>Jag säljer ofta varor eller tjänster med hjälp av konsument-till-konsumenthandeln</i>	2,09	2,48	3,03	2,28	2,88
Vertaiskauppa on hyvä tapa tutustua lähellä asuviin ihmisiin <i>Konsument-till-konsumenthandeln är ett gott sätt att bli bekant med folk som bor nära en själv</i>	2,64	2,92	3,21	2,74	3,06
Vertaiskauppa on liian hankalaa minulle <i>Konsument-till-konsumenthandel är för jobbigt för mig</i>	2,65	2,39	2,37	2,65	2,23

TABELL 3. Attityder gentemot konsument-till-konsumenthandel bland de olika konsumenttyperna

Trendikkäät kuluttajat suhtautuvat nuivemmin vertaiskauppaan kuin vastaajat keskimäärin. Muut kuluttajatyypit ovat selvästi keskivertoa vertaiskaupamyönteisempiä. Kuluttajatyypeistä kulutuskriitikoiden asenne vertaiskauppaan kohtaan on selkeästi myönteisin.

Vertaiskauppa realisoituu käytännön kuluttamisessa selvästi yhteisölliseksi luokiteltujen kuluttajien sekä kulutuskriitikoiden keskuudessa. Siltikin kaikki neljä tarkasteltua kuluttajatyypistä käyttää vertaismarkkinoita sekä hankintakanavana että myyjän ominaisuudessa keskimäärin enemmän kuin aineiston vastaajat ylipäätään.

Kuten arvata saattaa, vertaiskaupan sosiaalinen puoli korostuu erityisesti yhteisöllisten kuluttajien parissa. Heille vertaiskauppa näyttää erityisesti olevan keino tutustua lähiympäristön ihmisiin. Sosiaalisilla tekijöillä on siis merkittävä jalansijansa jakamistalouden motiiveja tarkasteltaessa (vrt. McArthur ja verkostoihin kuuluminen).

Vertaiskauppa vaatii myös ponnisteluja ja saatetaan siksi kokea hankalaksi. Näin onkin erityisesti muotitietoisien trendikkäiden kuluttajien keskuudessa (ka 2,65, sama kuin koko aineistossa). Selvästi vähiten hankalaksi vertaiskaupan kokevat kulutuskriitikot ja heidän vanavedessään myös ekologisesti painottuneet kuluttajat sekä yhteisöllisten kuluttajien ryhmä. Nämä kuluttajat lienevät tottuneet näkemään vaivaa kulutusvalintojensa eteen ylipäätäänkin.

Näyttääkin siltä, että helsinkiläisten keskuudessa vertaiskauppaan kietoutuvat motiivit kumpuavat sekä kulutusta kritisoivista että ekologiaa kulutusasenteita painottavista tekijöistä. Vertaiskauppaan ei näytettäisi niinkään ryhdyttävän siksi, että se on muodikas ja pinnalla oleva ilmiö.

Miksi vertaiskauppa ei ole yleisempää?

Jakamistalous on saanut viime aikoina paljon julkisuutta. Se on saatettu kokea uhkana kaupan alalla toimiville yrityksille tai freelancereiden toimintaedellytyksille (KL 2016; HS 2015). Toisaalta on koettu, että elinkeinonharjoittamisen kaltainen toiminta pitää saada sääntelyn ja verokäytänteiden pii-

De trendiga konsumenterna är mera reserverade än svararna i genomsnitt mot direkthandel konsumenter emellan. De övriga konsumenttyperna är klart positivare än genomsnittligt till den, och konsumtionskritikerna har den allra välvilligaste inställningen till konsument-till-konsumenthandeln.

De gemenskapsbetonande konsumenterna och konsumtionskritikerna idkar också helt klart i praktiken konsument-till-konsumenthandel, och i alla våra fyra konsumenttyper idkades den i medeltal mera än bland svararna överlag, både som inköps- och försäljningskanal.

Som väntat betonas konsument-till-konsumenthandeln sociala dimension i synnerhet bland de gemenskapsbetonande konsumenterna. För dem tycks konsument-till-konsumenthandeln i synnerhet vara ett sätt att bli bekant med människor i grannskapet. Sociala faktorer har alltså starkt fotfäste i analysen av motiven för delningsekonomin (jfr. McArthur 2015 och nätverkstillhörighet).

Konsument-till-konsumenthandeln kräver också ansträngningar och kan därför upplevas som jobbig. Det tycker i synnerhet de modemedvetna trendiga konsumenterna (mt 2,65, samma som för hela materialet). Klart minst jobbig upplevs konsument-till-konsumenthandeln av konsumtionskritikerna och i deras kölvatten av de ekologibetonande och gemenskapsbetonande konsumenterna. De är väl annars också vana vid att anstränga sig lite för sina konsumtionsval.

Det tycks alltså vara så att de motiv som gör att helsingforsborna idkar konsument-till-konsumenthandel handlar om att man dels är kritisk till konsumtion, dels vill betona ekologisk konsumtion. Man tycks alltså inte syssla med konsument-till-konsumenthandel för att det är på modet eller ett aktuellt fenomen.

Varför är konsument-till-konsumenthandel inte desto vanligare?

På sistone har delningsekonomin fått ganska mycket publicitet. Den har kanske setts som ett hot mot företag inom handel eller för frilansares verksamhetsförutsättningar (Kauppalehti 2016; Helsingin Sanomat

riin (HS 2016). Äkkiseltään saattaa jakamistalouden saaman huomion ja palstatilan perusteella vaikuttaa siltä, että uusi talouden muoto on syrjäyttämässä olemassa olevan talousjärjestelmän. Tulostemme mukaan nämä näkemykset ovat kuitenkin toistaiseksi hyvin liioiteltuja. Vertaiskauppa toimii pieninä purona markkinatalouden valtameressä, eikä se ole läheskään vielä ulottanut lonkeroitaaan kaikkien kuluttajien pariin. Täydellisen vaihdantatalouden paluuseen tuskin uskoo villeinkään talousutopisti. Helsingiläisten keskuudessa asenteet vertaistaloutta kohtaan ovat myönteiset, ja pikkuhiljaa asenteet valunevat myös käytäntöön. Silti moni kuluttaja kokee vertaiskaupan hankalaksi eikä ole toistaiseksi käyttämässä vertaiskaupan muotoja kovinkaan ahkerasti.

Sillä, miten kuluttaminen ylipäätään kietoutuu omaan elämäntapaan, näyttää olevan kuitenkin selkeä vaikutus myös jakamistalouteen osallistumiseen. Kulutusyhteiskuntaan kriittisesti suhtautuvat kuluttajat sekä ympäristön ja kestävyuden nimeen vannovat kuluttajat kääntyvät yhä useammin mieluusti vertaistalouden puoleen sen ollessa mahdollista. Eikä ilmiö ole tulostemme valossa suinkaan pelkkä kantakau-

2015). Man har också upplevt att en verksamhet som liknar näringsverksamhet borde inrymmas i regleringen och skatteuppbörden (HS 2016). Att döma av den uppmärksamhet och det spaltutrymme som delningsekonomin fått kunde det nästan tyckas att detta nya slag av handel höll på att tränga undan det rådande ekonomiska systemet. Men enligt våra rön är sådana tolkningar än så länge mycket överdrivna. Direkthandeln konsumenter emellan fungerar som en liten bäck i marknadsekonomin ocean, och den har ännu inte på långt när förgrenat sig till alla konsumenter. Knappast ens den vildaste ekonomiutopist tror på att man kunde återgå till en fullständig bytsekonomi. Bland helsingforsborna är inställningen till delningsekonomin överlag välvillig, och småningom blir väl attityderna verklighet. Trots det är det många konsumenter som tycker konsument-till-konsumenthandel är jobbigt och som ännu inte använder dess olika former särskilt flitigt.

Men deltagandet i delningsekonomin ser också klart ut att påverkas av hur folks konsumtion överlag fogas in i deras livsstil. De konsumenter som är kritiska till konsumtionssamhället och de som bär miljös

pungin asukkaiden luoma ”kupla”; havaittiinhan että vertaiskauppa on suosituimpaa kantakaupungin ulkopuolella asuvien helsinkiläisten keskuudessa. Kuitenkin näyttää siltä että kuluttajien suuri enemmistö ei ole vielä valmis tarttumaan jakamistalouden mahdollistamiin moninaisiin kulutusmuotoihin. ☆

TARU LINDBLOM toimii Turun yliopistossa taloussosiologian oppiaineessa tutkijatohtorina.

PEKKA MUSTONEN on Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija.

★ LÄHTEET | KÄLLOR

- Bardhi, F. & Eckhardt, G.M. (2012) Access-based consumption: the case of car sharing. *Journal of Consumer Research*, 39 (4), 881–898.
- Belk R. (2014) You are what you can access: sharing and collaborative consumption online. *Journal of Business Research*, 67(8), 1595–1600.
- DiMaggio, P., Hargittai, E., Russell Neuman, W. & Robinson, J.P. (2001) Social Implications of the Internet. *Annual Review of Sociology* 27(1): 307–36.
- Hamari, J., Sjöklint, M. & Ukkonen, A. (2015) The sharing economy: Why people participate in collaborative consumption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*.
- Hargittai, E. & Hsieh, Y. (2010) From Dabblers to Omnivores: A Typology of Social Network Site Usage. In *A Networked Self*, ed. Z. Papacharissi, 146–68. London: Routledge.
- HS (2015) Jakamistalous on söötti nimi riistolle. Helsingin sanomat 8.1.2015. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1420607134317>
- HS (2016) Airbnb:n ja Uberin suosio kasvaa, mutta niiden menestys jakaa Eurooppaa – ovatko villit vuodet nyt takana? Helsingin Sanomat 14.8.2016. <http://www.hs.fi/talous/a1471058290316>
- KL (2016) EK: Jakamistalous koskettaa joka kolmatta pk-yrittäjää. *Kauppalehti* 14.7.2016. <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/ek-jakamistalous-koskettaa-joka-kolmatta-pk-yrittajaa/pDvP3YEH>
- Lindblom, Taru & Mustonen, Pekka (2014) Ruokamaku ja legitiimit ruokatyytit 25–44-vuotiaiden helsinkiläisten keskuudessa. *Kvartti*, 1/2014, 44–56.
- McArthur, E. (2015) Many-to-many exchange without money: why people share their resources. *Consumption, Markets & Culture*, 18(3), 239–256.

och hållbarhetens fana torde allt oftare och hellre ty sig till delningsekonomi – då det bara är möjligt. Och i ljuset av våra rön handlar det inte om en ”bubbla” skapad av innerstadens invånare; vi såg ju att konsument-till-konsumenthandeln är populärare bland helsingforsare som bor utanför innerstaden. Ändå tycks det stora flertalet konsumenter ännu inte vara redo att ta för sig av alla de mångskiftande konsumtionsformer som delningsekonomin möjliggör. ☆

TARU LINDBLOM verkar som forskardoktor i ekonomisk sociologi vid Åbo universitet.

PEKKA MUSTONEN är specialforskare vid Helsingfors stads faktacentral.

Mustonen, Pekka & Lindblom, Taru (2013). Urbaanien nuorten aikuisten monenkirjavat elämäntyyli. *Kvartti*, 2/2013, 69–85. Helsingin kaupungin tietokeskus: Helsinki.

Mustonen, Pekka & Lindblom, Taru (2016) Kantakaupungissa asuu tyytyväisiä lapsiperheitä. Kyselytutkimus asumistyytyväisyydestä ja asumisvalinnoista Helsingissä. *Kvartti* 1/2016.

Möhlmann, M. (2015) Collaborative consumption: determinants of satisfaction and the likelihood of using a sharing economy option again. *Journal of Consumer Behaviour*, 14 (3), 193–207.

Owyang, J., Samuel A. & Grenville A. (2014) Sharing is the new buying. How to win in the Collaborative Economy. Available online: www.web-strategist.com

Philip, H., Ozanne, L. & Ballantine, P. (2015) Examining temporary disposition and acquisition in peer-to-peer renting. *Journal of Marketing Management*, 31 (11–12), 1310–1332.

PwC (2015) The Sharing Economy. *Consumer Intelligence Series*. Available online: <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf>

van Deursen, A. & van Dijk, J. (2014) The Digital divide shifts to differences in usage. *New Media and Society* 16(3): 507–26.

Witte, J.C., and S.E. Mannon. 2010. *The Internet and Social Inequalities*. New York, NY: Routledge.

Yle (2016) Airbnb:n suosio Helsingissä rajassa kasvussa – jo neljännes kaupungin hotellikapasiteetista löytyy kotisohvilta. *Ylen verkkosivujen uutiset*. 10.3.2016.

Mikä rakentamisessa rassaa? NIMBY-ilmiö ja kaavoittaminen Helsingissä

Varför stör byggandet? NIMBY och planläggning i Helsingfors

★ VEIKKO ERANTI

Käytännössä kaikenlainen muutos, rakentaminen ja näiden suunnittelu kaupunkialueilla kohtaa jonkinlaista vastarintaa asukkaiden taholta. Käsitteellä NIMBY (*not in my backyard*) kuvataan asukkaiden negatiivista suhtautumista rakentamiseen ja kaupungin kehittämiseen. Uudet asuinalueet, sillat tai lentokentät ovat ihan ok, kunhan niitä ei rakenneta juuri omalle takapihalle (Kopomaa, Peltonen ja Litmanen, 2008; Kuparinen 2005, Eranti 2014 – historiallisena katsauksena Philo, 1987 esittelee parantolaita vastustavia brittejä 1800-luvulta).

Varhaisemmassa tutkimuksessa NIMBY-ilmiötä kuvattiin usein puhtaasti negatiivisena asiana. NIMBY ymmärrettiin sairautena (”syndrooma”) tai puhtaana itsekkyytenä (Burningham & al 2006, Bell et al, 2013). Uudempi tutkimus paljastaa kuitenkin monipuolisen ilmiön, jossa omia etujaan ajavat kaupunkilaiset kohtaavat yleiset periaatteet ja jossa erot poliittisessa kulttuurissa määrittävät kansalaisille tarjolla olevia osallistumisen tapoja ja repertuaareja (Neveu, 2002, Gibson, 2005, Eranti 2014, Luhtakallio 2012).

Ipraktiken möter alla slag av förändring, byggande och planering i stadsrummet något slags motstånd från invånarna. Med begreppet NIMBY (*not in my backyard*) beskrivs en negativ inställning till byggande och utvecklande av staden från invånarnas sida. Nya bostadsområden, broar eller flygfält är i och för sig helt okej – bara de inte byggs just på ens egen bakgård (Kopomaa, Peltonen och Litmanen, 2008; Kuparinen 2005, Eranti 2014 – som historisk översikt presenterar Philo, 1987, briter som på 1800-talet motsatte sig byggande av sanatorier).

I tidigare forskning beskrivs NIMBY-fenomenet ofta som någonting rent negativt. NIMBY sågs som ett slags sjuka (”syndrom”) eller som ren och skär egoism (Burningham & al 2006, Bell et al, 2013). Nyare forskning avslöjar däremot ett mångskiftande fenomen där stadsbor som driver sin egen sak möter de allmänna principerna och där skillnader i politisk kultur avgör vilka sätt – repertoarer – att vara delaktig som står till buds för invånarna (Neveu, 2002, Gibson, 2005, Eranti 2014, Luhtakallio 2012).

Tässä artikkelissa käsittelen NIMBY-ilmiötä Helsingissä: miten se näkyy kaavoitukseen osallistumisessa ja mitä siitä pitäisi ajatella. Tässä tekstissä pyritään kuuntelemaan osallistuvien kansalaisten näkökulmaa: jokainen valituksia, mielipiteitä ja kommentteja lähettävä kaupunkilainen on nimittäin – vastustuksestaan ja negatiivisuudestaan huolimatta – aktiivinen, osallistuva ja lähiympäristöstään välittävä kansalainen.

Esittelen ensin, millaisia asioita asukkaat muutoksissa vastustavat ja miten he tämän vastustamisensa oikeuttavat. Tämän jälkeen siirryn pohtimaan teorettisemmin, miten tällaisesta asukkaiden osallistumisesta tulisi ajatella osana demokraattista järjestelmää.

Autot, lapset, viheralueet – mikä muutoksissa huolestuttaa?

Vuonna 2012 kaupunkisuunnittelulautakunnan käsittelemistä kaavamuutoksista oltiin eri vaiheissa jätetty yhteensä yli tuhat mielipidettä, muistutusta ja valitusta. Suurin osa oli huolestuneiden asukkaiden oma-aloitteisesti lähettämiä kirjeitä. Tässä artikkelissa on aineistona ne 321 kirjettä, joihin lähettäjä oli sisällyttänyt osoitteensa (tämä rajausta tehtiin myöhemmän tutkimuksen tarpeita varten).

Ne paikat, joista mielipiteitä lähetetään, riippuvat luonnollisesti vahvasti siitä, missä suuria muutoksia on tapahtumassa. Kuitenkin kuvasta 1 näkyy selvästi, että mielipiteitä lähetettiin monipuolisesti ympäri kaupunkia.

Näissä kirjeissä asukkaat suhtautuivat hyvin kriittisesti rakennushankkeisiin ja kaavamuutoksiin. Yli 70 % oli luokiteltavissa selvästi muutoksia vastustavaksi ja ainoastaan 18 % selkeästi muutosmyönteiseksi (lopun, noin 10 % olivat luonteeltaan teknisiä huomautuksia).

Monet muutoshankkeet nostattivat vahvoja tunteita sekä puolesta että vastaan. Esimerkiksi Kaarelaan suunniteltu jäähalli sai sekä hallin vastustajat että puolustajat heräämään. Alueen perinteisestä ulkomuodosta huolestuneet vastustajat argumentoivat omakotitaloalueen idyllin särkyvän jäähallin koneista ja jäähdytyslaitteistosta. Puolustajat taas kokivat Karhu-Kissojen junioritoiminnalle tarvittavan tilat nimenomaan Kaarelasta.

I föreliggande artikel behandlar jag NIMBY-fenomenet i Helsingfors: hur det märks i deltagandet i planläggningen och vad man borde tycka om det. Jag försöker lyssna till delaktiga medborgares synpunkter: varje stadsbo som lägger fram klagomål, åsikter och kommentarer är ju ändå – trots motsträvighet och avoghet – en aktiv och delaktig medborgare som bryr sig om sin näromgivning.

Jag lägger allra först fram vilka slags saker invånarna motsätter sig i förändringarna och hur de rättfärdigar sitt motstånd. Därefter övergår jag till att mera teoretiskt begrunda vad man borde tycka om detta slags medborgardeltagande som en del av det demokratiska systemet.

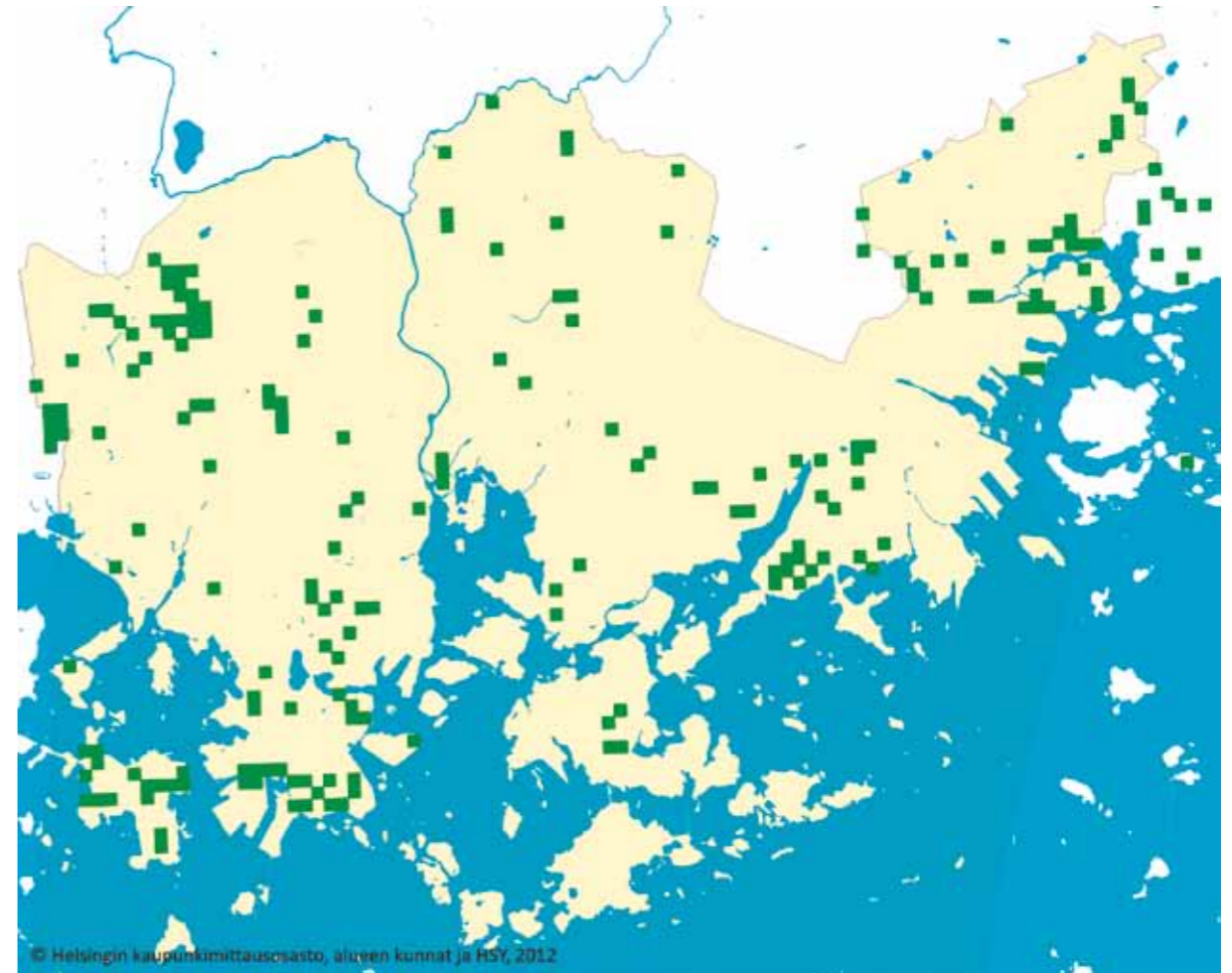
Bilar, barn, grönområden – vad är det som oroar i förändringen?

Rörande de planeförändringar som år 2012 behandlades av stadsplaneringsnämnden hade i olika skeden över tusen åsikter, anmärkningar och klagomål inlämnats. Största delen var brev skickade av enskilda oroliga invånare. I min artikel utgörs forskningsmaterialet av de 321 brev där avsändaren uppgivit sin adress (denna avgränsning gjordes med tanke på senare forskning).

De ställen som man skickar in åsikter om beror givetvis starkt på var det håller på att ske stora förändringar. Icke desto mindre visar bild 1 klart att åsikter skickades in ganska jämnt från olika håll i staden.

I dessa brev var invånarna mycket kritiska till byggprojekt och förändringar i planläggningen. Över 70 procent kan klassas som klart förändringsfientliga, och bara 18 procent som klart förändringsvänliga (resten, cirka 10 % var av typ tekniska anmärkningar).

Många förändringsprojekt väckte starka känslor både för och emot. Som exempel fick den planerade ishallen i Kärböle både hallens motståndare och dess försvarare att vakna upp. Motståndare som orade sig för områdets invanda utseende argumenterade att idyllen i villaområdet skulle krossas av ishallens maskiner och frysapparatur. Försvararna å sin sida tyckte att det var just i Kärböle det behövdes lokaler för Karhu-Kissats hockeyjuniorer.

© Helsingin kaupunkimittausosasto, alueen kunnat ja HSY, 2012

KARTTA 1. Alueet, joilta kaavamielipiteitä kaavamuutoksiin lähetettiin. Jokaisesta väritetystä ruudusta saattaa olla useampia mielipiteitä.

KARTTA 1. Områden i Helsingfors därifrån åsikter skickades in om förändringar i planläggningen. Från varje färglagda ruta kan flera åsikter ha inkommit.

Mitä asukkaat kritisoivat? Useimmiten toistuvat teemat tai valituksen aiheet olivat liikenne- ja pysäköintijärjestelyt. Kaupunginosien muutokset aiheuttavat usein jonkinlaisia muutoksia myös liikennejärjestelyihin. Lisäksi täydennysrakentaminen, johon kaavoitus Helsingissä usein liittyy, aiheuttaa huolta olemassa olevien parkkipaikkojen riittävydestä. Ruuhkat ja parkkipaikat mainittiin lähes joka toisessa kirjeessä, vaikka harva mielipide keskittyikin pel-

Vad var det som invånarna kritiserade? Vanligaste temana eller klagooobjekten var trafik- och parkeringsarrangemangen. Förändringar i stadsdelar medför ofta något slags förändringar även i trafikarrangemangen. Dessutom vållar det kompletterande byggandet, som ofta ingår i planläggningen i Helsingfors, oro för hur parkeringsplatserna skall räcka till. Stockningar och parkeringsplatser nämndes i nästan vartannat brev, trots att få yttrade sig om bara

kästään niihin. Pikemminkin mihin tahansa mielipiteeseen oli mahdollista lisätä ikään kuin koristeeksi lähikadun ruuhkautumista tai tulevaisuudessa vaikeutuvaa parkkipaikkatilannetta käsittelevä lause.

Myös kaavoituksen vaikutus viheralueisiin ja lapsiin nostettiin esille usein. Viheralueiden väheneminen on erityisesti täydennysrakentamiseen usein liittyvä huoli – jollain tasolla myös aiheellinen. Lisäksi tulevan rakentamisen arkkitehtoniset ja esteettiset arvot huolettivat noin kolmasosaa mielipiteiden lähettäjistä: tornihotellia pidetään rumana, uudisrakennusten sopivuutta maisemaan epäillään. Ylipäättään alueiden perinteinen ja omaleimainen ulkomuoto mainittiin usein argumenttina rakentamista vastaan.

Yhteinen hyvä vai oma etu

Perinteinen ymmärrys NIMBY-ilmiöstä on, että kyseessä on alueen asukkaiden pohjimmiltaan itsekäs omien etujen ajaminen: tilanne, jossa esimerkiksi oma ikkunoista aukeava maisema nostetaan tärkeämpään asemaan kuin koko kaupungin tai muun yhteisön etu (Eranti 2014, Burningham et al 2006, Bell et al 2013).

dem. Snarast kunde man till nästan vilket slags åsikt som helst – nästan som en prydnad – foga en mening om trafikstockning på en närbelägen gata eller om att parkeringsläget försämrar.

Ofta tog man också fram planläggningens följder för grönområden och barn. Oro för krympande grönområden hänger ofta ihop – i vissa fall befogat – just med kompletterande ifyllningsbyggande. Därutöver var de arkitektoniska och estetiska värdena i det framtida byggandet ett orosmoment för ungefär en tredjedel av dem som tyckt till: tornhotell upplevdes som fula, nybyggenas passlighet i landskapet bekvämlades. Överlag tog man ofta fram områdenas traditionella och särpräglade utseende som argument mot byggandet.

Det allmänna bästa – eller ens eget?

Den vanliga uppfattningen om NIMBY-fenomenet är att det i grunden handlar om egoistiska motiv bland invånarna: man tycker till exempel att den vy som öppnar sig från ens eget fönster är viktigare än hela stadens eller det övriga samhällets bästa (Eranti 2014, Burningham et al 2006, Bell et al 2013).

Toisaalta tämä voidaan nähdä myös vain yhtenä mahdollisena ilmiön tyyppinä. Sosiaalipsykologisesti viritetty tutkimus (esimerkiksi Devine-Wright, 2009, sosiologisesti myös Lonkila 2011) on alleviivannut paikkaan kiintymisen merkitystä ihmisille. Tällainen syvä kiintymys paikkoihin (esimerkiksi asuinalueisiin) johtaa tarpeeseen varjella näitä paikkoja muutoksilta ja on näkyvissä muutoksen vastustamisen ensisijaisena motiivina myös Helsingissä. Meri-Rastilan asukkaat halusivat säilyttää rannan ulkoalueen lapsilleen, jotta lapset voisivat kokea siellä samoja kokemuksia kuin vanhempansa aikanaan.

Lisäksi empiirisesti on huomattava, että moni asukas ei suinkaan perustele muutosten vastustamista ensisijaisesti omalla itsekkyydellään tai pelkällä omalla halullaan. Valtaosassa kaavoituksen johdosta kaupunkisuunnittelulautakunnalle lähetettyjä mielipidekirjeitä käytetään jonkinlaista yhteiseen hyvään perustuvaa argumentaatiota. Esimerkiksi Meri-Rastilan rannan rakentamista koskevassa kiistassa rakentamisen vastustajat vetosivat alueen harvinaiseen kasvustoon sekä ”8000 vuotta vanhaan Litorina-meren rantamuodostelmaan”, jotka tulisi ehdottomasti säilyttää myös seuraaville sukupolville; rakentamisen kannattajat taas vetosivat tarpeeseen rakentaa uutta, laadukasta asumista kaupunkiin.

Toisaalta myös perinteisen käsityksen mukaisesti itsekästä ”nimbyilyä” tapahtuu. Noin joka toisessa mielipidekirjeessä esitetään vaatimuksia tai kommentteja, joita joko ei perustella millään tavalla, tai jotka perustellaan vetoamalla kirjoittajan tai tämän lähipiirin omaan etuun (yhteisestä hyvästä ja omasta edusta Thévenot 2011).

Tällaisessa tutkimuksessa ei kannata yrittää kurkistaa turhaan syvälle kaavamuutoksesta valittavan sieluun. Kaavoittajalle lähetetty mielipidekirje voi olla sydänverellä kirjoitettu filosofinen tutkielma, mutta yhtä hyvin se saattaa olla hetken mielihajusteita kirjotettu vihainen purkaus. Mitä voidaan oppia siitä, että asukkaat käyttävät juuri tiettyjä perusteluja? Heidän täytyy uskoa, että nämä perustelut ovat tehokkaita – miksi muuten vaivautua ylipäättään lähettämään koko kirjettä?

Pelkän itsekkyuden sijaan NIMBYä pitää siis tarkastella laajemmalla perspektiivillä. Sen sijaan, että

Samtidigt kan man se detta som bara en av flera tänkbara typer av fenomen. Socialpsykologiskt orienterad forskning (t.ex. Devine-Wright, 2009, sociologiskt även Lonkila 2011) har understrukit betydelsen av att folk fäster sig vid sin omgivning. En dylik djup tillgivenhet till ställen (t.ex. bostadsområden) leder till ett behov av att värja dem mot förändring och kan även i Helsingfors skönjas som den främsta orsaken till förändringsavoghet. Invånarna i Havs-Rastböle ville bevara friluftsområdet vid havsstranden för att också deras barn skall få uppleva det de själva en gång upplevt.

Dessutom bör man empiriskt lägga märke till att många invånare inte i första hand motiverar sitt motstånd med egen självskhet eller enbart sin egen vilja. I lejonparten av de brev med åsikter om planläggningen som skickats till stadsplaneringsnämnden framlägger man något slags argument som syftar på det allmänna bästa. Som exempel anförde motståndarna till byggandet vid stranden i Havs-Rastböle den ovanliga floran i området och en gammal strandformation från Litorinahavets dagar för 8000 år sedan, som ovillkorligen borde bevaras även för kommande generationer. De som tyckte man borde bygga i området hänvisade till behovet av att bygga nya högklassiga bostäder i staden.

Men visst förekommer det NIMBY av det traditionella så kallade egoistiska slaget också. I ungefär vart annat brev framläggs krav eller kommentarer som antingen inte motiveras på något sätt alls eller där man rätt och slätt hänvisar till skribentens eller dess närmastes egen fördel (om det allmänna bästa eller ens egen fördel se Thévenot 2011).

I detta slag av undersökning är det ingen idé att titta alltför djupt i klagomålsskribenternas själsliv. Den åsikt man skickat till planläggarna kan vara en med hjärteblodet skriven filosofisk utläggning, men det kan lika väl handla om att man i stundens ingivelse utgjutit sin ilska över något. Vad kan vi däremot lära oss av att invånarna använder vissa specifika motiveringar? De måste ju tro på att dessa motiveringar är effektiva – varför skulle man annars göra sig mödan att skriva brevet?

Så vi får se fenomenet NIMBY ur ett bredare perspektiv än blotta egoismens. I stället för att se mot-

KUVIO 1. Mitä asukkaat kommentoivat kaavamuutoksissa?

FIGUR 1. Vad invånarna kommenterade i planeändringarna?

NIMBY-konfliktit ja niihin liittyvä keskustelu kaavoituksesta pitää nähdä nykyisen osallistumisjärjestelmän tavoitteena, ei sen ongelmana.

nähtäisiin rakentamisen vastustaminen tautina tai sairautena, sitä pitää ajatella poliittisena vaikuttamisena ja osana kansalaisuutta (Neveu 2002, Richard-Ferrrouddji 2011). Osa osallistuvista kansalaisista katsoo, että ainoastaan perustellut ja hiotut argumentit tullaan ottamaan huomioon; osa uskoo, että mikä tahansa kovan äänen pitäminen riittää. Välillä sitäkään on vaikeaa pitää perusteettomana itsekkyytenä: kun Östersundomin yleiskaavaa kommentoiva kansalainen ehdottaa, että tielinjausta siirrettäisiin siten, että uusi tie ei kulkisi hänen talonsa sivuitse eikä sen päältä, on vaikeaa olla tunnustamatta kansalaisen oikeutta tähän mielipiteeseen.

Kuka on oikeassa?

Tällaisten kaavoituksesta esitettyjen mielipiteiden arviointi sillä perusteella, ovatko ne ”oikeassa” vai eivät – tai onko itsekkyyks ”perusteltua” vai ei – on tutkijalle mieletöntä puuhaa. Aikaisemmin mainittu kiista Kaarelan jäähallista osoittaa hyvin tämän vaikeuden. Jäähalli varmasti muuttaa omakotitaloalueen ilmettä – ja aivan yhtä varmasti parantaa alueen mahdollisuuksia jääkiekon harrastamiseen.

Kaavoittajalle ja kaavoista päätävälle poliitikoille taas nimenomaan näiden kysymysten ratkaiseminen ja näiden kilpailevien hyvien välillä arvottaminen on keskeistä: jäähalli joko rakennetaan tai ei rakenneta. Kaarelan jäähallin ensimmäiset pelit pelataan tämänhetkisen tiedon mukaan 2018.

Rakentamisen ongelmat toki säilyvät, vaikka NIMBYt nähdäänkin osallistuvina aktiivisina kan-

ständet mot byggandet som en sjuka eller åkomma borde vi kanske se det som politisk påverkan och en del av att vara medborgare (Neveu 2002, Richard-Ferrrouddji 2011). En del av de medborgare som tar ställning upplever att endast motiverade och slipade argument biter; en del tror att det räcker att man bara är väldigt högljudd. Och ibland är det ju svårt att se ens sistnämnda som opåkallad egoism: om en medborgare som kommenterar generalplanen för Östersundom föreslår att en ny väg inte skulle gå just förbi hans hus – eller över det – är det inte så svårt att hålla med om att han har rätt att tycka så.

Vem har rätt?

För en forskare är det ganska meningslöst att bedöma de åsikter som framlagts om planläggningen utgående från om de ”har rätt” eller inte – eller om självskhet är ”befogad”. Exemplet jag nämnde tidigare om ishallen i Kårböle visar klart hur svårt det är. Alldeles säkert förändrar ishallen villastadsdelens utseende – och lika säkert förbättrar den möjligheterna till motion och ishockey i området.

För planläggarna däremot och för de politiker som besluter om planerna är dessa bedömningar – att avgöra vilken av de konkurrerande fördelarna som väger tyngst – av central betydelse: ishallen antingen byggs eller inte. Enligt de uppgifter vi har idag spelas första matcherna i Kårböle ishall år 2018.

I och för sig försvinner problemen kring byggandet ingenstans fastän man ser NIMBYna som aktiva, ställningstagande medborgare. NIMBYna deltar ju

salaisina. NIMBYt kun osallistuvat nimenomaan vaikuttaakseen virkamiesten päätöksentekoon, ja usein vieläpä vastustaakseen päätöksiä. Koko osallistumisjärjestelmän ideana tässä yhteydessä on nimenomaan antaa asukkaille mahdollisuus ajaa omia ajatuksiaan eteenpäin, jopa yhteisen hyvän kustannuksella. Kaupunki on lähtökohtaisesti suurten ihmisjoukkojen välinen kompromissi, ja NIMBY-konflikteissa on kyse yhdestä tämän konfliktin ratkaisun hakemisen muodosta.

Miten kaupungin pitäisi kuunnella tällä tavalla osallistuvia kansalaisia? Mielipiteitä lähettävät asukkaat ovat samaan aikaan usein hyvin rakentavia ja hyvin epärakentavia: tarkoin piirustuksin ryydityt punnitut ja tasapainoisesti argumentoidut ehdotukset limittyvät ”mä en haluu” -tasaisen argumentaation kanssa. Monissa tutkimuksissa (Bäcklund 2007, Bäcklund & Mäntysalo 2010, Staffans 2012) käy ilmi, että kaupunkien suunnittelukoneistoilla on usein jonkin tasoisia ongelmia sisällyttää osallistumisen tuottamaa informaatiota osaksi päätöksentekoa. Asukkaiden mielipiteitä ei mielletä punnituksi ja perustelluksi tiedoksi, vaan pikemminkin lähtökohtaisen paikalliseksi mielipiteeksi. Niinpä voidaan helposti ajatella, että varsinaisen argumentaatiolla vakuuttamisen sijaan kaikkein tehokkaimmin asukkaat toimivat silloin, kun voivat suurilla mielipidemäärillä uhata rakennus- ja kaavoitushankkeiden tulevaisuutta. Viimeisenä keinona ovat valitukset oikeuteen sekä konfliktin siirtäminen politiikan piiriin. Esimerkiksi Meri-Rastilan kaavoitus ratkaistiin lopulta poliittisena päätöksenä kaupunginvaltuustossa.

Joka tapauksessa, oli kyse sitten itsekkyydestä tai punnitusta paikallisvetoisesta argumentaatiosta, NIMBY-konfliktit ja niihin liittyvä keskustelu kaavoituksesta pitää nähdä nykyisen osallistumisjärjestelmän tavoitteena, ei sen ongelmana. Tällaiselta demokraattiset järjestelmät näyttävät. ★

Artikkeli perustuu Erannin syksyn aikana tarkistettavaan väitöskirjaan ja arvostelussa olevaan artikkeliin, sekä Sosiologia 1/2014 ilmestyneeseen artikkeliin ”Yhteinen hyvä ja oma etu paikallisessa kiistassa tilasta”.

uttryckligen för att påverka tjänstemännens beslutsfattande, och ofta för att motsätta sig besluten. Tanken med delaktighetssystemet i detta sammanhang är ju att ge invånarna möjlighet att driva sina egna idéer, rentav på det allmänna bästas bekostnad. Staden är sist och slutligen en kompromiss mellan stora folkgrupper, och NIMBY-konflikterna är ett sätt att söka en lösning på dessa motsättningar.

Hur borde staden lyssna till medborgare som deltar på detta sätt? De invånare som skickar in åsikter kan ofta vara mycket konstruktiva, men de kan också vara mycket okonstruktiva: parallellt med väl avvägda och balanserade förslag illustrerade med noggranna ritningar framläggs argument på nivån ”jag vill int”. Många studier visar (Bäcklund 2007, Bäcklund & Mäntysalo 2010, Staffans 2012) att städernas planeringsmaskineri ofta har svårigheter att beakta den information som medborgardeltagandet kommer fram med. Invånarnas åsikter upplevs inte som avvägd och motiverad kunskap utan snarare a priori bara som lokala åsikter. Mot den bakgrunden skulle det kanske löna sig bättre för invånarna att, i stället för att anföra vettiga argument, rätt och slätt och med stor uppslutning utöva hot och påtryckning mot byggnads- och planläggningsprojekten. Som sista utväg finns ju också att besvära sig i rätten eller att lyfta konflikten till ett politiskt plan. Som exempel avgjordes planläggningen i Havs-Rastböle slutligen som ett politiskt beslut av stadsfullmäktige.

I vilket fall som helst – det må handla om självskhet eller avvägd lokalt driven argumentation – bör vi se NIMBY-konflikterna och planläggningsdebatten kring dem som en målsättning för det nuvarande delaktighetssystemet, inte som ett problem. Så fungerar det i demokratiska system. ★

Artikeln bygger på Erantis doktorsavhandling, som granskas hösten 2016, och på en artikel som samtidigt är under bedömning, samt artikeln ”Yhteinen hyvä ja oma etu paikallisessa kiistassa tilasta” som utkommit i tidskriften Sosiologia:s nummer 1/2014.

- Bell, D., Gray, T., Haggett, C., & Swaffield, J. (2013). Re-visiting the “social gap”: public opinion and relations of power in the local politics of wind energy. *Environmental Politics*, 22(1), 115–135.
- Burningham, K., Barnett, J., & Thrush, D. (2006). The limitations of the NIMBY concept for understanding public engagement with renewable energy technologies: a literature review. Published by the School of Environment and Development, University of Manchester. Available at http://www.sed.manchester.ac.uk/research/beyond_nimbyism/
- Bäcklund, Pia (2007) Tietämisen politiikka. Kokemuksellinen tieto kunnan hallinnassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bäcklund, Pia, and Raine Mantysalo (2010) Agonism and Institutional Ambiguity: Ideas on Democracy and the Role of Participation in the Development of Planning Theory and Practice - the Case of Finland. *Planning Theory* 9(4):333–50.
- Devine-Wright P (2009) Rethinking NIMBYism: The Role of Place Attachment and Place Identity in Explaining Place-protective Action. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 19, 426–441.
- Eranti, Veikko (2014): Oma etu ja yhteinen hyvä paikallisessa kiistassa tilasta. *Sosiologia* 51(1).
- Freudenberg W and Pastor S (1992) NIMBYs and LULUs, stalking the syndromes. *Journal of Social Issues* 48(4), 39-61.
- Gibson TA (2005) NIMBY and the Civic Good. *City and Community* 4(4), 381-401.
- Kopomaa, Timo; Lasse Peltonen & Tapio Litmanen (2008) (toim.). Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki: Gaudeamus
- Kuparinen, Riitta. 2005. Ei meidän naapuriin: tapaustutkimus asukasryhmiä suhtautumisesta kehitysvammaisten asuntolan rakentamiseen. Helsinki: Kehitysvammaliiton tutkimusyksikkö Kotu.
- Lonkila, Markku. 2011. ”Yhteisyyden kieliopit helsinkiläisessä ja pietarilaisessa kaupunkiaktiivisuudessa.” *Sosiologia* 48:1, 22–33.
- Luhtakallio, Eeva. 2012. *Practicing Democracy. Local Activism and Politics in France and Finland.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Neveu, Catherine (2002) Nimbys as citizens: (re)defining the general interest. *Focaal – European Journal of Anthropology*, 40, 51-66.
- Philo C (1987) “Not at our seaside”: community opposition to a nineteenth century branch asylum. *Area*, 19(4), 297–302.
- Richard-Ferroudj, A (2011) Limites du modèle délibératif : composer avec différents formats de participation. *Politix* 24(96): 161-181.
- Staffans, Aija (2012) MRL ja kansalaisten osallistuminen. Ympäristöministeriön raportteja 4/2012. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Thévenot, Laurent. 2011. ”Oikeutettavuuden rajat. Yhteiselämää koossapitävät sidokset ja niiden väärinkäyttö.” *Sosiologia* 48:1, 7–21.

Miksi käveltävyyyden mittarit eivät riitä?

Näkökulmia kävelemiseen ja kaupunkisuunnitteluun

★ JENNI KUOPPA

Varför räcker det inte med mätare för gåbarhet?

Synpunkter på stadsplanering och fotgängarskap

★ Käveltävyiden (walkability) käsite on löytänyt tiensä myös suomalaisen keskusteluun, ja kävelemisen edistämisestä on tullut ajankohtainen ja tärkeä politiikka- ja suunnittelutavoite. Helsingissä kaupunkirakenteen tiivistäminen, kantakaupungin laajentaminen ja keskustamaisen rakenteen ulottaminen myös esikaupunkikeskuksiin nostavat käveltävyiden kehittämisen tärkeäksi osaksi tulevia suunnitteluratkaisuja. Suunnittelun kannalta on olennaista pohtia, mitä käveltävyiden käsitteeseen sisällytetään ja kuinka sitä arvioidaan. Artikkelissa tarkastelen kysymystä pohjautuen tutkimukseeni, joka keskittyi kävelijöiden kokemuksiin ja käytäntöihin erilaisissa suomalaisissa kaupunkiympäristöissä, muun muassa Herttoniemessä ja pääkaupunkiseudun kauppakeskuympäristöissä.

Käveleminen on noussut tärkeään osaan kaupungeissa: se on esillä strategioissa, suunnitteludokumenteissa, mediassa, blogeissa ja kaupunkitapahtumissa. Erityisesti ilmastonmuutos ja liikkumattomaan elämäntapaan kytkeytyvät terveysongelmat ovat tehneet selväksi, ettei kaupunkien suunnittelu autoilun ehdoilla voi olla enää tulevaisuudessa vaihtoehto. Käveltävän kaupunkiympäristön luominen on alettu nähdä myös taloudellisena arvona: vetovoimatekijänä, joka

★ Begreppet walkability, alltså gåbarhet, promenadvänlighet, har nått även den finländska samhällsdebatten, och att främja fotgängarskap har blivit ett viktigt mål inom politik och planering. I och med att man i Helsingfors gör stadsstrukturen tätare, utvidgar innerstaden och sträcker ut en centrumartad struktur även till förstäderna blir närbarheten till fots ett viktigt element i planerandet av nya lösningar. Med tanke på just planeringen är det väsentligt att begrunda vad man menar med gåbarhet och hur man bedömer den. I föreliggande artikel analyserar jag frågan utgående från en undersökning jag gjort om fotgängares erfarenheter och vanor i olika finländska stadsmiljöer, bland annat i den gamla förorten Hertonäs och vid två shoppingcentra i Huvudstadsregionen.

Fotgängarskap håller på att få en viktig roll i städer: det nämns i olika strategier, planeringsdokument, media, bloggar och stadsevenemang. I synnerhet klimatförändringen och de hälsoproblem som följer av ett stillasittande liv har klart visat att stadsplanering på bilismens villkor inte längre i framtiden kan vara ett seriöst alternativ. Man har även börjat se promenadvänliga stadsmiljöer från ett ekonomiskt perspektiv, som en attraktivitetsfaktor som lockar invånare, kun-

houkuttelee asukkaita, asiakkaita ja yrityksiä. (esim. Leinberger & Rodriguez 2016, Leinberger 2007; Speck 2012; Talen & Koschinsky 2013; ks. myös Helsingin kaupunki 2015.) Lisäksi käveleminen elävöittää kaupungin julkisia tiloja ja tuottaa sosiaalisia kohtaamisia. Sosiokulttuuristen merkitysten tarkastelu on kuitenkin jäänyt melko teoreettiseksi, kun kävelemisen määrien lisääminen ja sen helpommin arvioitavat hyödyt ovat korostuneet kävelytutkimuksessa. (Middleton 2011, ks. esim. Solnit 2000; Shortell & Brown 2014, 1–18.)

Käveltävyys käsitteenä kuvaa sitä, millainen ympäristö kannustaa ja ohjaa kävelemiseen. Se on muodostunut laajan asiantuntijakeskustelun ja tutkimuksen kohteeksi. Esimerkiksi Jeff Speckin (2012) neljä yleistä periaatetta luonnehtivat käveltävää kaupunkiympäristöä. Kävelemisen on oltava hyödyllistä. On oltava kävelen saavutettavia toimintoja eli syitä kävellä. Toiseksi, ympäristön tulee olla kävelijälle liikenteellisesti ja sosiaalisesti turvallinen. Kol-

der och företag (t.ex. Leinberger & Rodriguez 2016, Leinberger 2007; Speck 2012; Talen & Koschinsky 2013; se även Helsingin kaupunki 2015). Dessutom ger fotgängarna liv och rörelse åt de offentliga stadsrummen och skapar sociala kontakter. Ändå har analysen av gåendets sociokulturella betydelse varit ganska teoretisk i och med att studierna om promenering främst gällt ökande av gåendet och vilka (lättare mätbara) fördelar det ger (Middleton 2011, se t.ex. Solnit 2000; Shortell & Brown 2014, 1–18.)

Begreppet gåbarhet handlar om vilka slags omgivningar som uppmuntrar och leder till att folk går till fots. Begreppet har nu blivit föremål för omfattande expertisdebatt och forskning. Som exempel nämner Jeff Speck (2012) fyra allmänna principer för en promenadvänlig stadsmiljö. Att gå till fots skall vara nyttigt. Det skall finnas funktioner som nås till fots, och därmed orsaker att promenera. För det andra skall miljön trafik- och miljömässigt vara trygg. För det tredje skall det vara lätt och behändigt att gå till

manneksi, kävelyn on oltava helppoa ja mukavaa. Siirtymien sujuvuuden takaa sopiva ja riittävä infrastruktuuri. Rakennusten tulisi muodostaa katutilasta viihtyisiä, suojaisia ja jäsentyneitä tiloja. Neljänneksi, kävelykokemuksen pitää olla kiinnostava. Arkkitehtuurin ja katuelämän on tarjottava kävelijälle virikkeitä ja vaihtelua. Käveltävyyttä toteuttavat tutkimusten mukaan parhaiten suhteellisen tiiviit monitoimintoiset alueet, joilla on tiheä katuverkko monine reittivaihtoehtoineen. (Speck 2012, 11; ks. myös Southworth 2005; Mehta 2008.)

Näitä tekijöitä on muunnettu suunnittelun ja arvioinnin tarpeisiin ympäristöä kuvaaviksi mitattaviksi muuttujiksi ja luotu käveltävyysindeksejä, joita pidetään siirrettävänä ja objektiivisena tapana arvioida käveltävyyttä. Käveltävyuden yhä tarkempi mittaaminen on nähty olennaisena tavoitteena suunnittelun kannalta. Valtava määrä kirjallisuutta on keskittynyt toisaalta mittareiden ja auditointivälineiden kehittämiseen, toisaalta kävelemisen hyötyjen, erityisesti terveysvaikutusten, mittaamiseen. (Sungduck & Talen 2014; Talen & Koschinsky 2013.) Mittaaminen ja auditointi jättävät kuitenkin paljon huomiotta. Niiden rinnalle on peräänkuulutettu myös laadullisempia tarkasteluita ja sellaisten tekijöiden huomioimista kuin kauneus, paikan henki, sosiaalinen ympäristö ja konteksti, elävyys sekä mikrotason aistiympäristö, joiden mittaaminen teknisin apuvälinein on suhteellisen mahdotonta ja paikan päällä auditointi vähintään hyvin työlästä (esim. Mehta 2008; Riggs 2015; Sungduck & Talen 2014). Olen väitöskirjassani (Kuoppa 2016) pyrkinyt täydentämään tutkimusta tarkastelemalla kävelyä sekä kävelijän ja ympäristön suhdetta lähtien kävelijöiden itsensä kokemuksista tutkijoiden ja suunnittelijoiden määrittämien mittareiden sijaan. Aineistona hyödynsin kävelyhaastatteluita, joista esitän artikkelissa esimerkinomaisesti joi-takin katkelmia (ks. Kuoppa 2016, 79–85).

Suunnittelussa käveltävyys on tunnustettu arvona erityisesti keskustakehittämisessä, mutta muut hyvin yleiset elinympäristöt kaupungissa jäävät yhä pitkälti syrjään. Mitä käveleminen ja käveltävyys merkitsevät perinteisen kaupunkikeskustan tai kantakaupungin ulkopuolella, kuten tiivistyissä lähiöissä tai kauppakeskusten ympäristöissä – tyypillisissä

fots. Att förflyttningarna löper smidigt garanteras av en lämplig och tillräcklig infrastruktur. Byggnaderna borde bilda trivsamma, skyddade och väldisponerade gatuutrymmen i stadsrummet. För det fjärde skall det vara intressant att gå till fots. Arkitekturen och gatulivet skall ge fotgängarna stimuli och omväxling. Enligt olika studier är fotgängarvänligheten bäst i områden där det finns många funktioner relativt tätt inpå varandra och där ett tätt gatunät ger många ruttalternativ. (Speck 2012, 11; se även Southworth 2005; Mehta 2008.)

Dessa faktorer har man med tanke på planering och bedömning konverterat till mätbara miljöbeskrivande variabler, och man har skapat olika index för gåbarhet. Indexen ses som ett mobilt och objektivi-tätt sätt att bedöma fotgängarvänligheten. Att kunna mäta den allt noggrannare har setts som ett viktigt mål för planeringen. En väldig mängd litteratur har fokuserat på dels utvecklandet av mätare och utvärderingsverktyg, dels mätandet av promenandets fördelar, i synnerhet för hälsan (Sungduck & Talen 2014; Talen & Koschinsky 2013.) Men det är ändå mycket som mätningar och utvärderingar inte beaktar. Så man har efterlyst också kvalitativa analyser och att sådana faktorer även borde beaktas såsom skönhet, lokalanda, social miljö och kontext, livaktighet och sinnesförnimmelser på mikronivå. Sådant är ganska omöjligt att mäta med tekniska hjälpmedel, och det tar i varje fall mycket tid och möda att utvärdera dem på ort och ställe (t.ex. 2008; Riggs 2015; Sungduck & Talen 2014). I min doktorsavhandling (Kuoppa 2016) har jag försökt tillföra forskningen något nytt genom att analysera fotgängarskapet och förhållandet mellan fotgängare och miljö utgående från fotgängarnas egna erfarenheter. Alltså inte utgående från de mätare som anvisas av forskare och planerare. Vi gjorde en del promenadintervjuer, och jag lägger i föreliggande artikel i exempelsyfte fram några utdrag ur dessa (se Kuoppa 2016, 79–85).

Inom planeringen har gåbarheten setts som ett värde i synnerhet då det gäller stadskärnorna, men många andra mycket frekventerade miljöer blir fortfarande förbisedda. Min fråga är vad fotgängarskap innebär utanför den traditionella stadskärnan eller innerstaden, till exempel i en allt tätare i förstads- eller köpcenter-

arjen paikoissa? Artikkelissa esitellyt tulokset perustuvat Helsingin Herttoniemessä ja kahden kaup-pakeskuksen, Espoon Ison Omenan sekä Vantaan Jumbon ympäristöissä kerättyihin aineistoihin. Herttoniemessä (peruspiiri) kerrostuu luonnonläheistä, väljää, maastoon sovitettua 50-luvun lähiö-rakentamista, tehokkaamman ja rationaalisemman lähiörakentamisen tuotoksia sekä kantakaupunkimaisempaa rakennetta. Kauppakeskuksista Iso Omena edustaa aluekeskustyyppin kauppakeskusta ja Jumbo kehätyyppin kauppakeskusta. Jälkimmäinen kytkeytyy yleensä heikosti kävelyn reitistöön tai ympäröivään kaupunkikudokseen. (Kauppakeskuksista tarkemmin esim. Rantanen 2010, 35–36.) Mitä kävelykokemukset näissä konteksteissa kertovat kävel-tävydestä ja sen suunnittelun mahdollisuuksista?

Käveleminen rikastuttaa arkea ja ympäristösuhteita

Kävellen kaupunki koetaan läheltä, eri aistien väli-tyksellä ja pienipiirteisiä muutoksia ja rytmejä tark-kaillen. Se, mikä liikenteen näkökulmasta pelkistyy

miljö – i typiska vardagssituationer. De rön jag lägger fram i artikeln bygger på åsikter som uttryckts i Her-tonäs i Helsingfors samt i två stora köpcentras när-het, nämligen Iso Omena i Esbo och Jumbo i Vanda. Distriktet Herttonäs är en blandning av dels naturnä-ra, rymligt, terränganpassat 50-talsförortsbygge, dels senare, effektivare och rationellare förortsbygge och mera innerstadsartade strukturer. Iso Omena är en fö-reträdare för köpställen av lokalcentrumtyp, och Jum-bo för centra av den typ som har kunder också längre ifrån. Sistnämnda är vanligen svagt anknutna till pro-menadstråken och den omgivande stadsstrukturen. (Mera detaljer om köpcentra, se t.ex. Rantanen 2010, 35–36.) Vad förtäljer folks erfarenheter av fotgängar-skap i dessa kontexter om promenadvänlighet i prak-tiken och i planeringen?

Att gå till fots berikar folks vardag och förhållande till miljön

Till fots upplever man staden på nära håll med sina sinnen, och man kan urskilja små förändringar och rytmer. Det som ur trafikens perspektiv bara är en

Herttoniemen
kaltaisessa ympäristössä
luontokokemukset
sekoittuvat voimakkaasti
kaupunkimaisempiin
kävelykokemuksiin, kuten
sosiaalisiin kohtaamisiin
ja ihmisen rakentamaan,
kulttuuriseen ympäristöön.

JENNI KUOPPA toimii tutkijana
Tampereen yliopiston johtamis-
korkeakoulussa.

JENNI KUOPPA är forskare vid
Tammerfors universitets
högskola för ledarskap.

siirtymäksi, yhdeksi segmentiksi kulkumuotojakau-
massa, on monenlaisten kokemusten, sosiaalisten
merkitysten ja ympäristösuhteiden tapahtumapaika-
ka.

Herttoniemessä ympäristön erityispiirteet, erityisesti rakennettuun ympäristöön ja kävelyreittein
hin lomittuva luonto nousivat vahvasti esiin haastateltavien myönteisissä kävelykokemuksissa. Luonto ja esimerkiksi vuodenaikaisuus puuttuvat kuitenkin suurelta osin käveltyvyysskeskustelusta. Siinä luonto on usein läsnä vain virkistysalueilla, joille mennään erikseen niiden elvyttävien kokemusten vuoksi, tai kadunvarsipuiden määränä. Esimerkiksi Jeff Speck, joka on kirjoittanut yhden tunnetuimmista käveltyvyysteoksista suunnittelijoille, ei tunnista luonnonympäristöllä olevan erityistä arvoa kaupungissa kävelijälle: kävelijää viihdyttää vain ihmistoiminta rakenteineen (Speck 2012, 32, 249–250). Herttoniemessä kuitenkin niin toiset ihmiset kuin luonnon elävyys ja vaihtelu lisäsivät kävelyiden kiinnostavuutta arkisissa ympäristöissä, toistuvilla ja rutinoituvilla reiteillä.

förflyttning, ett sätt bland många att ta sig fram, är för fotgängaren skådeplatsen för en myckenhet erfarenheter, sociala innebörder och miljökontakter.

I Herttonäs handlade de intervjuades positiva erfarenheter av att gå till fots starkt om särdrag i miljön, i synnerhet i den byggda miljön och naturen vid promenadstråken. Likväl tas naturen och till exempel årstidernas växling för det mesta inte upp i debatten om fotgängarvänlighet. Där nämns naturen oftast bara i form av rekreatiomsområden dit man tar sig enkom och skilt för att samla krafter – eller låt säga i form av hur många träd det finns längs en gata. Till exempel Jeff Speck, som skrivit ett av de berömdaste verken om walkability för planerare, tillmåtar inte naturmiljön något särskilt värde för fotgängare i en stad: det är bara mänsklig aktivitet och dess strukturer som ger stimuli åt fotgängarna (Speck 2012, 32, 249–250). Ändå gjorde både andra människors närhet och naturens liv och skiftningar åtminstone i Herttonäs att promenaderna i vardagens återkommande rutinmiljö blev mera intressanta.

No se löytämisen ilo. Se on se suurin – mutta voi hyvän aika tuoki on taas ruvennu kukkimaan sitte keväällä varsinki – sitte sekin ku mä huomasin että tuolla kasvaa semmonen metsäkuusama yhen koivun juurella, ja mä aattelin että mistä tulee noin hyvä tuoksu, kauas se tuli. Ja että se oli kukassa viime kesänä. Minusta mä en oo koskaan nähny niin kukkivana ku se oli. (...) Oikeestaan mä rakastan semmosia yllätyksiä, että mä lähden vaan ensin käveleen ja sitten mä rupeen yhtäkkiä et mäpä käyn katoma et mitä on tuon polun päässä

Herttoniemen kaltaisessa ympäristössä luontokokemukset sekoittuvat voimakkaasti kaupunkimaisempiin kävelykokemuksiin, kuten sosiaalisiin kohtaamisiin ja ihmisen rakentamaan kulttuuriseen ympäristöön. Kävelijän luontokokemuksia varten ei tarvita rakentamattomia suuria viheralueita, vaan niitä voidaan lomittaa urbaanin osaksi. Lähiöiden tiivistyessä luonnon ja rakennetun ympäristön yhteenliittymisen tavoille voidaan pyrkiä löytämään muotoja, jotka ovat osin tuttuja jo 50-luvulta, osin jotakin uutta.

Man blir så glad när man hittar nya saker – men kära hjärtans den där har börjat blomma igen som i våras – just till exempel att jag märkte att där växte något slags liten kaprifol under en björk för jag undrade vad det var som doftade så gott riktigt på långt håll. Just att den råkade blomma förra somras. Jag kommer inte ihåg att jag skulle sett att någon blommat som den. (...) Egentligen så älskar jag just sådana där överraskningar, att man bara går ut och gå för sig själv och sen att man bara hittar på att gå och se efter vad där finns i ändan av stigen.

I en miljö som Herttonäs blandas naturupplevelsena starkt med mera urbana promenadupplevelser, till exempel att man träffar andra människor eller förnimmer sådant som skapats av människohand. Men för att en vandrare skall kunna uppleva naturen behöver grönområdena inte vara stora och obebyggda, utan man kan integrera dem i det urbana. Vartefter förortsbebyggelsen blir tätare kan man försöka hitta former för hur naturen och den byggda miljön möts, former som dels är bekanta sedan 50-talet, dels är helt nya.

Tavat kokea ympäristö myös muovautuvat kävelijän kokemusten myötä. Kävelijä kehittää huomiokykyä ja taitoja havainnoida ympäristöään ja suuntautua siinä kohti hänelle itselleen kiinnostavaa koko elämänsä ajan. Ympäristö opitaan tuntemaan ja harjaanutaan hyödyntämään erilaisia ympäristön tarjoamia olosuhteita. Kävelijät valitsevat taitavasti reittejään vaihdellen niitä muun muassa vuodenaikojen ja kaupungin rytmien mukaan, etsiytyen erilaisia kokemuksia kohti. Tähän liittyy myös juurtumisen kokemuksia, kun kävelijöistä tulee ympäristönsä elämään kiinnittymään pyrkiviä toimijoita. Kävelijät herättävät kaupungin kadut, puistot, aukiot ja polut eloon, ja samalla kaupungin elämä tulee osaksi kävelijän kokemuksia. Tämä on tärkeää niin kaupunginosan julkiselle elämälle kuin yksilölle itselleen. Eräs haastateltu kuva:

Ja nyt sitte tietysti mulla ei oo perhettä, ni tää et nyt kiinnitys, mul on kauhee into kiinnittyy tähän paikkaan ja löytää niitä omia kiinnekohtia ja omia ryhmiä ja semmosia, että mä nyt oon hyväkuntoinen, mä oon kuuskytviis, ni jaksan vielä kävellä ja muuta. Että sit mä opin nää väylät et vanhanaki osaan mennä ulos ovesta (...) Ku kuitenkin haluais liittyy jotenki tähän ympäristöön, ettei vaan se neljä seinää olis sitte...

Tulevaisuudessa Herttoniemen kehittäminen ja kasvu (ks. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016) voivat auttaa luomaan sellaisia julkisia tiloja, jotka mahdollistaisivat tämän yhä paremmin. Toimivatko asemanseudut tällaisten mahdollisuuksien toteuttajana? Entä rakenteilla oleva uusi kauppakeskus Hertsi? Vai löytyvätkö ne muualta? Myös asukkaiden oma aktiivisuus on jo tuottanut Herttoniemeeseen aloitteita kävelykulttuuriin sopivista tiloista ja tapahtumista, kuten pihakirppiksiä, kaupunginosajuhlia ja kesällä 2016 kaupunkilaisten kohtaamispaikaksi avatun Taukotilan. Kävelyn tuottamat ympäristösidoset ja herkkyys nähdä niin ympäristön ongelmia kuin mahdollisuuksia ovat olennainen pohja tällaiselle asukasaktiivisuudelle.

Kävelymahdollisuudet muotoutuvat arjen kokonaisuudessa – myös hypermarketin käytävillä

Kauppakeskustyöympäristöissä autoliikenteen infrastruktuuri ja kauppakeskusten suuri mittakaava aihe-

KUVA: JENNI KUOPPA

Sätten att uppleva naturen formas också av vandrarens erfarenheter. Med åren utvecklar vandrarna sin förmåga att observera sin omgivning och rikta in sig på sådant som intresserar dem själva. Man lär sig känna naturen och blir skickligare på att utnyttja olika tillfällen och omständigheter som naturen erbjuder. Vandrarna väljer med sakkunskap sina rutter och varierar dem bland annat utgående från årstiderna och stadens rytmer, och söker sig till olika slags upplevelser. Man vill kanske småningsom också få ett fotfäste i livet i sin egen omgivning och då handlar det även om känslan av att slå rot. Vandrarna väcker liv i stadens gator, parker, skväror och stigar, och samtidigt blir livet i staden en del av deras erfarenheter. Detta är viktigt både för det offentliga livet i stadsdelen och för individen själv. En av de intervjuade sade såhär:

Och så har jag ju ingen familj förstås så det blir ju så att man har ett behov av att fästa sig vid någonting, alltså det här stället och hitta liksom sina egna fästpunkter och grupper och sånt där – och sen är jag ju i god form, jag är ju sextiofem, så jag orkar ännu promenera. Och sedan lär man ju sig de här vägarna så att man som gammal också orkar gå ut ... så man liksom hör till miljön här så man inte bara sitter inne sedan ...

I framtiden kan utvecklandet av och tillväxten i Herttonäs (se Helsingfors stadsplaneringskontor 2016) bidra till att skapa sådana offentliga rum som gör det

uttivat saavutettavuuteen liittyviä hankaluuksia läheltä, ympäröiviltä asuinalueilta, saapuville asiakkaille. Erityisesti hypermarketit toimivat päivittäistavaroiden ostospaikkoina kävelijän näkökulmasta huonosti. Haastatellut pystyivät kuitenkin myös kauppakeskuksissa hyödyntämään ympäristöään tarpeisiinsa. Heillä oli taktiikoita suorittaa ostokset mahdollisimman tehokkaasti ja vaivattomasti ja sovittaa ne osaksi arken sa kokonaisuutta. Tästä syntyi odottamattomia tilanteita: kauppakeskukseen kuljettiin kävelyetäisyydeltä autolla, vaikka samaan aikaan kauppakeskuksen lähiympäristön vilkas autoliikenne ja ruuhkautuminen harmittivat monia lähellä asuvia. Hypermarketin pitkien käytävien kiertämisen vaiva kannustaa suuriin kertaostoksiin ja siten autoiluun, vaikka kävely-yhteys kotoa olisi periaatteessa toimiva. Ostosten teko sovituu autolla hoituvan arjen palaksi ja kauppamatka yhdistetään esimerkiksi työmatkaan autolla. Lisäksi kauppakeskuksen välitön lähiympäristö koettiin usein ankeaksi ja liikenteellisesti turvattomaksi; se ei kannustanut kävelyyn tai ajanviettoon. Eräs haastatettava ajoi joskus autolla kauemmas pienempään kauppaan välttääkseen turhauttavan kävelyn. Toinen halusi kehittää hänelle tärkeän kaupunginosan keskuksen turvallisuutta ja viihtyisyyttä myös kävelijän näkökulmasta.

Automarketin konsepti on sellanen että kilometrikaupalla semmost inhottavaa, mul oli rasisusvammoja urheilun takia jaloissa, mä kaipasin potkulautaa et mä saisin sen

lättäre att rota sig i ett område. Ger stationernas omgivning möjlighet till sådant? Eller det nya köpcentret Hertsi som nu håller på att byggas? Eller måste man söka längre bort? Även invånarnas egen aktivitet i Herttonäs har redan lett till initiativ om ställen och evenemang som passar in med promenerings-tänkandet, såsom gårdsloppisar, stadsdelsfester och träffpunkten Taukotila (Pausrummet), som öppnats sommaren 2016. De band till omgivningen och den förmåga att se både problem och möjligheter i miljön som folk får när de promenerar är en väsentlig basis för detta slags invånaraktivitet.

Möjligheterna att gå till fots i vardagen – även i hypermarketens korridorer

Infrastrukturen för biltrafik vid köpcentren gjorde tillsammans med köpcentrens stora dimensioner att det blev svårt för folk från de omgivande närområdena att ta sig till dem. Gick man till fots var i synnerhet hypermarketerna besvärliga då det gällde att göra dagliga uppköp. Ändå lyckades de intervjuade även i köpcentren utnyttja omgivningen för sina egna behov. De hade sin egen taktik för att göra uppköpen så effektivt och smidigt som möjligt som en del av sin vardagshelhet.

Detta ledde till oväntade situationer: även om man bodde på gångavstånd från köpcentren tog man bilen dit, trots att man kunde förarga sig över den livliga biltrafiken och trafikstockningarna. Att man måste traska långa vägar inne i hypermarketerna gjorde att man gärna köpte mycket på en gång – och därför tog bilen även om det i princip skulle ha gått bra att komma till fots. Att åka och handla är en del av folks bilbaserade vardag, och man gör det till exempel på väg hem från jobbet. Miljön kring köpcentren upplevdes dessutom ofta som otrevlig och trafikmässigt otrygg; den inspirerade inte till att gå till fots eller till annan aktivitet. En av de intervjuade tog ibland bilen till en butik längre borta för att undvika det frustrerande traskandet. En annan ville utveckla tryggheten och trivsamheten i köpcentret även ur fotgängarperspektiv i en personligen viktig stadsdel.

Bilmarketarnas koncept är sådant att du har kilometervis att traska och jag hade överansträngt fötterna i sportsam-

maitolitrin tuolta perältä. (...)

Haastattelija: mitä sulla menee yleensä aikaa tolla-seen peruskauppareissuun?

Alle tunti. Ja siihen tuntiin sisältyy kävelyä, kävelyä, kävelyä. (...) kävelyyn menee niin kauan, pysäköimiseen, parkkipaikan etsimiseen ja sinne kävelemiseen menee tääl-lä kauppakeskuksen sisällä menee niin paljon aikaa.

mut tää on niin huippuärsyttävä paikka tää. (...) täs ei oo yhtään ajateltu et kukaan voisi tulla pyörällä tai kävel-len ja tää on kuitenkin pääsisäänkäynti. Tää pääsisäänkäynti on tehty ihan autoille. Tää [aukio sisäänkäynnin edessä] voisi olla niinkun tori periaatteessa jos tästä vähän raivais näitä parkkipaikoja veke. (...) Tässä voi vaalienkin aikaan jotain esitteitä jakaa tai. Tää voisi olla paljon viihtyisämpi kyllä, tähän on vaan tottunut. Ja äkkiä juostaan sisään.

Käveltävyys ja saavutettavuus riippuvat paitsi etäisyydestä, myös ympäristön mikrotason piirteistä, kauppakeskuksen rakennustyyppistä, konseptista ja koko arjen ja käytäntöjen toiminnallisesta kokonaisuudesta. Suurimittakaavainen, liikenteen solmukohtaksi sijoittuva kauppakeskus hypermarkettei-

manhang så man saknade ju ett sparkbräde så man skulle fått sin lilla liter mjölk där längst borta (...)

Intervjuaren: Hur lång tid brukar sådant där rutins-hoppande ta för dig?

Mindre än en timme. Men det är ett enda traskande och traskande (...) Alltså traskandet tar tid, parkerandet, att söka parkeringsplats och sedan gå därifrån och tillbaka här i köpcentret tar så väldigt mycket tid.

men det är så irriterande det här stället, (...) det är ingen som har tänkt på att någon kanske kommer med cykel eller gående, och det här är ändå huvudingången. Den är bara för bilister. Här [det öppna stället framför entrén] kunde i princip vara som ett torg om man lite röjde undan av de här parkeringsplatserna (...) Dom kunde ju dela ut broschyrer här då det är val eller så. Det kunde nog vara mycket trivsammare här, man har bara vant sig. Och så springer man bara in.

Gåbarhet och närhet beror på dels avståndet, dels olika små särdrag i miljön, hur köpcentret är konstruerat och hurdant dess koncept är, och på hela den funktionella vardagshelheten. Storskaliga trafikknut-

neen ei ole välttämättä paras tapa kehittää paremmin käveltävään kaupunkiympäristöön kytkeytyvää, arkea sujuvoitettavaa ja kaupunkia elävöittävää kaupallista tilaa.

Muutoksen ituja voi kuitenkin piillä myös kauppakeskuksiin liittyvissä positiivisissa kokemuksissa. Kauppakeskuksen sisätiloissa käveleminen koettiin usein miellyttävänä, ja kauppakeskus saattoi muodostaa olohuoneen kaltaisen puolijulkisen tilan asukkaille. Kauppakeskukset loivat paikan sosiaalisille kohtaamisille ja kiireettömälle ajanvietolle. Tämä voi aktivoida asukkaita vaatimaan myös parempaa saavutettavuutta muunkin kuin henkilöautoliikenteen näkökulmasta. Kauppakeskuksissa katu palveluineen, mahdollisine oleskelutiloineen ja aukioineen siirtyy kuitenkin yksityiseen sisätilaan. Huokataanko näin kävelijöiden tuottama potentiaali rikastaa katuelämää ja kaupunkikulttuuria? Syntyykö kauppakeskusten liepeille myös elävää julkista tilaa, jos kaupallinen elämä kootaan seinien sisään? Uusia ratkaisuja kaivataan.

punktsköpcentra och hypermarketer är inte nödvändigtvis den bästa lösningen för att bygga kommersiellt fungerande affärslokaler med anslutning till det slags fotgängarvänligare stadsmiljö som gör vardagen smidigare och ger staden mera liv.

Men det kan också finnas frön till förändring i folks positiva upplevelser av köpcentren. Många upplevde att det var trevligt att flanera i köpcentrens inneutrymmen, och köpcentret kunde utgöra ett vardagsrumsligt halvoffentligt rum för besökarna. Köpcentren skapade ett ställe för sociala möten och jäkrlösa tidsfördriv. Detta kan få besökarna att kräva bättre närhet också för andra än bilister. Men å andra sidan: i köpcentren flyttar gatan med sin eventuella service och offentliga rum in i ett privat innerum. Kan det vara så att vi därmed går miste om den potential som fotgängarna har att berika gatulivet och stadskulturen? Uppstår det kring köpcentren levande offentliga rum om det kommersiella bara stängs in mellan fyra väggar? Nya lösningar tarvas.

Käveltävyys keinona laajempien muutosten toteuttamiselle kaupungissa

Käveltävyys, jos se ymmärretään fyysisen kaupunkiympäristön mitattavina piirteinä, on vasta alku. Tutkimukseni perusteella ymmärrän käveltävyyden pikemminkin tilanteittain erilaisissa ympäristöissä sovellettavina, muovaantuvina nyrkisääntöinä, joilla voidaan edistää kävelemistä osana laajempia kaupunkielämää koskevia tavoitteita.

Tutkimukseni tarjosi täydentäviä näkökulmia siihen, miksi, missä ja miten kävelemistä tulisi kehittää. Kävelemisen potentiaalit paikka- ja ympäristösuhteita rikastuttavana sekä arkea sujuvoittavana liikku- miskuotona tulisi ottaa huomioon suunnittelua ohjaavana argumenttina siinä missä terveyshyödyt tai hiilidioksidipäästöjen väheneminenkin. Ne saattavat olla kävelijöiden itsensä näkökulmasta jopa tärkeimpiä kävelemistä motivoivia tekijöitä, ja ne voivat auttaa luomaan aktiivista kaupunkikulttuuria. Niissäkin ympäristöissä, jotka eivät vastaa keskustaurbanin ihannetta, voi olla kävelijöille tärkeitä merkityksiä ja kokemuksia, joita suunnittelu voi tukea.

Miten käveltävyyden kehittäminen siis tulisi ymmärtää, paitsi mittarein seurattavina fyysisen ympäristön suunnittelumääreinä? Käveltävyys ei synny vielä tietystä tiiveysasteesta, väyläverkosta tai siitä, että palvelut löytyvät joltakin mitatulta etäisyydeltä. Ratkaisevaa on kaupunkikudos (Speck 2012, 10) ja sen liittyminen ihmisten arjen käytäntöihin. Tämä on lähtökohta, jolle rakentuu se, mikä tekee kaupunkista kävelijälle houkuttelevan: toiset ihmiset, eri aisteille tarjottavat kokemukset ja yksityiskohdat, toimimaan kutsuvat ja sujuvakäyttöiset tilat, sekä elävä ympäristö ja luonto. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kaupunkisuunnittelun asettamat ehdot ja rajat liikumiselle ovat joustavia, sidoksissa arjen kokonaisuuteen ja prosessuaalisesti kehittyviä.

Kokemusperustainen tutkimus voi tuoda uusia näkökulmia käveltävyytutkimukseen, jota on kritisoitu asiantuntijavallan korostumisesta, rationalistisuudesta ja fyysisdeterministisestä asenteesta (Riggs 2015, 2014). Asukkaiden käytäntöjen ja kokemusten ennakoinnattomuus on kuitenkin haaste suunnittelulle.

Suunnittelun dilemma on sen kahdessa tärkeässä tavoitteessa: sen pitäisi sekä ohjata kehitystä kä-

Gåbarheten som ett sätt att nå större förändring i staden

Om man med gåbarhet avser mätbara drag i den fysiska stadsmiljön är den bara en början, ett första steg. Med stöd av min undersökning vill jag hellre se gåbarheten som en rad tumregler som kan tillämpas på och formas med olika situationer och miljöer och som kan användas för att främja gång som ett led i mera omfattande målsättningar i stadslivet.

Min undersökning gav kompletterande perspektiv på varför, var och hur man borde utveckla gåendet. På samma sätt som man beaktar till exempel hälsonytta eller minskade koldioxidutsläpp i planeringen borde man även ta med argument såsom promenandets potential att berika vårt förhållande till platser och miljöer och att göra vardagen smidigare. För fotgängarna kan dessa argument rentav höra till de viktigaste för att gå till fots, och de kan bidra till att skapa aktiv stadskultur. Även i miljöer som inte motsvarar ett centrumurbant ideal kan det finnas betydelse och upplevelser som är viktiga för fotgängare, och dem kan man stöda genom planering.

Hur borde man alltså förstå utvecklandet av gåbarheten – förutom som en mätbar storhet för planeringen av den fysiska miljön? Gåbarhet uppstår inte enbart genom en viss grad av täthet eller ett visst nätverk av leder – eller att servicen finns på ett visst mätbart avstånd. Det som avgör är den urbana strukturen (Speck 2012, 10) och hur den anknyter till folks vardagsrutiner. Här har vi utgångspunkten för det som gör staden attraktiv för fotgängare: andra människor, sinnesförnimmelser och –intryck, inbjudande och smidiga rum för aktiviteter, samt den levande miljön och naturen. Min forskning visade att de villkor och gränser som stadsplaneringen ställer upp för fortskaffningen är flexibla och bundna till vardags-helheten och att de utvecklas processuellt.

Forskning baserad på folks erfarenheter kan ge nya synpunkter på en gåbarhetsforskning som kritiserats för att betona expertvärde, vara rationalistisk och ha en fysisk-deterministisk inställning (Riggs 2015, 2014). Men en utmaning för planeringen är det oaktat att invånarnas beteendevanor och upplevelser är oförutsägbara.

Dilemmat för planeringen är att den har två viktiga målsättningar: samtidigt som den borde inrikta

vältävampiin kaupunkiympäristöihin että jättää tilaa kävelemisen arjesta versovien uusien ja ennakoimattomien potentiaalien kasvulle erilaisissa tiloissa. Käveltävyyttä on lähestyttävä myös kontekstisidonnaisena ilmiönä ja tutkittava paikallisesti kävelyn kehittämisen mahdollisuuksia. Uusia mahdollisuuksia voi nousta esiin. Kävelijän hienovireinen havainnoinnin taito ja ymmärrys ympäristöstä tulisi huomioida yhä paremmin myös osallistuvan suunnittelun menetelmiä kehitettäessä. Suunnittelijoiden jalkautuminen kävelijöiden matkaan ja erilaisten kävelykierrosten menetelmien kehittäminen voisi olla hedelmällinen tapa tutustua ympäristöön kävelijän ja asukkaan näkökulmasta. ★

KIRJALLISUUS | LITTERATUR

- Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (2015) [Helsingfors stadsplaneringkontor] Helsingin liikkumisen kehittämissuunnitelma. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnitteluosaston selvityksiä 2015:4. http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/los_2015-4.pdf
- Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (2016) [Helsingfors stadsplaneringkontor] Helsingin yleiskaava. Selostus. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava päivätty 6.10.2015. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2016:3.
- Kuoppa, Jenni (2016) Kävelyn lupaukset kaupungissa. Kolme tapausta kävelijöiden arjesta ja kokemuksista sekä kaupunkisuunnittelusta. Tampere: Acta Universitatis Tampereensis 2147.
- Leinberger, Christopher B. (2007) Option of Urbanism: Investing in a New American Dream. Washington, DC: Island Press.
- Leinberger, Christopher B. & Rodriguez, Michael (2016) Foot Traffic Ahead. Ranking Walkable Urbanism in America's Largest Metros 2016. Washington DC: The George Washington University School of Business. <http://www.smartgrowthamerica.org/documents/foot-traffic-ahead-2016.pdf>
- Mehta, Vikas (2008) Walkable streets: pedestrian behavior, perceptions and attitudes. Journal of urbanism 1:3, 217–245.
- Middleton, Jennie (2011). Walking in the city: The geographies of everyday pedestrian practices. Geography Compass 5:2, 90–105.

utvecklingen på gåbarare stadsmiljöer borde den ger rum för framväxt av ny oförutsägbar potential som spirar i olika slags rum i fotgängarvardagen. Vi måste också närma oss gåbarheten som ett kontextbundet fenomen och lokalt undersöka möjligheterna att utveckla fotgängarlösningar. Det kan hända att nya möjligheter uppenbarar sig. Också då man utvecklar den delaktiga planeringen borde man bättre beakta fotgängarnas finstämdare observationsförmåga och förståelse av miljön. Ett fruktbart sätt för planerarna att bekanta sig med miljön ur fotgängarnas och invånarnas synvinkel kunde vara att de gick på promenad med fotgängarna, ett annat att utveckla metoder för olika slags vandringsrundor. ★

- Rantanen, Annuska (2010) Kauppakeskus kaupunkitilana – integroituminen lähiympäristöön. Teoksessa Kanninen, V. & Rantanen, A. (toim.) Kauppakeskus osana kestävää kulutusta ja kaupunkirakennetta. Espoo: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 82, 34–37. <http://lib.tkk.fi/Reports/2010/isbn9789526035420.pdf>
- Riggs, William (2015) Walkability: to quantify or not to quantify. Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability, s. 1–3.
- Riggs, William (2014). Steps toward validity in active living research: Research design that limits accusations of physical determinism. Health & Place 26 (2014), 7–13.
- Shortell, Timothy & Brown, Evrick (2014) Walking in the European City. Quotidian Mobility and Urban Ethnography. Farnham: Ashgate.
- Solnit, Rebecca (2000) Wanderlust. A History of Walking. New York: Viking Penguin.
- Speck, Jeff (2012) Walkable City. How Downtown Can Save America, One Step at a Time. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Southworth, Michael (2005) Designing the walkable city. Journal of Urban Planning and Development 131:4, 246–257.
- Sungduck, Lee & Talen, Emily (2014) Measuring Walkability: A Note on Auditing Methods, Journal of Urban Design, 19:3, 368–388.
- Talen, Emily & Koschinsky, Julia (2013) The walkable neighbourhood: A literature review. International Journal of Sustainable Land Use and Urban Planning. 1:1, 4–63.

Sosiaalinen media, teknologia ja demokratiakehitys

★ ANNA IDSTRÖM

– kokemuksia meiltä ja maailmalta

Demokratiasta ja osallisuudesta käytävässä nykykeskustelussa yhtenä trendinä ovat sosiaalisen median ja teknologian yleisen kehittymisen tarjoamat vaikutusmahdollisuudet. Nämä voivat synnyttää uudentyypistä lähidemokraattista yhteisöllisyyttä ja käytännön kansalaisaktiivisuutta oman elinympäristön parantamiseksi.

Social media, teknologi och demokratisk utveckling

– erfarenheter hos oss och ute i världen

Ett av trendemana i den pågående debatten om demokrati och delaktighet är de möjligheter att påverka som den sociala median och den allmänna teknologiska utvecklingen ger. Detta kan leda till nya slags närdemokratiska gemenskaper och till praktisk medborgaraktivitet för att förbättra den egna levnadsomgivningen.

Äänestysaktiivisuuden hiipuminen – uhka demokratialle?

Yhtenä demokratian suurimmista huolenaiheista pidetään äänestysaktiivisuuden laskua. Pikkala & al. (2013, 152) toteavat kunnallisvaaleihin liittyen: ”Äänestysaktiivisuuden erot ovat suuria sekä kuntien välillä että suurten kuntien sisällä, mikä kertoo alueiden sosioekonomisesta eriytymisestä.” Esimerkiksi Helsingissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa osallistumisoikeuden kaupunkiin aktiivisimman äänestysalueen Paloheinän (77 %) ja passiivisimman alueen Jakomäen (37 %) välillä oli 40 prosenttiyksikköä (Martikainen & al. 2013).

Oikeusministeriön raportti Demokratiaindikaattorit (2013, 105) tarjoaa kyselytutkimuksiin perustuvan läpileikkauksen äänestämättömyyden syihin: sopivaa ehdokasta tai puoluetta on vaikeaa löytää,

Falnande valdeltagande – ett hot mot demokratin?

Som ett av de stora orosmomenten för demokratin ser man det minskande röstandet. Pikkala & al. (2013, 152) konstaterar om kommunalvalen att skillnaderna i valdeltagande är stora både mellan kommuner och inom de stora kommunerna, vilket vittnar om socioekonomisk differentiering lokalt. Exempelvis vid kommunalvalet 2012 var skillnaden i valdeltagande mellan det distrikt i Helsingfors som hade högsta röstningsprocenten, nämligen Svedängens (77 %) och det med lägsta, Jakobacka (37 %), 40 procentenheter (Martikainen & al. 2013). –

Justitieministeriets rapport Demokratiaindikaattorit (2013, 105) visar ett enkätbaserat tvärsnitt av orsakerna till soffliggande: Det är svårt att hitta lämplig kandidat eller lämpligt parti, man upplever sig inte

ha någon nytta av att rösta, och en röst hit eller dit upplevs inte göra någon skillnad. Ibland handlade det om ren och skär lättja eller brist på åsikter. En del uppger att de protesterar mot politiken genom att inte rösta, en del uppger till och med att de är motståndare till demokrati.

Samtidigt tyder en del utredningar på att de unga lutar på politiska institutioner och är mera intresserade än tidigare av politik – låt vara att motsvarande tecken på ökning i egentlig politisk verksamhet inte kunnat skönjas (Myllyniemi & Kiilakoski 2013, 97). I ljuset av debatten idag skulle det kunna vara så, att samhälleligt deltagande allt starkare håller på att flytta över till Internet, och att spontan och snabb medborgaraktivitet förbi röstningsprocedurerna frammanas framför allt inom den sociala median.

Social media, elektroniska feedbackkanaler och delaktighet

Den sociala median och den övriga kommunikationsteknologin har skapat möjligheter att snabbare än någonsin förr samla stora skaror människor kring ett gemensamt intresseobjekt och aktivera dem till verksamhet. Runtom i världen finns rikligt med intressanta exempel på hur man med hjälp av social media piggat upp det samhälleliga deltagandet.

Ett exempel var då Storbritannien i början av år 2010 drabbades av exceptionella, extrema väderförhållanden och då myndigheterna använde sociala media för att utan dröjsmål underrätta allmänheten. I Kirklee och Essex öppnade man tjänsten ”gritter twitter”, där folk 24 timmar om dygnet fick uppdaterad info om sandningsbilarnas rutter. Dessutom lade man på grevskapet Essex förvaltnings hemsidor ut en vägkarta som visade de vägar som hållits i trafikerbart skick. Stadsfullmäktige i Brighton & Hoven vädjade via Twitter till ägare av stora fyrhjulsdrivna bilar att de skulle hjälpa nödställda invånare och transporterera folk till sjukhus. Meddelandet upprepades hundratals gånger, ibland med tillägg av typ ”come on Chelsea tractor drivers, redeem yourselves!” (ung. ”Kom igen, stadsjeepsförare, visa att ni duger till något!”) Under de följande fyra dagarna hjälpte sammanlagt 12 frivilliga

Sosiaalinen media, sähköiset palautekanavat ja osallistuminen

Sosiaalinen media ja muu viestintäteknologia ovat luoneet ennennäkemättömät mahdollisuudet koota nopeasti suuria määriä ihmisiä yhteisen kiinnostuksen kohteen ympärille ja aktivoida heidät toimintaan. Maailmalta löytyy runsaasti mielenkiintoisia esimerkkejä sosiaalisen median käyttönotosta yhteiskunnallisen osallistumisen virkistäjänä.

Esimerkiksi alkuvuodesta 2010 Isoa-Britanniaa kohtasivat poikkeukselliset, äärimmäiset sääolosuhteet, joten viranomaiset käyttivät sosiaalista mediaa tiedottaakseen ihmisille asioista viiveettä. Kirkleesissä ja Essexissä otettiin käyttöön ”gritter twitter”-palvelu, jonka kautta ihmiset saivat ajantasaista tietoa 24 tuntia vuorokaudessa hiekoitusautojen kulureiteistä. Lisäksi Essexin kreivikunnan hallinnon kotisivuille laitettiin tiekartta, josta näkyivät kulukelpoisiksi huolletut tiet. Brighton & Hoven kaupunginvaltuusto vetosi Twitterissä isojen neliveijojen omistajiin, jotta he auttaisivat hädänalaisia kuntalaisia ja kuljettaisivat ihmisiä sairaalaan. Kyseinen viesti uudelleentwiitattiin satoja kertoja, toisinaan sentyyppisin lisäyksin varustettuna, kuten ”come on Chelsea tractor drivers, redeem yourselves!” (”No niin, katumaasturikuskit, tehkää kerrankin hyvä työ!”). Seuraavien neljän päivän aikana yhteensä 12 vapaaehtoista kuljettajaa auttoi ruoanjakelussa viemällä tarvikkeita hädänalaisille ihmisille sekä kyyditsemällä ihmisiä sairaaloihin. Valtuusto sai tästä vapaaehtoisten auttajien ripeästä mobilisomisesta valtaiset kiitokset.

Somersetissä vanhemmat voivat seurata Twitteristä, mitä heidän lapsensa milloinkin syövät koulussa lounaaksi. WhatDoTheyKnow-sivusto (www.whatdotheyknow.com) tarjoaa palvelun, jossa voi pyytää tietoja kaikilta julkisilta viranomaisilta kansalaisten lakisääteisen tiedonsaantioikeuden nimissä. Kysyjä saa vastauksen omaan sähköpostiinsa, ja se julkaistaan myös sivustolla. Patient Opinion (www.patientopinion.org.uk) on sivusto, jolla julkisen terveydenhuollon asiakkaat voivat kertoa kokemuksiaan saamastaan palvelusta.

förare till med att föra ut matvaror och förnödenheter åt nödställda och att köra folk till sjukhus. Stadsfullmäktige fick överväldigande tack från allmänheten för att så raskt ha mobiliserat denna frivilliga hjälp.

I Somerset kan föräldrarna på Twitter följa vad deras barn får till lunch i skolan. Webbplatsen WhatDoTheyKnow (www.whatdotheyknow.com) är en tjänst där man med åberopande av invånarnas lagstadgade rätt att få information kan be om data från alla offentliga myndigheter. De som ställer frågor får svaren på sin egen e-post, och svaren läggs också ut på sajten. Patient Opinion (www.patientopinion.org.uk) är en webbplats där klienter hos den offentliga sjukvården kan berätta hur de upplevt den service de fått.

De kommentarer man fått in till exempel via Patient Option har i huvudsak visat sig konstruktiva, trots att den offentliga sjukvården i Storbritannien var motsträvig till projektet av rädsla för att drunkna i skällor. Nu har det i praktiken visat sig att kommentarerna för det mesta är uppbyggliga. Sajten förmedlar kommentarerna vidare till den myndighet som är ansvarig för det ärende saken gäller. Den popularitet som webbplatser av detta slag har fått nödgår de offentliga myndigheterna att mera än hittills reagera på folks frågor på webben – annars kunde det ju verka som om man inte brydde sig om invånarna och inte gjorde något för att upprätthålla och utveckla servicen.

Å andra sidan kan teknologin också utnyttjas för kollektivt struntande i lagen: en del använder Twitter för att varsko varandra om lappisors och fartkamerors rörelser och läge (www.twitter.com/stonecotparking). (Gibson 2010).

I Helsingfors har man utnyttjat teknologin som en naturlig del av främjandet av modern medborgardelaktighet (se Helsingin demokratiapilotit 2014, 17–20, Högnabba 2014, även Sjöblom 2015). Ofta anförda exempel på ny stadsaktivism och stadskultur som den sociala median fått till stånd i Helsingfors är Restaurangdagen, Städdagen och öldrickningsjip-pot Kaljakellunta. Dessa evenemangs självstyrande karaktär har blivit möjlig uttryckligen genom den sociala median.

Esimerkiksi Patient Opinion -palvelun kautta annettu palaute on osoittautunut pääosin rakentavaksi, vaikka Britannian julkinen terveydenhuolto suhtautuikin hankkeeseen etukäteen vastahakoisesti peläten hukkuvasa negatiiviseen palautteeseen, mutta käytännössä sivuston kautta annettu palaute on osoittautunut yleensä rakentavaksi. Sivusto välittää annetut palautteet sille viranomaiselle, joka on kyseisestä asiasta vastuussa. Tämän tyyppisen sivuston saama suosio vaatii julkisen sektorin viranomaisia reagoimaan aiempaa enemmän ihmisten kysymyksiin verkossa – muuten näyttäisi siltä, ettei kyseinen viranomainen piittaa kuntalaisista eikä toimi palvelun asianmukaiseksi ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Teknologia palvelee toisaalta joissakin tapauksissa myös yhteisöllistä laittomuutta: jotkut käyttävät Twitteriä ilmoitellakseen pysäköinninvalvojien ja nopeusvalvontakameroiden sijainneista toisilleen (www.twitter.com/stonecotparking). (Gibson 2010.)

Helsingissä teknologian hyödyntäminen on ollut luonnollinen osa nykyaikaista kansalaisvaikutamisen edistämistä (Helsingin demokratiapilotit 2014, 17–20, Högnabba 2014, ks. myös Sjöblom 2015). Usein mainittuja esimerkkejä sosiaalisen median synnyttämästä uudesta kaupunkiaktivismista ja kaupunkikulttuurista Helsingissä ovat Ravintolapäivä, Siivouspäivä ja Kaljakellunta. Näiden tapahtumien itseohjautuva luonne on tullut mahdolliseksi nimenomaan sosiaalisen median myötä.

Maaliskuussa 2011 avattu Helsinki Region Infoshare (<http://www.hri.fi>) tarjoaa avointa dataa Helsingistä ja muualta pääkaupunkiseudulta kaikkien käyttöön. Kaupunkien datan avaaminen on mah-

Sajten Helsinki Region Infoshare (<http://www.hri.fi>), som öppnades i mars 2011, ger ut öppen data om Helsingfors och övriga Huvudstadsregionen för allmänt bruk. Att man på detta vis offentliggjort data från städerna har gjort att många demokrati- och delaktighetsfrämjande webbtjänster kunnat grundas av privata apputvecklare eller i princip av vem som helst. Som exempel bygger olika digitala ruttguider, som skapats av även privatpersoner, på öpendata om kollektivtrafiken. Via tjänsten Päätokset (besluten) (<http://dev.hel.fi/maatokset>), som använder öppen beslutsfattningsdata, är det allt behändigare för invånarna att följa hur olika ärenden framskrider i stadens beslutsfattningsmaskineri. Säreli (2016) nämner att den öppna stadsdatan också givit tillfälle åt aktivister intresserade av stadsplanering att på mera jämbördig fot diskutera med tjänstemännen om hur staden kunde utvecklas, bland annat hur tätt bebyggd stadsmiljön borde vara.

Experter vs. medborgare – vems sakkunskap företräder bäst demokratin?

Inte ens den mest utvecklade teknologi löser alla problem kring praktisk demokrati om den diskussion som förs mellan makthavare och medborgare inte ges ett värde. Därför är en brännpunkt i demokratidebatten uttryckligen kommunikationen mellan dels aktiva medborgare som söker snabba påverkningskanaler och å andra sidan de tjänstemän som upprätthåller samhällsfunktionerna. Lyssnar tjänsteinnehavarna så att de kan bedöma vems sakkunskap som ger bästa resultatet ur hela samhällets synvinkel?

Sosiaalinen media ja muu viestintäteknologia ovat luoneet ennennäkemättömät mahdollisuudet koota nopeasti suuria määriä ihmisiä yhteisen kiinnostuksen kohteen ympärille.

Kehittyneinkään teknologia ei ratkaise demokratian toteutumisen ongelmia, jos keskustelu vallanpitäjien ja kansalaisten välillä ei ole merkityksellistä.

dollistanut monia demokratiaa ja kansalaisaktiivisuutta edistäviä verkkopalveluita, joita voivat luoda yksityiset sovelluskehittäjät tai periaatteessa kuka tahansa. Esimerkiksi erilaiset reittiopaspalvelut, joita yksityishenkilötkin ovat kehittäneet, perustuvat avoimeen joukkoliikennedataan. Avointa päätöksentekodataa hyödyntävän Päätökset-palvelun (<http://dev.hel.fi/paatokset>) kautta kuntalaisten on entistä vaivattomampaa seurata asioiden etenemistä kaupungin päätöksentekokoneistossa. Säreä (2016) mainitsee, että avoin kaupunkitieto on myös antanut kaupunkisuunnittelusta kiinnostuneille aktivisteille mahdollisuuksia keskustella tasaveroisemmin virkamiesten kanssa kaupungin kehittämisestä, muun muassa rakennetun kaupunkiympäristön tiivyydestä.

Asiantuntijat vs. kansalaiset – kenen asiantuntemus edustaa parhaiten demokratiaa?

Kehittyneinkään teknologia ei ratkaise demokratian toteutumisen ongelmia, jos keskustelu vallanpitäjien ja kansalaisten välillä ei ole merkityksellistä. Yksi demokratiakeskustelun polttopisteistä onkin nimenomaan kommunikaatio nopeita vaikuttamiskanavia hakevien aktiivisten kansalaisten sekä yhteiskunnan toimintaa työkseen ylläpitävien viranhaltijoiden välillä. Kuulevatko viranhaltijat, ja jos kuulevat, kenen asiantuntemus johtaa parhaaseen lopputulokseen koko yhteisön kannalta?

Helsingin kaupunki on kutsunut kaupunkilaiset keskustelemaan Internetissä uudesta osallisuus- ja vuorovaikutusmallista, joka on tarkoitus ottaa käyttöön ensi vuonna. Toistuva huoli sivustolla käydyssä

Helsingfors har inbjudit stadsborna att på Internet diskutera en ny modell för delaktighet och interaktion som är tänkt att tas i bruk nästa år. Ett orosmoment som återkommande uttryckts i debatten på åsiktssajten <https://kerrokantasi.hel.fi/hearing/osallisuusmalli> är träffande beskrivet i en anonym debattörs kommentar, som hävdar att man i stället för att ordna utvecklingsdagar för delaktighetsmodellen kunde börja ta kommentarerna från invånare på allvar. Och det är ju faktiskt just därför man lagt upp den nya delaktighetsmodellen – som ett svar på invånarnas känsla av att myndigheterna inte tar medborgarfeedbacken tillräckligt på allvar (se även intervjun med Tommi Laitio i detta nummer)

Salminen & al. (2016, 67) konstaterar att tjänsteinnehavareexperterna har en värdefull roll i att kunna genomföra sådana projekt där den andra parten utgörs av aktiva medborgare. Experterna svarar för att deltagandet är öppet och för att besluten är tekniskt och ekonomiskt vettiga. Genomförbara lösningar förutsätter att vissa oundvikliga realiteter tas i betraktande inom beslutsfattandet. Då de är som allra sämst passar utvecklingsidéer från sådana medborgare som bara känner gräsrotsnivån inte in i den existerande infrastrukturen. Ett exempel på detta fick man i Porto Alegre i Brasilien, där deltagarna i ett projekt ville anvisa finansiering för byggande av kloakavloppsnät, trots att man inte ens planerat ett avloppsreningsverk i området. Då skulle kloakvattnet ha runnit ut helt orenat i sjön Guaíba – stadens viktigaste vattenreservoar. Salminen et al. konstaterar att alla som deltar inte kan ha det tekniska kunnande som krävs och att aktiva medborgare också kan be-

skustelussa (<https://kerrokantasi.hel.fi/hearing/osallisuusmalli>) ilmaistaan nasevasti erään anonymin keskustelijan kommentissa: ”Osallisuusmallin yhteiskehittämispäivien sijaan kannattasi harrita sitä, että asukkaiden palautteilla olisi oikeasti jotain merkitystä.” Tähän kaupunkilaisten pelkoon viranomaistahojen kyvyttömyydestä ottaa kansalaispalautetta riittävän vakavasti halutaan vastata juuri uudella osallisuusmallilla (ks. tarkemmin Tommi Laition haastattelu tässä lehdessä).

Salminen & al. (2016, 67) toteavat viranhaltija-asiantuntijoiden roolin olevan arvokas sellaisten hankkeiden toimeenpanossa, joissa aktiiviset kansalaiset ovat toisena osapuolena. Asiantuntijat vastaavat osallistumisen avoimuudesta sekä päätösten teknisestä ja taloudellisesta järkevyydestä. Toteutamiskelpoiset ratkaisut edellyttävät pakollisten reunaehtojen huomioimista päätöksenteossa. Heikommillaan pelkää ruohonjuuritason tuntevien kansalaisten kehittämisideat eivät sovi yhteen valmiin infrastruktuurin kanssa. Tällainen esimerkki nähtiin Brasilian Porto Alegressa, jossa erään hankkeen osallistujat olisivat tahtoneet ohjata rahoitusta viemäriverkostojen rakentamiseen, vaikka asuinalueella ei ollut edes suunnitteilla jätevesilaitosta. Näin ollen jätevedet olisivat valuneet puhdistamattomina kaupungin tärkeimpään vesivarantoon, Guaíba-järveen. ”Kaikilla osallistujilla ei voi olla tarvittavia teknisiä taitoja. Osallistuvat kansalaiset saattavat tarvita opastamista myös vuorovaikutuksessa”, toteavat Salminen & al. (mt).

Todettakoon Helsingin palautteiden käsittelykäytännöistä vielä, että kaupunki on oikeastaan jo parantanut niitä aiempaan nähden rakentamalla kaikille virastoille yhteisen sähköisen palautejärjestelmän. Katsaus sosiaali- ja terveysviraston asiakaspalautekanavista saatuun tietoon 2013–2015 kertoo (s. 3), että viraston saamien palautteiden keskimääräinen käsittelyaika on 4 vrk 17 h, ja järjestelmän kautta tulee käsiteltäväksi noin 400–500 palauteviestiä kuukaudessa. Tämän asiakaspalauteen perusteella on tehty konkreettisia kehittämistoimia, kuten uusien neuvontapalvelujen käynnistämistä tai kattavampien numerotietojen lisäämistä puhelinluetteloon. Katsauksessa todetaan, että Internet tuottaa

hövä vägledning då man samarbetar.

Vi kan ännu om Helsingfors stads sätt att hantera feedback konstatera att staden egentligen redan gjort framsteg då den byggt upp ett för alla ämbetsverk gemensamt elektroniskt kommentarsystem. En översikt (Katsaus sosiaali- ja terveysviraston asiakaspalautekanavista saatuun tietoon 2013–2015) förtäljer (sid. 3) att den genomsnittliga tiden för behandling av kommentarer inkomna till Social- och hälsovårdsverket är 4 dygn 17 h, och att det månatligen kommer in 400–500 kommentarmeddelanden. Utgående från denna klientfeedback har konkreta utvecklingsåtgärder vidtagits, däribland inrättandet av nya upplysningstjänster och utvidgandet av nummeruppgifterna i telefonkatalogen. Översikten konstaterar att Internet som kommentarkanal typiskt ger mera negativ än positiv feedback; tacksamhet för bra service uttrycks däremot vanligen direkt till personalen. Om Helsingfors stads hälsoservice ger snabbkommentarsajten Happy or not årligen 350 000 kommentarer, och omkring 80 procent av klienterna är mycket nöjda med den service de fått. Även den feedbacken är det bra att reagera på: fortsätt på samma sätt!

Citizen science alias medborgarvetenskap

Den nyaste vägen inom den samverkan vi idag ser mellan demokrati, ökad information och framskridande teknologi företräds av Citizen science alias medborgarvetenskap. Detta syftar på att vanliga människor deltar i vetenskaplig forskning som subjekt snarare än som objekt. Som allra enklast kan det ske helt passivt, det kan handla om att man har en måtanordning på sin bakgård eller att man ger ut outnyttjad datorkapacitet till forskningens förfogande då man inte själv behöver sin dator. I sådana fall som kräver större aktivitet kan det handla om att köra omkring med ett mätinstrument i sin bil eller att placera mätinstrumenten på vissa ställen i boendegivningen och att ta prover. Medborgarvetenskapen har i och med stigande utbildningsnivå, ökad fritid och allt mera avancerad mobilteknologi blivit ett fenomen ute i världen. Haklay (2015, 59) ser som en framtida trend att medborgarvetenskapen profes-

tyypillisesti palautekanavana enemmän negatiivista kuin positiivista palautetta; kiitokset hyvästä palvelukokemuksesta sen sijaan annetaan yleensä suoraan henkilökunnalle. Pikapalautelaitteisiin ('Happy or not') kertyy pelkästään Helsingin kaupungin terveystalveissa 350 000 palautetta vuodessa, ja noin 80 % asiakkaista on erittäin tyytyväisiä saamaansa palveluun. Myös tähän palautteeseen on hyvä reagoida: jatkakaa samaan malliin!

Citizen science eli kansalaistiede

Uusinta aaltoa demokratian, tiedon lisääntymisen ja teknologian kehittymisen vuorovaikutuksessa edustaa citizen science eli kansalaistiede. Tämä tarkoittaa tavallisen ihmisen osallistumista tieteelliseen tutkimukseen tutkimuksen tekijänä, ei tutkimuskohteena. Yksinkertaisimmillaan kansalaistieteeseen osallistuminen on täysin passiivista tietyn mittalaitteen säilyttämistä takapihallaan, tai käyttämättöminä leppävien tietokoneressurssiensa antamista tutkimuskäyttöön silloin, kun tietokoneen omistaja ei itse tarvitse konettaan. Suurempaa aktiivisuutta vaativissa tapauksissa kansalaistieteeseen osallistuminen voi edellyttää osallistujilta ajelamista autolla mittalaitteen kanssa tai mittalaitteiden sijoittelua asuin- ympäristöön määrätyille paikoille ja näytteiden ottamista. Kansalaistiede on muodostunut kuluneen vuosikymmenen aikana maailmalla ilmiöksi koulutustason nousun, vapaa-ajan lisääntymisen ja mobiiliteknologian kehittymisen myötä. Haklay (2015, 59) näkee tulevaisuuden trendinä kansalaistieteen ammattimaistumisen, jolloin kyseisen toiminnan rahoittamiseen tarvitaan julkista tukea virallisilta instituutioilta, jotta tieto "best practices"-tyyppisistä innovaatioista leviää tehokkaasti kaikkien käyttöön. Kansalaistiedettä harjoitetaan tälläkin hetkellä suppeista, paikallisista ad hoc -projekteista aina kansalliselle järjestötasolle asti.

Sanaa citizen science käytettiin tietyvästi ensimmäisen kerran vuonna 1989 tapauksessa, jossa 225 vapaaehtoista keräsi näytteitä haposateesta eri puolilla Yhdysvaltoja, tarkasti niiden happamuuden ja raportoi tiedot Audubon Societylle, jonka kampanjasta oli kyse. Uudempana esimerkkinä Haklay (2015,

sionaliseras, och att dess finansiering kräver offentligt stöd från officiella institutioner, så att kunskapen om innovationer av typ best practice sprider sig effektivt till allas förfogande. Redan nu bedrivs medborgarvetenskap inom allt från små lokala ad hoc – projekt till nationell förbunds nivå.

Veterligen användes termen citizen science för första gången år 1989 då 225 frivilliga samlade in prover om surt regn på olika håll i Förenta Staterna, mätte surhetsgraden och rapporterade om rönen till Audubon Society, vars kampanj det handlade om. Ett nyare exempel (se Haklay 2015, 23) är en undersökning av luftkvaliteten i Deptford i södra London, där dels en nedskrotningsanläggning byggd mitt i området, dels den livliga trafiken gav upphov till luftföroreningar. Deltagarna fäste enkla mätanordningar vid gatlamporna i sitt område, och med de avläsningar dessa gav kunde man påvisa för myndigheterna att luftkvaliteten i området borde ägnas mera uppmärksamhet. Medborgarvetenskapen tog skruv: myndigheten reagerade med vederbörligt allvar på den nya informationen och har numera installerat mätinstrument för luftkvaliteten i området. En liknande idé har vidareförädlats av den nyligen grundade Clean Space –rörelsen, där varje deltagare med en tilläggsapparat fäst vid sin smarttelefon får information i realtid om inandningsluften kring dem själva, och samtidigt deltar i en medborgarvetenskaplig undersökning om luftkvaliteten (<https://our.clean.space/>)

I Finland kanaliseras medborgaraktivitet av motsvarande slag via till exempel Finlands Miljöcentrals sajt Järwiki (samt numera även Meriwiki) där invånarna kan lägga ut sina observationer om sjöarna (och haven) i Finland (se <https://www.jarviwiki.fi/wiki/Etusivu>). Hösten 2016 inleds i anknytning till detta i Huvudstadsregionen ett projekt underställt HRM där skolelever får rådgivningstimmar i miljövärd och råd och anvisningar i datainsamling. Åt lägstadieelever ges kunskaper lämpliga i deras ålder – man snusar på vattnet och bedömer siktdjupet. (Mera om detta av Marjo Myllyniemi på HRM.)

23) tarjoaa kaupunkilaisten suorittaman ilmanlaatuutkimuksen Deptfordista, Etelä-Lontoosta, jossa alueen keskelle rakennettu romuttamo sekä vilkas liikenne aiheuttivat ilmansaasteita. Osallistujat kiinnostivat alueensa katulamppuihin yksinkertaisia mittalaitteita, joista saatujen näytteiden perusteella kyettiin osoittamaan viranomaisille, että kyseisen alueen ilmanlaatuun tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Kansalaistieteestä oli apua: viranomainen reagoi saatuun tietoon asianmukaisella vakavuudella, ja nykyään alueella on viranomaisten asentamat mittalaitteet ilmanlaadun tarkkailua varten. Vastaavaa ideaa on jatkojalostanut äskettäin perustettu Clean Space-liike, jossa jokainen osallistuja saa älypuhelimensa kiinnitetyllä lisälaitteella reaaliaikaista tietoa itseä välittömästi ympäröivästä hengitysilmaasta, ja samalla osallistuu ilmanlaadun kansalaistieteelliseen tutkimiseen. (<https://our.clean.space/>)

Suomessa vastaavatyypistä kansalaistieteellistä toimintaa kanavoi esimerkiksi Suomen Ympäristökeskuksen perustama ja ylläpitämä Järwiki (nykyään myös Meriwiki), johon kansalaiset voivat käydä lisäämässä havaintojaan liittyen Suomen järviin (<https://www.jarviwiki.fi/wiki/Etusivu>). Pääkaupunkiseudulla on käynnistymässä syksyllä 2016 tähän liittyen HSY:n alainen hanke, jossa koululaisille tarjotaan ympäristönsuojelun neuvontatunteja ja ohjeita datan keruuseen. Alakoululaisille annetaan ikätasolle sopivia tehtäviä – haistellaan vettä ja arvioidaan näkösyvyyttä. (Lisätietoja Marjo Myllyniemi /HSY).

Kuka käyttää valtaa sosiaaliseen mediaan kanavoituvassa demokratiassa?

Edellä annetut esimerkit kertovat siitä, että sosiaalisessa mediassa aktivoituvan ihmisjoukon valta yksittäisten, yhteiskunnallisten asioiden muuttamiseen ohittaa usein virallisen päätöksentekokoneiston. Idea leviää sosiaalisessa mediassa hetkessä ihmiselle, ja toimintavalmius saavutetaan samantien.

Mutta kuka sitten hallitsee verkostoja? Vastaus on tämä: ei kukaan. Verkostoja ei voi hallita. Yhteiskuntatieteitä popularisoiva toimittaja Malcolm

Vem utövar makt i en demokrati som kanaliserar sig till social media?

Ovan nämnda exempel vittnar om att människogrupper som aktiverats inom social media ofta, då de utövar makt för att förändra enskilda samhällliga angelägenheter, går förbi det officiella beslutsfattningsmaskineriet. Idén sprider sig på ett ögonblick från individ till individ, och aktionsberedskap uppstår med detsamma.

Men vilka är det som har makten i nätverken? Svaret är: ingen. Man kan inte styra nätverk. Men redaktören Malcolm Gladwell (2000, 30–88), som populariserat samhällsvetenskap, urskiljer ändå tre människotyper som har större inflytande än andra på hur nätverk fungerar. Connectors (ung. kontaktbildare) har en större social krets än genomsnittet och kan förena olika nätverk med varandra. Via dem sprids information snabbt från ett nätverk till ett annat. Mavens (ung. fackexperter) har en större sakkunskap än genomsnittet och kan därför besvara frågor från nätverket på rak arm med stöd av sin stora kunskap – och kan därmed styra diskussionen. Den tredje inflytelserika typen är salesmen (ung. affärsmän) som kan lägga fram sin sak så att andra går med i den.

Om det ligger något i Gladwells tankar är det snarast begåvningen som i vår demokratiska tid styr nätverkstillhöriga människogrupper rörelser: begåvningen och deltagandet bland de individer som är socialt, kunskapsmässigt eller retoriskt skickliga. Auktoritet utan riktig mänsklig kunnighet förlorar sin betydelse när alla får delta i diskussionen.

Valmaskinerna

Jag återgår ett slag till vad jag skrev i början om sjunkande valdeltagande. Det verkar som om Internet kunde ha en stärkande inverkan på folks politiska intresse, men åtminstone för de ungas del har ett ökat intresse åtminstone inte hittills ökat röstningsaktiviteten så det skulle märkas. Mykkänen & Borg (2013, 166–167) bedömer att Internet inte heller i framtiden inverkar snabbt på valdeltagandet – i synnerhet om man inte skapar möjlighet att rösta via Internet.

HELSINGIN KAUPUNGIN ÄÄNESTÄMÄNKUVA / JARI ROTO

Gladwell (2000, 30–88) erottaa kolme ihmistyyppiä, joilla on muita suurempi vaikutus verkostojen toimintaan. Verkostoitujat pystyvät olemaan tavanomaista laajemmissa sosiaalisissa piireissä mukana ja yhdistämään erilaisia verkostoja toisiinsa. Heidän kauttansa tieto leviää verkostosta toiseen nopeasti. Tietäjällä on keskimääräistä laajempi asiantuntemus, joten hän pystyy vastaamaan verkostoista kumpuaviin kysymyksiin heti suuren tiedollisen kapasiteettinsa ansiosta ja näin suuntaamaan keskusteluja. Kolmas vaikutusvaltainen tyyppi on myyjä, joka osaa esitellä asiansa niin, että muut lähtevät siihen mukaan.

Mikäli Gladwellin ajatuksissa on perää, nykyisenä demokratian aikana verkostoituneiden ihmisyhteisöjen liikkeitä hallitsee, tai pikemminkin suuntaa, lahjakkuus: niiden yksilöiden osallistuminen, jotka ovat sosiaalisesti, tiedollisesti tai retorisesti taitavia. Auktoriteetti vailla todellista, inhimillistä kyvykkyyttä menettää merkitystään, kun kaikki saavat osallistua keskusteluihin.

Vaalikoneet

Palattakoon alussa esitettyyn huoleen äänestysaktiivisuuden hiipumisesta. Näyttää siltä, että Internetillä voi olla kansalaisten poliittista kiinnostusta vahvistavaa vaikutusta, mutta ainakaan nuorten osalta kiinnostuksen kasvu ei toistaiseksi ole merkittävästi nostanut äänestysaktiivisuutta. Mykkänen & Borg (2013, 166–167) arvelevat, ettei Internet jatkossakaan vaikuta äänestysaktiivisuuteen nopeasti – etenkin, jos vaaleihin ei luoda mahdollisuutta äänestää Internetin välityksellä.

Voimakkaimmin äänestyskäyttäytymiseen vaikuttanut tekninen innovaatio lienee vaalikone. Suomen ensimmäisen vaalikoneen rakensi Yleisradio vuonna 1996 eurovaaleja varten. Vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä jo lähes joka toinen valitsija käytti ehdokasvaalikoneita. Nuoret ja keski-ikäiset kokevat vaalikoneet jopa kaikkein hyödyllisimmäksi äänestysvalintojen tietolähteeksi. Sen sijaan 65 vuotta täyttäneistä äänestäjistä vain kolme prosenttia kertoo vaalikoneiden vaikuttaneen ratkaisevasti ehdokasvalintaan.

Den tekniska innovation som kanske mest påverkat folks röstningsbeteende är valmaskinen. Första valmaskinen i Finland konstruerades av Finlands rundradio YLE inför EU-valet 1996. Vid riksdagsvalet 2011 besökte redan nästan varannan väljare valmaskinerna. Unga och medelålders väljare upplever rentav att valmaskinerna är den tillförlitligaste källan till information om kandidaterna. Bland de väljare som fyllt 65 var det däremot bara tre procent som uppgav att valmaskinerna inverkat avgörande på vilken kandidat de röstat på.

I vilket fall som helst börjar valmaskinernas betydelse som källor för information om kandidaterna vara så stor att ett stort ansvar faller på dem som håller maskinerna: man skall svara för att frågorna i maskinerna är relevanta och tillräcklig särskiljande, och att de beräkningsalgoritmer som använts inte ger skevhet i sökresultaten åt något håll (Mykkänen & Borg, idem, *Demokratiindikaattorit 2015*, 37). Nämnas kan att man förutom valmaskinerna konstruerat webbappar med vars hjälp det varit möjligt att följa till exempel hur politiker som valts in i Riksdagen agerat och yttrat sig under sin mandatperiod.

Vad gör den sociala median åt demokratin?

Att samhällsdebatten i allt högre grad flyttat över till Internet betjänar kanske relativt sett mera de unga åldersklasserna än de äldre. En del av de till åren komna löper risk att hamna utanför. Kilpeläinen & Rasi (2016: 136) konstaterar att nyhetsrapporteringen i samhället ändrat form så att ärendena nämns eller beskrivs i korthet i övriga media och att mera ingående detaljer presenteras på webben, och vidare att om folk vill få mera information om och fördjupa sin förståelse av intressanta ärenden tvingas de av samhället att anlita Internet eller andra teknologiförmedlade kanaler.

Det tycks alltså vara så att den sociala median på sin höjd har en liten inverkan på valdeltagandet. Istället är den det effektivaste redskapet man någonsin sett för att förverkliga en mera praktisk närdemokrati. Den har spelat en central roll för att restaurangdagar och städdagar kommit till. I Finland välkomnas dylik medborgaraktivism med öppna armar. Vid

Vaalikoneiden merkitys ehdokasinformaation lähteenä alkaa joka tapauksessa olla niin tärkeä, että palveluntarjoajille lankeaa suuri vastuu: on vastattava siitä, että koneissa käytetyt kysymykset ovat oleellisia ja riittävän erottelukykyisiä, ja etteivät käytetyt laskenta-algoritmit aiheuta hakutuloksiin vinoutumia mihinkään suuntaan. (Mykkänen & Borg, mt., *Demokratiaindikaattorit 2015*, 37.). Mainittakoon, että vaalikoneiden ohella on laadittu internet-sovelluksia, joiden avulla on ollut mahdollista seurata esimerkiksi kansanedustajiksi valittujen poliitikkojen toimintaa ja puheita myös heidän edustajakaudellaan.

Mitä sosiaalinen media tekee demokratialle?

Yhteiskunnallisten keskustelujen siirtyminen Internetiin yhä enenevässä määrin palvelee ehkä suhteellisesti enemmän nuorempia ikäluokkia kuin iäkkäimpiä. Osa ikäihmisistä on syrjäytymisvaarassa. Kilpeläinen & Rasi (2016: 136) toteavat: ”Yhteiskunnassa uutisointi on muuttanut muotoaan siten, että asioihin viitataan tai kerrotaan lyhyesti, mutta syvällisempi tieto on saatavissa ainoastaan verkossa. [...] Pystyäkseen saamaan kiinnostavista asioista lisätietoja ja syventämään ymmärrystä, yhteiskunta pakottaa käyttämään Internetiä tai muita teknologiavälitteisiä kanavia.”

Näyttäisi siltä, että sosiaalisella mediallyllä on korkeintaan vähäinen vaikutus äänestysaktiivisuuteen. Sen sijaan sosiaalinen media on ennennäkemättömän tehokas väline toteuttaa käytännöllisempää lähidemokratiaa. Se on ollut keskeisessä roolissa ravintolapäivien ja siivouspäivien syntymisessä. Suomessa tällainen kansalaisaktiivisuus toivotaan lämpimästi tervetulleeksi. Valtiovarainministeriössä (2015) on pohdittu sitä, kuinka voisi purkaa lainsäädännöllisiä esteitä ihmisten aktiivisuudelta ja omatoimisuudelta: järjestötoiminnalta, talkootyöltä ja naapurialulta. Esteet liittyvät erityisesti lupamennettelyjen raskauteen tai vapaaehtoistyöntekijöitä koskeviin vastuu- ja turvallisuuskysymyksiin.

Sosiaalinen media lietsoo yhteiskunnallista aktiivisuutta niin Helsingissä (esim. ”Lisää kaupunkia Helsinkiin”- tai ”Kallio-liike” -Facebook-ryh-

Finansministeriet (2015) har man övervägt hur man kunde röja undan lagstiftningsmässiga hinder för folks egen företagsamhet och initiativ: hinder mot föreningsverksamhet, talkoarbeta (frivilligt oavlönat) och grannhjälp. Hindren handlar främst om tungrodda tillståndsprocedurer och ansvars- och trygghetsaspekter i frivilligarbetet.

Den sociala median stimulerar samhällelig aktivitet i både Helsingfors (t.ex. Facebookgrupperna kring rörelserna Lisää kaupunkia Helsinkiin och Kallio-liike) och på annat håll i världen. Sauri (2015, 45) komprimerar demokratins nuvarande dynamik med att konstatera att världen idag byggs upp på de åsikter uttryckta i den fria debatten som är bäst underbyggda, och att om man inte är med i den diskussionen är det någon annan som lägger fram det bäst grundade argumentet, och så går tåget vidare utifrån det. Sauri säger vidare (sid. 51) att den sociala median ger medborgarna en direkt kanal till den offentliga förvaltningens olika nivåer, och vice versa. Detta förändrar givetvis inte på något sätt beslutsfattningssystemet eller de officiella reglementena, men det kan förändra den debatt som besluten bygger på – i synnerhet därför att medborgarna har mera information att tillgå än tidigare.

Den sociala median är en verklig fristad för medborgerlig åsiktsbildning. Men den ersätter inte som maktutövare det traditionella folkvalda demokratiska beslutsfattningssystemet eller en förvaltning som bygger på sakkunskap, på omdöme och på beslutsfattande med insyn – och på att man beaktar behoven bland de människor som inte är allra högljudast i den sociala median. De bästa slutresultaten ur folkviljans synvinkel når man troligen då medborgaraktivismen och ämbetsmaskineriet möts i en anda av välvillig diskussion. ✨

ANNA IDSTRÖM *verkar som forskare vid Helsingfors stads faktacentral.*

mät) kuin muuallakin maailmassa. Sauri (2015, 45) kiteyttää demokratian nykyisen dynamiikan sanoihin: ”Maailma rakentuu vapaassa keskustelussa esitetyn parhaiten perustellun näkemyksen varassa. Ellet ole siinä keskustelussa mukana, joku muu kyllä esittää sen parhaiten perustellun näkemyksen, ja sen pohjalta yhteisö jatkaa matkaa.” Sauri (2015, 51) lisää: ”Sosiaaliset mediat avaavat kansalaisille suoran kanaan julkishallinnon eri tasoille, ja päinvastoin. Tämä ei tietenkään muuta päätöksentekojärjestelmää tai virallisia johtosääntöjä mitenkään, mutta päätösten pohjana olevaa keskustelua se voi hyvinkin muuttaa – erityisesti siksi, että kansalaisilla on enemmän tietoa käytettävissään kuin aikaisemmin.”

Sosiaalinen media on kansalaismielipiteen muodostumisen tyyssija. Se ei kuitenkaan korvaa valankäyttäjänä perinteistä, vaaleilla valittua demokraattista päätöksentekokoneistoa eikä hallintoa, joka perustuu asiantuntijuuteen, harkintaan ja päätöksenteon läpinäkyvyyteen, ja myös niiden kansalaisten tarpeiden huomioimiseen, jotka eivät ole sosiaalisessa mediassa kaikkein äänekkäimpiä. Kansalaisaktiivisuuden kohdatessa virkakoneiston hyväntahtoisen keskustelun hengessä saavutettaneen parhaita lopputuloksia kansan tahdon toteutumiseksi.

ANNA IDSTRÖM toimii tutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa.

★ KIRJALLISUUS | LITTERATUR

Demokratiaindikaattorit 2015. Selvityksiä ja ohjeita 56/2015. Oikeusministeriö.

Gibson, Andy 2010: Local by social – How local authorities can use social media to achieve more for less. Lontoo: Nesta. https://www.nesta.org.uk/sites/default/files/local_by_social.pdf

Gladwell, Malcolm 2000: Tipping point. How little things can make a big difference. Lontoo: Abacus.

Haklay, Muki 2015: Citizen Science and Policy: A European Perspective. Washington, DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars.

Helsingin demokraatiapilotit – alueellisen osallistumisen kokeilu 2014. Loppuraportti. Helsingin kaupunki, 31.1.2014.

Högnabba, Stina 2014: ”Unelmia, pikavoittoja ja demokraatiapöhinää”, Helsingin demokraatiapilottien tulokset. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2014.

Katsaus sosiaali- ja terveysviraston asiakaspalautekanavista saatua tietoa 2013–2015. http://www.hel.fi/static/public/hela/Sosiaali- ja_terveyslautakunta/Suomi/Esitys/2015/Sote_2015-10-27_Sotelk_18_El/518399D5-6F88-4B84-A062-93774DC45309/Liite.pdf

Kilpeläinen, Arja & Päivi Rasi 2016: Paikallisuuden paradoksena digiajassa. Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016.

Martikainen, Tuomo, Hanna Wäss & Marjukka Weide 2013: Äänestysaktiivisuus ja puolueiden kannatus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa Helsingissä. Kvartti 1/2013. <http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/aanestysaktiivisuus-ja-puolueiden-kannatus-vuoden-2012-kunnallisvaaleissa-helsingissa>

Mykkänen, Juri & Sami Borg 2013: Internet ja sosiaalinen media vaaleissa. Demokratiaindikaattorit 2013. Selvityksiä ja ohjeita 52/2013. Oikeusministeriö.

Myllyniemi, Sami & Tomi Kiilakoski 2013: Nuorten yhteiskunnalliset osallistumistavat ja asenteet. Demokratiaindikaattorit 2013. Selvityksiä ja ohjeita 52/2013. Oikeusministeriö.

Pikkala, Sami, Marianne Pekola-Sjöblom & Sirkka-Liisa Piipponen 2013: Kuntademokratian tila ja trendit. Demokratiaindikaattorit 2013. Selvityksiä ja ohjeita 52/2013. Oikeusministeriö.

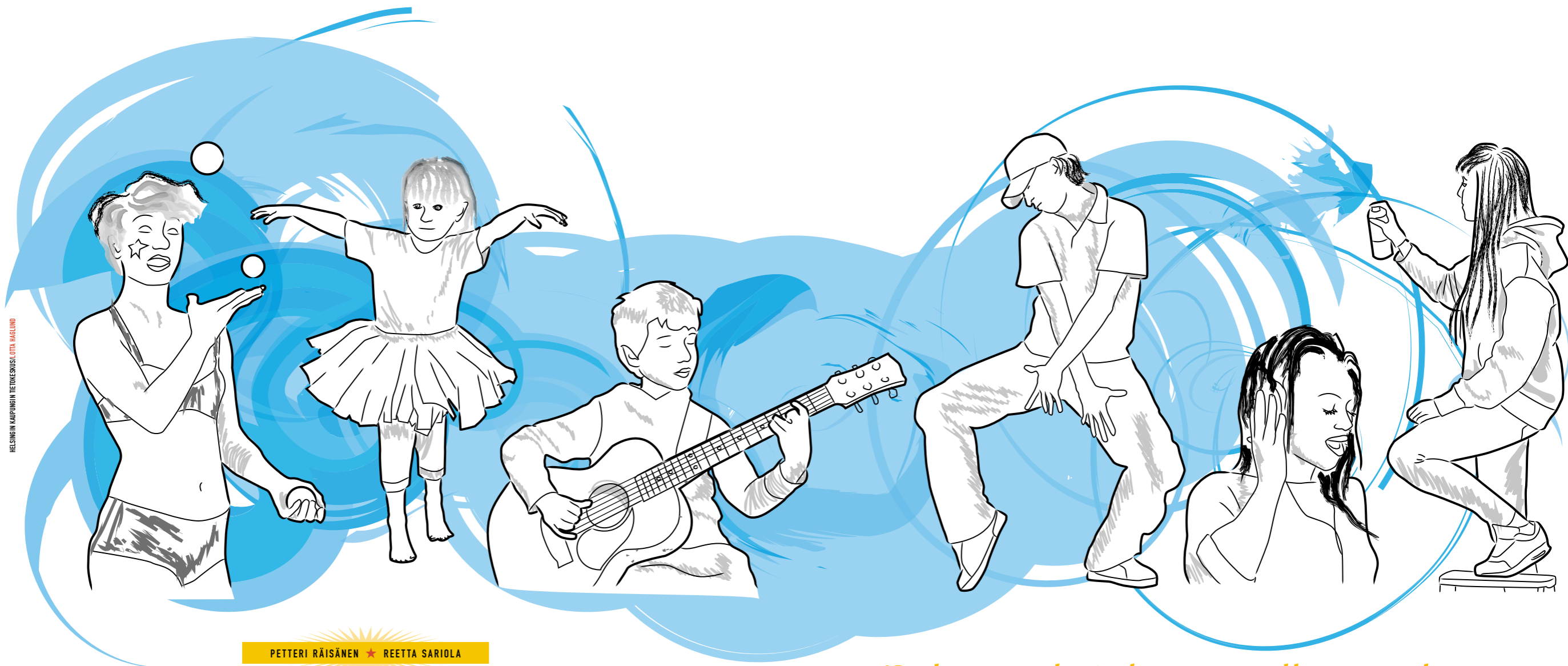
Salminen, Jarkko, Liisa Häikiö & Pauliina Lehtonen 2016: Osallistuva budjetointi hallinnollisena ja poliittisena käytäntönä. Hallinnon tutkimus 1/2016.

Sauri, Pekka 2015: Julkishallinto ja sosiaalinen media. KAKS – Kunnallisan kehittämässätiö.

Sjöblom, Jonas 2015: Lähidemokratia Helsingissä – mitä tapahtui demokraatiapilottien jälkeen? Kvartti 2/2015.

Särelä, Mikko 2016: Avoin data ja kaupunkiaktiivisuus. HRI. fi. Blogikirjoitus. <http://www.hri.fi/fi/ajankohtaista/bloggaukset/avoin-data-ja-kaupunkiaktiivisuus/>

Valtiovarainministeriö [Finansministeriet] 2015: Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu – kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 39/2015.

PETTERI RÄISÄNEN ★ REETTA SARIOLA

Taiteen perusopetukseen osallistuminen Helsingissä

★ Taiteen perusopetuksen keskeisimpiä kehittämiskohteita ovat jatkossa palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä palvelujen resursointi. Saavutettavuuden lisäämiseksi taideoppilaitosten avustamisessa on jatkossa syytä entistä vahvemmin huomioida opetuksen tasapuolinen alueellinen jakaantuminen, sukupuolikysymykset sekä väestömuutoksen vaikutukset.

Deltagande i den grundläggande konstundervisningen i Helsingfors

★ Till de viktigaste utvecklingsobjekten inom den grundläggande konstundervisningen i framtiden hör tillgängligheten, närheten och resursfördelningen. För att öka närheten är det skäl att vid tilldelningen av bidrag till konstläroansalterna mera än hittills tänka på en jämn lokal fördelning av undervisningen, könsfrågor och att det sker förändringar i befolkningen.

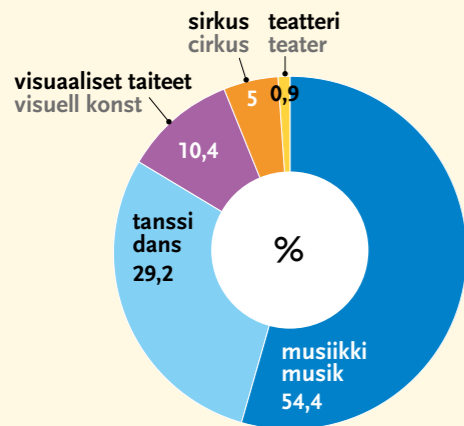
Mikä taiteen perusopetus?

Taiteen perusopetus on erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua pitkäjänteistä ja tavoitteellista eri taiteenalojen opetusta. Opetus perustuu lakiin ja Opetushallituksen asettamiin opetussuunnitelman perusteisiin. Opetettavia taideoja ovat musiikki, tanssi, visuaaliset taiteet, teatteritaide, sirkustaide ja sanataide. Helsingissä opetusta annetaan yksityisissä eri taiteenalojen oppilaitoksissa, esimerkiksi musiikkiopistoissa, tanssikouluissa ja kuvataidekouluissa. Osaa oppilaitoksista Helsinki tukee avustuksin: vuonna 2014 kaupunki avusti 40 oppilaitosta yhteensä noin 4,8 miljoonalla eurolla. Opetukselle kohdistuu lisäksi myös valtion avustuksia. Merkittävä osa oppilaitosten toiminnan tuloista muodostuu kuitenkin lapsilta ja perheiltä perittävistä oppilasmaksuista.

Tässä artikkelissa käsitellään taiteen perusopetuksen rahoituksen jakaantumista, oppilaaksi hakeutumista sekä opetuksen saavutettavuutta Helsingissä vuonna 2014.

Taiteenlajit ja sukupuoli

Vuonna 2014 taiteen perusopetus tavoitti Helsingissä 17 809 0–19-vuotiaasta eli noin 16 prosenttia ikäluokasta. Valtaosa taiteen perusopetuksen oppilaita opiskeli musiikkia (54 %) ja tanssia (29 %). Muita taiteen lajeja opiskeltiin selvästi vähemmän: visuaalisia taiteita opiskeli 11 prosenttia, sirkusta 5 prosenttia ja teatteria 1 prosentti oppilaita.

KUVIO 1. Taiteen perusopetuksen 0–19-vuotiaat helsinkiläiset oppilaat taiteenlajeittain 2014, %

FIGUR 1. Elevernas procentuella fördelning enligt konstgren inom den grundläggande konstundervisningen

Vad är grundläggande konstundervisning?

Grundläggande konstundervisning avser sådan långsiktig och målinriktad undervisning inom olika konstgrenar som i synnerhet riktar sig till barn och unga. Undervisningen bygger på lag och på Utbildningsstyrelsens grunder för läroplanen. De konstgrenar som det undervisas i är musik, dans, visuell konst, teaterkonst, cirkuskonst och ordkonst. I Helsingfors ges undervisningen vid privata läroanstalter inom olika konstgrenar, till exempel vid musikinstitut, dansskolor och bildkonstskolor. En del av dessa får finansiellt stöd av Helsingfors stad: år 2014 tilldelade staden sammanlagt 4,8 miljoner euro till totalt 40 läroanstalter. Dessutom ger även staten understöd för undervisningen. Men en betydande del av läroanstalternas inkomster består av de deltagaravgifter som barnen och familjerna betalar.

Denna artikel redogör för hur finansieringen till grundläggande konstundervisning fördelades i Helsingfors 2014, hur man blev elev och hur tillgänglig undervisningen var.

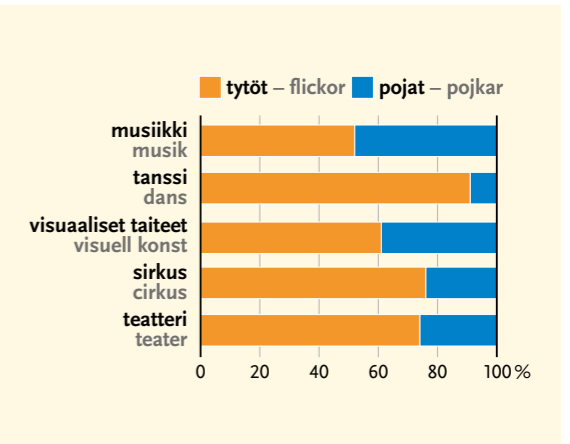
Konstgrenar och kön

År 2014 nådde den grundläggande konstundervisningen 17 809 barn och unga, dvs. omkring 16 procent av 0–19 åringarna i Helsingfors. Det stora flertalet studerade antingen musik (54 %) och dans (29 %). De övriga grenarna hade klart färre elever: visuell konst studerade 11 procent, cirkuskonst 5 procent och teater 1 procent av eleverna.

Sedan länge har det främst varit flickorna som idkat konstnärliga fritidssysslor. Även år 2014 betonades flickornas andel av eleverna inom många konstgrenar. Men könsfördelningen varierar konstgrenar emellan. Vår analys ger också vid handen att pojkarnas andel av eleverna vuxit åren 2008–2014 inom alla konstgrenar. Mest flickdominerade är cirkus, teater och dans, men andelen pojkar har vuxit i synnerhet inom just dessa konstgrenar.

Taide on perinteisesti ollut erityisesti tyttöjen harrastus. Myös vuonna 2014 monissa taiteenlajeissa tyttöjen osuus oppilaista on korostunut. Sukupuolijakaumat kuitenkin eroavat taidelajien välillä. Tarkastelun perusteella myös kaikilla aloilla poikien osuus on kasvanut ajanjaksolla 2008–2014. Taidealoittain tarkasteltuna ovat sirkus, teatteri ja tanssi tyttövoittoisimpia lajeja. Kuitenkin poikien osuus on kasvanut erityisesti juuri näissä taidelajeissa.

Kaiken kaikkiaan tyttöjen osuus taiteen perusopetuksen oppilaista oli 68 prosenttia vuonna 2014. Tanssissa tyttöjen osuus oli 91 prosenttia. Sirkuksessa ja teatterissa kolme neljästä oppilaasta oli tyttöjä. Musiikissa ja visuaalisissa taiteissa sukupuolijakauma oli tasanempi. Musiikkiopistoissa tyttöjä ja poikia opiskeli lähes yhtä paljon, ja visuaalisten taiteiden oppilaitoksissa tyttöjen osuus oli noin 60 prosenttia.

KUVIO 2. Taiteen perusopetukseen osallistuvat helsinkiläiset 0–19-vuotiaat, sukupuolijakauma eri taideoilla, %

FIGUR 2. Könsfördelningen bland den grundläggande konstundervisningens elever enligt konstgren i Helsingfors, %

Taiteen perusopetukseen osallistumisen alueelliset erot

Taiteen perusopetuksen opetustarjonnassa ja oppilaaksi hakeutumisessa ilmenee suuria eroja Helsingin sisällä. Vuonna 2014 kaikista opetustunneista 55 prosenttia annettiin Eteläisen ja Keski- ja suurpiirin alueilla. Vastaava luku oli Itäisen ja Koillisen suurpiirin alueilla 13 prosenttia. Peruspiireissä annettiin keskimäärin 3,6 opetustuntia suhteutettuna alueen 0–18-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin. Eniten opetustunteja annettiin Itä-Pakilassa (19 opetustuntia/asukas¹), Alppiharjussa (19 opetustuntia/asukas), Taka-Töölössä (14 opetustuntia/asukas) sekä Kampinmalmilla (12 opetustuntia/asukas). Vähiten opetustunteja annettiin Puistolassa (0,02 opetustuntia/asukas), Vartiokylässä (0,05 opetustuntia/asukas) sekä Tuomarinkylässä (0,05 opetustuntia/asukas). Tämän lisäksi Jakomäessä, Länsi-Pakilassa, Maunulassa, Pasilassa sekä Suutarilassa ei annettu yhtään opetustuntia vuonna 2014.

Eniten taiteen perusopetuksen oppilaiksi hakeudutaan niissä kaupunginosissa, joissa opetusta on tarjolla runsaasti tai joista on helppo liikkua opetuksen pariin. Kaikki taiteenlajit yhteen laskettuna eri alueiden keskimääräinen osallistumisprosentti oli 15 prosenttia helsinkiläisistä 0–18-vuotiaista. Eniten

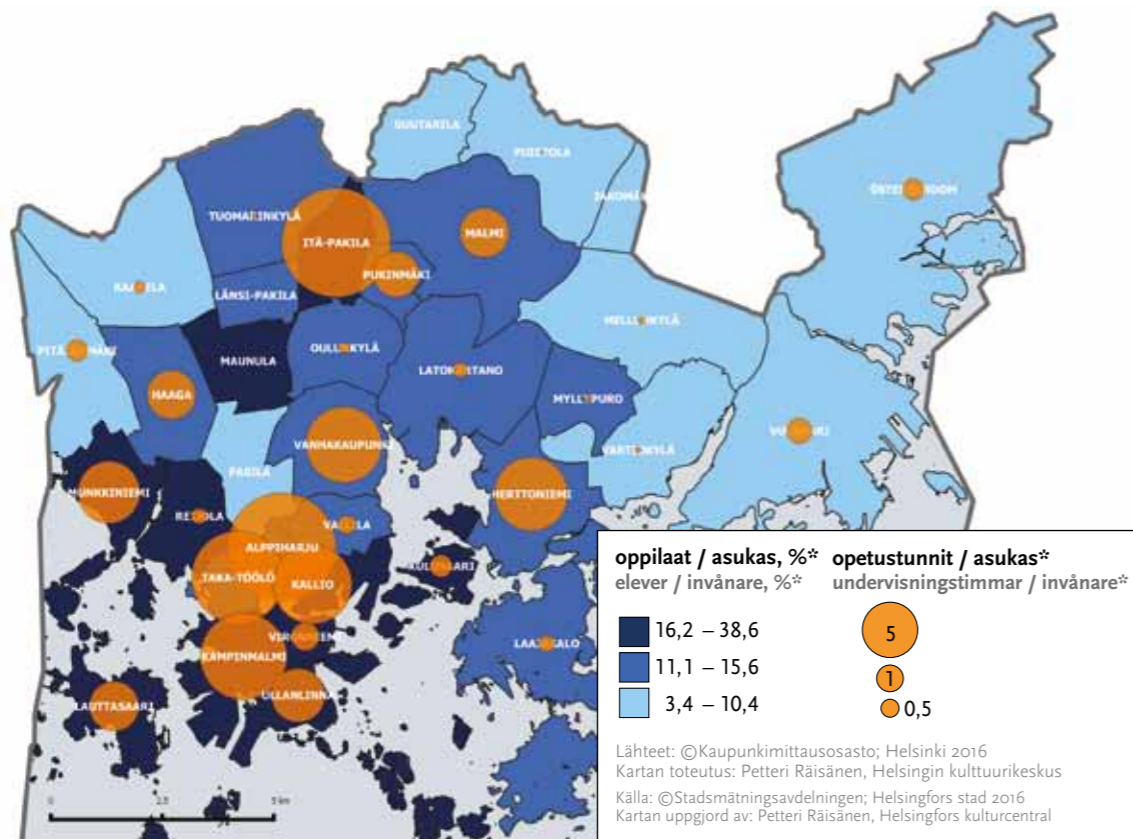
1) Asukkaalla tarkoitetaan tässä yhteydessä 0–18-vuotiaita.

Sammanlagt stod flickorna för 68 procent av eleverna inom den grundläggande konstundervisningen år 2014. Inom dansen var andelen flickor 91 procent. Inom cirkus och teater var tre elever av fyra flickor. Inom musik och visuell konst var könsfördelningen jämnare. Vid musikinstitutet studerade det nästan lika många flickor som pojkar, och vid läroinrättningar för visuell konst var flickornas andel ca. 60 procent.

Lokal variation i deltagandet

Inom Helsingfors förekommer det stora lokala skillnader i utbudet och åtnjutandet av grundläggande konstundervisning. År 2014 gavs 55 procent av undervisningstimmarna i Södra eller Mellersta stordistriktet. Östra plus Nordöstra stordistriktet stod sammanlagt för 13 procent. I distriktet gavs i medeltal 3,6 undervisningstimmar per 0–19-åring. Mest undervisningstimmar gavs det i Östra Baggböle och Åshöjden (19 undervisningstimmar per 0–19-åring¹), Bortre Tölö (14 h) samt Kampmalmen (12 h). Minst undervisningstimmar gavs det i Parkstad (0,02 h per 0–19-åring), i Botby och Domarby (0,05 h). Ingen grundläggande konstundervisning alls gavs det år 2014 i distriktet Jakobacka, Västra Baggböle, Månsas, Böle och Skomakarböle.

1) Med invånare avses 0–18-åringar bosatta i distriktet.

* Asukkaalla tarkoitetaan tässä yhteydessä 0–18-vuotiaita. Med invånare avses 0–18-åringar bosatta i distriktet.

KARTTA 1. Taiteen perusopetuksen opetustunnit ja oppilaat suhteessa peruspiiriin 0–18-vuotiaisiin

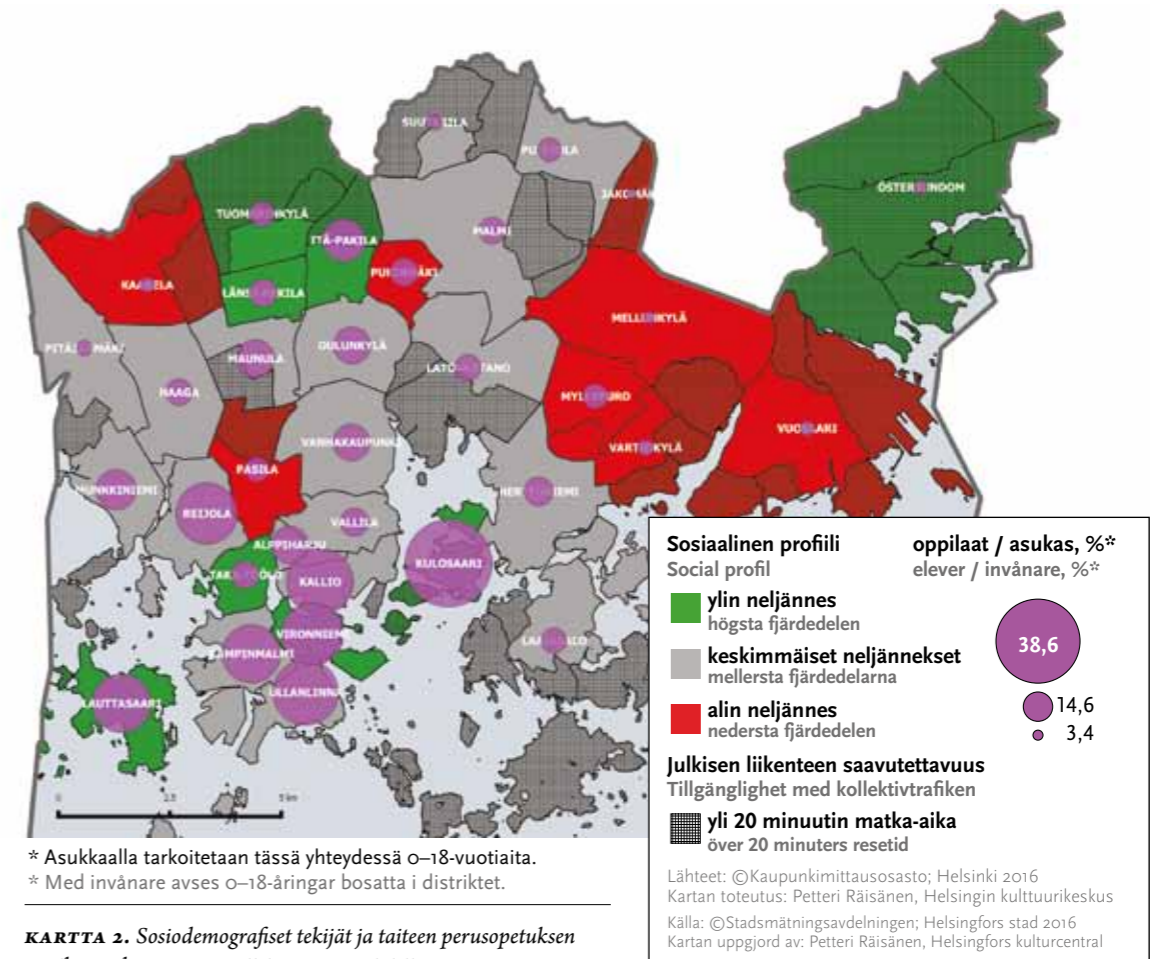
KARTTA 1. Undervisningstimmar och elever inom den grundläggande konstundervisningen i distriktet i Helsingfors

oppilaita oli Kulosaaren (38,6 %), Kallion (26,3 %) ja Ullanlinnan (25,3 %) ja vastaavasti vähiten Jakomäen (3,4 %), Mellunkylän (5,0 %) ja Östersundomin (6,1 %) peruspiireissä.

Alueelliset erot ovat isoja tarkasteltaessa taiteen perusopetukseen osallistumista suhteessa peruspiirin sosiodemografisiin väestötietoihin. Kartassa 2 punaisiksi värjättyissä peruspiireissä on muihin alueisiin verrattuna paljon pienituloisia lapsiperheitä ja vieraskielisiä 0–19-vuotiaita. Lisäksi korkeasti koulutettujen yli 15-vuotiaiden osuus on niissä matala verrattuna muuhun kaupunkiin. Vastaavasti kartan vihreiksi värjättyillä alueilla asuu vähän pienituloisia lapsiperheitä ja vieraskielisten 0–19-vuotiaiden lasten osuus on matala. Lisäksi vihreillä alueilla korkeasti koulutettujen yli 15-vuotiaiden osuus on korkea. Harmaaksi värjätty alueet edustavat keskimäisiä neljänneksiä. Karttaan on rasterikuvioinnilla merkitty ne asuinalueet,

Bäst rekryterar den grundläggande konstundervisningen i de delar av staden där det finns mycket av den eller därifrån det är lätt att ta sig till den. Alla konstgrenar sammanräknade var andelen helsingforsbor som deltog i den grundläggande konstundervisningen i medeltal 15 procent. Mest elever fanns det i distriktet Brändö (38,6 %), Berghäll (26,3 %) och Ulrikasborg (25,3 %) och minst i distriktet Jakobacka (3,4 %), Mellungsby (5,0 %) och Östersundom (6,1 %).

Om man dessutom ser till distriktens sociodemografiska profil blir skillnaderna i deltagandet i den grundläggande konstundervisningen stora. I de distrikt som på Karta 2 har röd färg är andelen barnfamiljer med låg inkomst samt andelen 0–19-åringar med främmande modersmål större än i andra områden. Likaså är andelen över 15-åringar med hög utbildning mindre än i övriga Helsingfors. I de områden som har grön färg på kartan är andelen barnfamiljer med

* Asukkaalla tarkoitetaan tässä yhteydessä 0–18-vuotiaita.

* Med invånare avses 0–18-åringar bosatta i distriktet.

KARTTA 2. Sociodemografiset tekijät ja taiteen perusopetuksen oppilaat suhteessa peruspiiriin 0–18-vuotiaisiin

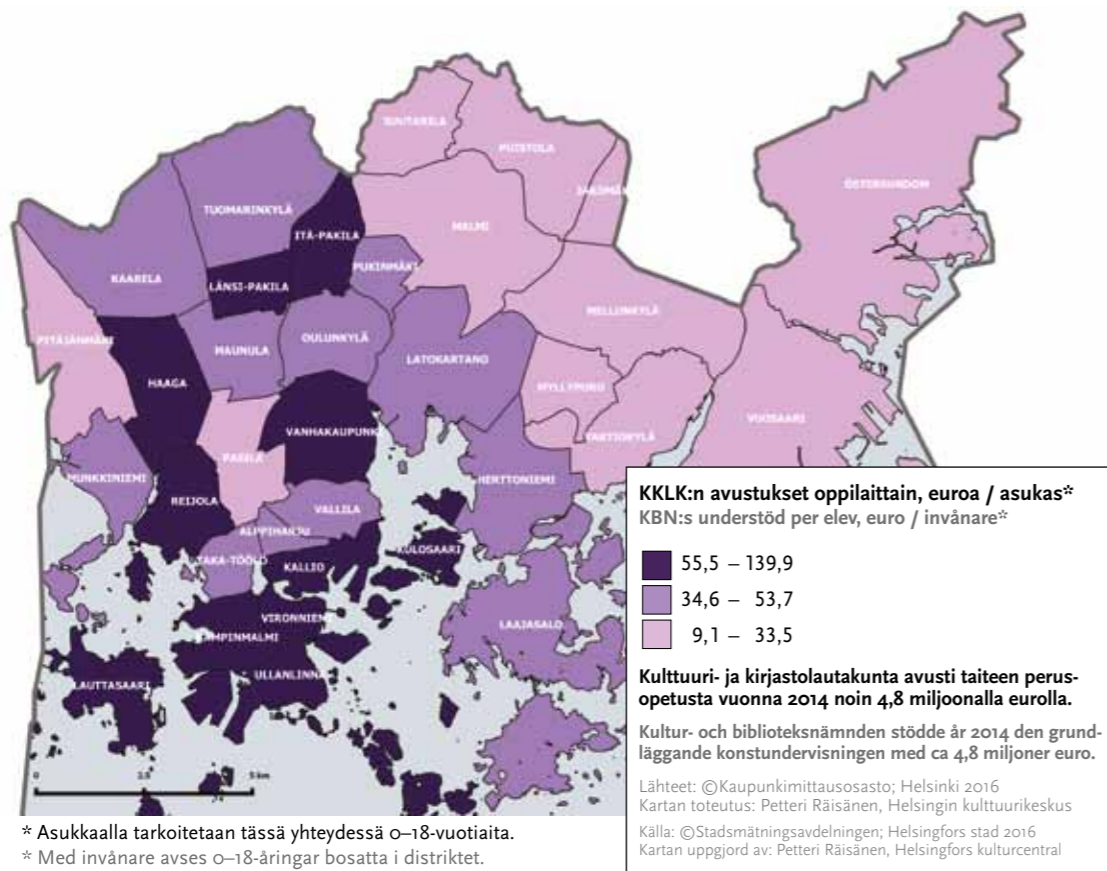
KARTTA 2. Sociodemografisk profil och deltagande i grundläggande konstundervisning i distriktet i Helsingfors

joista on julkisella liikenteellä keskimäärin yli 20 minuutin matka-aika lähimpään taiteen perusopetuksen opetuspaikseen. Sociodemografisessa tarkastelussa alimpaan neljännekseen kuuluvilla alueilla taiteen perusopetuksen osallistumisaste jää selvästi kaupungin keskiarvon alapuolelle, pääsääntöisesti alle 10 prosenttiin alueen 0-18-vuotiaista lapsista ja nuorista. Sociodemografisten tekijöiden lisäksi matalan osallistumisen alueille on tyypillistä vähäinen taiteen perusopetuksen opetustarjonta sekä osittain sen epäedullinen saavutettavuus.

Taiteen perusopetuksen avustusten oppilaskohdittainen tarkastelu havainnollistaa osaltaan taiteen perusopetuksen alueellista epätasapainoa. Kartassa 3 taiteen perusopetuksen avustukset on kohdistettu niille asuinalueille, joista oppilaat hakeutuvat kulloiseenkin

låg inkomst och andelen 0–19-åringar med främmande modersmål små, och andelen 15-åringar eller äldre med hög utbildning stor. De gråfärgade områdena står för de mellersta fjärdedelarna. Zonerna med rastermönster anger de bostadsområden därifrån man med kollektivtrafiken tar sig till närmaste läroinrättning för grundläggande konstundervisning på i medeltal över 20 minuter. De distrikt vars sociodemografiska profil hör till den nedersta fjärdedelen ligger klart under stadsmedeltalet, i regel så att mindre än tio procent av 0–18-åringarna deltar i grundläggande konstundervisning. Dessutom kännetecknas de distrikt där deltagandet är lågt av att utbudet på grundläggande konstundervisning är litet och/eller att den är svårare att nå.

En jämförelse av hur mycket offentligt understöd den grundläggande konstundervisningen får per elev

* Asukkaalla tarkoitetaan tässä yhteydessä 0–18-vuotiaita.
* Med invånare avses 0–18-åringar bosatta i distriktet.

KARTTA 3. Taiteen perusopetuksen avustukset peruspiirin oppilasta kohti suhteessa 0–18-vuotiaisiin

KARTTA 3. Offentlig finansiering per elev för grundläggande konstundervisning i distriktet i Helsingfors

oppilaitokseen. Oppilaskohtaiset avustussummat on suhteutettu 0-18-vuotiaisiin asukkaisiin. Peruspiiritasolta tarkasteltuna kaupungin avustus oli keskimäärin 48,3 euroa/asukas ja mediaani 46,3 euroa/asukas. Eniten avustuksia kohdistui Kulosaareen (139,9 euroa/asukas), Lauttasaareen (91,0 euroa/asukas), Ullanlinna (83,3 euroa/asukas) ja Itä-Pakilaan (78,9 euroa/asukas). Taiteen perusopetuksen oppilasmäärät olivat pienimmät ja sitä kautta avustukset vähäisimmät Itäisen ja Koillisen suurpiirin alueilla. Tuki oli kaikkein pienintä (Jakomäessä 9,1 euroa/asukas), Mellunkylässä (14,2 euroa/asukas) sekä Suutarilassa (21,9 euroa/asukas).

Tavoitteena tasapuolisempi saavutettavuus

Taiteen perusopetukseen tilaa selvitetään Helsingissä tarkemmin noin neljän vuoden välein. Tällä kertaa tarkastelu on ajankohtaista erityisesti siksi, että Opetushallitus on uudistamassa taiteen perusope-

i olika distrikt kan åskådliggöra den lokala obalansen. På Karta 3 har stadens finansiella understöd för grundläggande konstundervisning angivits för olika områden därifrån eleverna söker sig till olika läroanstalter. Per distrikt var stadens understöd i medeltal 48,3 euro per 0–18-åring, och medianen var 46,3 euro per 0–18-åring. Mest pengar fick Brändö (139,9 euro per 0–18-åring), Drumsö (91,0 e), Ulrikasborg (83,3 e) och Östra Baggböle (78,9 e). Antalet elever inom grundläggande konstundervisning var minst och därmed även understödet minst i områden i Östra och Nordöstra stordistriktet. Allra minst var det i Jakobacka (9,1 euro per 0–18-åring), Mellungsby (14,2 e) och Skomakarböle (21,9 e).

Siktet på jämlikare utbud

Läget inom den grundläggande konstundervisningen utreds i Helsingfors noggrannare vart fjärde år. Just nu är analysen desto mer aktuell som Utbild-

tuksen opetussuunnitelman perusteita. Uudet opetussuunnitelmat on tarkoitus ottaa käyttöön 2018.

Ajantasaista tietoa osallistumisesta tarvitaan myös opetuksen tasapuolisen saatavuuden kehittämiseksi. Kaupungin tavoitteena on lisätä ja kehittää lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistaa matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen.

Kulttuurin osalta tämä tarkoittaa sitä, että tulevana vuosia lasten ja nuorten matalan kynnyksen kulttuurisia harrastuspalveluita pyritään suuntaamaan erityisesti taiteen perusopetuksen alhaisen osallistumisen alueille. Saavutettavuuden lisäämiseksi myös taideoppilaitosten avustamisessa tullaan jatkossa entistä vahvemmin huomioimaan opetuksen tasapuolinen alueellinen jakaantuminen, sukupuoli- ja kieli-kysymykset sekä väestömuutoksen vaikutukset.

Resursoinnin kehittämisen kannalta on myös huomioitava väestönkasvun synnyttämät muutokset palveluntarpeisiin. Nykyiseen oppilasmäärään suhteutettuna vuonna 2024 Helsingissä on 3 500 uutta taiteen perusopetuksen oppilasta. Osallistumisprosentin ylläpitämisestä nykyisellään tai sen kasvattamisesta syntyy uusia palveluntarpeita sekä samalla painetta lisärahoituksen saamiseen myös kaupungilta. Mikäli lisärahoitusta opetuksen järjestämiseen löytyisi, keskeistä olisi, että mahdollisuus osallistua taiteen perusopintoihin jakaantuisi entistä tasaisemmin kaupungin eri alueilla.

Hankkimalla kaupunkitasoista tietoa osallistumisesta sekä opetuksen jakaantumisesta on mahdollista kohdentaa kehittämistoimenpiteitä erityisesti sellaisille taiteen aloille ja kaupunginosiin, joissa osallistuminen taiteen perusopetukseen on vähäisempää. Lasten ja nuorten tasapuolisten harrastusmahdollisuuksien tukemiseksi onkin jatkossa tehtävä entistä enemmän yhteistyötä alueiden päiväkotien, koulujen, nuorisotalojen sekä taideoppilaitosten ja muiden harrastuspalveluita tarjoavien tahojen kesken. 🌟

PETTERI RÄISÄNEN toimii projektisihteerinä Helsingin kulttuurikeskuksessa.

REETTA SARIOLA toimii kulttuurisuunnittelijana Helsingin kulttuurikeskuksessa.

ningsstyrelsen håller på att förnya grunderna för läroplanen för den grundläggande konstundervisningen. Tanken är att ta nya läroplaner i bruk år 2018.

Uppdaterad kunskap om deltagandet behövs också för att främja en jämlik tillgång till konstundervisning. Staden har som mål att främja aktiv verksamhet bland barn, unga och familjer, och att sänka tröskeln för deltagande på ett sätt som gör att alla barn ska få möjlighet att ha något slags hobby.

För kulturens del innebär detta i framtiden att man vill försöka inrikta lågtröskelervice för kulturella hobbyn bland barn och unga i synnerhet på områden där deltagandet i grundläggande konstundervisning är lågt. För att öka tillgängligheten kommer man även vid tilldelningen av bidrag till konstläroanstalterna mera än hittills att tänka på att undervisningen blir lokalt jämnt fördelad samt att köns- och språkfrågor och förändringarna i befolkningen beaktas.

Även de förändringar som folkökningen förorsakar bör alltså beaktas då man utvecklar resursfördelningen. År 2024 kommer Helsingfors att ha 3 500 fler elever inom den grundläggande konstundervisningen än idag. Vill man hålla deltagarprocenten på samma nivå som idag eller rentav höja den uppstår nya servicebehov och ett behov av ytterligare finansiering även från staden. Om det fanns tilläggsfinansiering för undervisning vore det viktigt att möjligheterna att delta i grundläggande konstundervisning skulle fördelas jämnare än hittills på olika delar av Helsingfors.

Genom att skaffa kunskap om deltagandet och undervisningens fördelning i olika delar av staden är det möjligt att rikta in utvecklingsåtgärder i synnerhet på sådana konstgrenar och stadsdelar där deltagandet i grundläggande konstundervisning är mindre omfattande. För att främja jämlikare möjligheter till fritidssysslor för barn och unga borde man i framtiden också ha mera samarbete mellan daghem, skolor, ungdomsgårdar, konstläroinrättningar och andra instanser som erbjuder fritidssysselsättningservice. 🌟

PETTERI RÄISÄNEN verkar som projektsekreterare vid Helsingfors kulturcentral.

REETTA SARIOLA verkar som kulturplanerare vid Helsingfors kulturcentral.

Kirjallisuus | Litteratur: Vismanen, Elina, Räisänen, Petteri & Sariola, Reetta (2016). Taiteen perusopetuksen tila ja kehitys 2016. Helsingin kulttuurikeskus.

Kulturdeltagande och kulturpreferenser i Helsingfors

PEKKA MUSTONEN ★ TARU LINDBLOM

Kulttuuriosallistuminen ja kulttuurimuodoista pitäminen Helsingissä

Helsingiläisten kulttuuriosallistumista on tutkittu verraten vähän

Vuonna 2013 alkanut Urbaani elämäntapa -hanke on edennyt toiseen vaiheeseen. Uusi kysely kerättiin talvella 2016, ja tässä Kvantissa esitellään tuloksia kahdessa artikkelissa. Tulokset ovat ensimmäisiä, joita uuden aineiston pohjalta on tuotettu. Toisessa artikkelissa tässä lehdessä käsitellään jakamistaloutta ja tässä paneudutaan kulttuuriosallistumiseen – aiheeseen, josta Helsinkiä koskevaa tietoa on olemassa yllättävänkin vähän ottaen huomioon Helsingin merkittävyyden kulttuurikaupunkina ja kulttuurin merkityksen ihmisten vapaa-ajassa. (ks. esim. Mustonen 2014)

Vaikka Helsinki-tieto on vähäistä, kulttuuriosallistumisesta on toki muuten olemassa varsin paljon tietoa. Aineistot ja niihin pohjautuvat selvitykset ovat useimmiten kvantitatiivisia ja käsittelevät esimerkiksi

Hur helsingforsborna tar del av kultur har studerats relativt lite

Projektet Urbaani elämäntapa Helsingissä ("Urban livsstil i Helsingfors"), som inleddes år 2013 har framskridit till sitt andra skede. En ny enkät insamlades vintern 2016, och i detta nummer av Kvant presenterar vi resultat i två artiklar. Rönen är de första som fåtts fram ur det nya materialet. I vår andra artikel i detta nummer handlar det om delningsekonomi, i föreliggande om deltagande i kultur – ett tema som det finns förvånansvärt lite uppgifter om från Helsingfors, med tanke på vilken betydelse Helsingfors har som kulturstad och på vad kulturen betyder för folks fritid (se t.ex. Mustonen 2014).

Trots att det finns knappt om rön från Helsingfors finns det förvisso gätt om stoff i ämnet på andra håll. Men forskningsmaterialen och de utredningar som bygger på dem är oftast kvantitativa och gäl-

eri väestöryhmien välisiä eroja. Kuluttamisesta, asenteista ja preferensseistä tiedetään huomattavasti vähemmän, mitä voidaan pitää merkittävänä aukkona. Toki voidaan olettaa, että sekä rahaan että aikaan liittyvien budjettirajoitteidensa puitteissa ihmiset käyvät pääpiirteissään sellaisissa kulttuuritapahtumissa ja harrastavat sellaista kulttuuria, mistä he itse pitävät. Asia ei kuitenkaan ole niin yksiselitteinen. Esimerkiksi ammatillinen asema tai status saattaa vaikuttaa osallistumiseen: käydään tapahtumissa, joista ei pidetäkään. Ja toisaalta budjettirajoitteet saattavat estää osallistumista, vaikka motivaatiota olisikin. Tällaisesta käyttäytymisestä löytyy viitteitä esimerkiksi ruoan kulutuksen kentältä (ks. Lindblom & Mustonen 2015).

Erinomainen katsaus kulttuuriolosuhteiden ja teemaa käsittelevistä tutkimuksista löytyy vastikään ilmestyneestä Cuporen julkaisusta (Virolainen 2015). Siinä käydään erittäin kattavasti läpi viime vuosien, tai oikeastaan vuosikymmenten aikana kootut aihepiiriä käsittelevät tilastolliset raportit. Virolainen toteaa, että esimerkiksi osallistumattomuus ja siihen vaikuttavat tekijät ovat olleet vain vähän esillä. Tämä on osittain ymmärrettävää aiheen tutkimisen haastavuuden takia. Toisaalta, yksinkertaistettuna, osallistumattomuus on osallistumisen kääntöpuoli. Mikäli vaikkapa museoissa käy noin kaksi kolmesta helsinkiläisestä, kuten Lindholmin (2011, 36–38) selvityksestä käy ilmi, osallistumattomia on noin kolmannes. Kyselyaineistoissa näiden tarkastelaminen erikseen ja ryhmien vertaileminen on tietenkin suhteellisen yksinkertaista. Kävijä- ja asiakastutkimusten kohdalla ei-kävijyyden tutkiminen on sen sijaan vaikeaa. Yleisen tason kyselyt eivät kerro, miksi ei-kävijät eivät käy vaikkapa Kiasmassa tai Ate-neumissa.

Useimmiten tietoa osallistumisesta onkin kerätty nimenomaan erilaisin kyselyin. Joissakin tapauksissa muiden aihepiirien kyselyihin on liitetty kulttuuria käsitteleviä osia. Yksi tällaisista aineistoista on Kaupunki- ja kuntapalvelut -tutkimus (FCG 2012). Tämän ns. KAPA-tutkimuksen tarkoitus on selvittää asukkaiden mielipiteitä kuntapalveluista ja mukana on pieni kulttuuripalveluita käsittelevä osio.

ler till exempel skillnader mellan olika befolkningsgrupper. Konsumtion, attityder och preferenser vet vi betydligt mindre om, vilket kan ses som en kändbar lucka. Vi kan för all del anta att folk i huvudsak besöker sådana kulturevenemang och idkar sådan kultur som de själva tycker om – inom ramen för de begränsningar som deras ekonomi och disponibla tid ställer upp. Men saken är inte fullt så entydig. Som exempel kan folks yrkesställning – eller statusaspekter – spela in: man deltar i sådant som man inte tycker om på riktigt. Och å andra sidan kan budgeten förhindra deltagande även om lusten fanns. Till exempel då det gäller mat kan sådant beteende förekomma (se Lindblom & Mustonen 2015).

En utmärkt översikt av kulturdeltagande och forskning kring temat finns i en nyligen utkommen publikation från Cupore (Virolainen 2015). Den går mycket heltäckande igenom de statistiska rapporter som de senaste åren, eller rättare sagt årtiondena, samlats kring ämnet. Virolainen konstaterar att till exempel icke-deltagande och faktorer som bidrar till det har tagits fram bara i liten utsträckning. Detta är delvis förståeligt med tanke på hur svår saken är att utreda. Å andra sidan, om man vill förenkla, är icke-deltagande baksidan av deltagandet. Om låt säga så där två av tre helsingforsbor går på museer, såsom Lindbloms utredning (2011, 36–38) har visat, är det en tredjedel som är icke-deltagare. I ett enkätmaterial är det relativt enkelt att dels granska dessa kategorier skilt för sig, dels göra jämförelser mellan dem. Men vid besökar- och kundenkäter är det svårt att forska i icke-deltagande. Enkäter på ett allmänt plan förtäljer ju inte varför icke-deltagarna inte besöker till exempel Kiasma eller Ate-neum.

Oftast har man samlat in data om deltagande uttryckligen genom olika enkäter. I vissa fall har man till enkäter om andra teman lagt till ett avsnitt som handlat om kultur. Det gjorde man vid KAPA-enkäten om stads- eller kommunservice (FCG 2012). Syftet med KAPA är att klarlägga invånarnas åsikter om den kommunala servicen, och med finns ett litet avsnitt om kulturservice.

Bland de centralaste datamaterial om kultur som finns har vi Statistikcentralens undersökningar om fritid resp. tidsanvändning. Svagheten med dessa

Esimerkiksi ammatillinen asema tai status saattaa vaikuttaa osallistumiseen: käydään tapahtumissa, joista ei pidetäkään.

Keskeisimpiä kulttuuria käsittelevistä aineistoista ovat olleet Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimus sekä ajankäyttötutkimus. Näiden tilastojen heikkous on harvassa toteuttamisväliässä, mikä on molempien tapauksessa noin kymmenen vuotta. Myös Helsingin kannalta olennaiset paikkakuntaokohtaiset tiedot puuttuvat. Tämän lisäksi viimeisimmät tiedot, erityisesti vapaa-aikatutkimuksen osalta, alkavat olla jo vanhentuneita. Viimeisin aineisto on kerätty vuonna 2002. Ajankäyttötutkimuksen aineisto kerättiin viimeksi 2009–2010.

Viimeisimmästä vapaa-aikatutkimuksesta käy selvästi ilmi, kuinka erilaisten kulttuurimuotojen harrastamisella on yhteyksiä rakenteellisiin taustatekijöihin, lähinnä koulutustasoon, mutta myös ikään ja sukupuoleen (Liikkanen 2005; ks. myös Tilastokeskus 2011). Näin siis 16 vuotta sitten. Selvästi tuoreemmassa ajankäyttötutkimuksessa taas raportoidaan väestöryhmien erojen kaventuneen ja samalla kulttuuriolosuhteiden lisääntyneen (Tilastokeskus 2014).

Suunnilleen samaan aikaan uusimman ajankäyttötutkimuksen kanssa julkaistiin Lindholmin et al. (ks. Lindholm 2011) raportti yleistyöstä, missä kulttuuriolosuhteita pohdittiin laajemminkin. Lindholm (2011, 41–42) tarkasteli artikkelissaan kulttuurin kulutusta ja totesi, että stereotyyppien mukaisesti naiset ja korkeasti koulutetut osallistuvat kulttuuritapahtumiin muita enemmän. Samaisen tarkastelun mukaan myös asuinalueella näyttää olevan vaikutusta osallistumisaktiivisuuteen. Keskustasta, mutta myös kantakaupungin laitamilta tuntuu löytyvän kulttuurista kiinnostunutta väkeä. Tämän johdannon pohjalta lähemme tässä artikkelissa tarkastelemaan kulttuuriolosuhteita ja kulttuuris-

statistikutgåvor är att de sammanställs så sällan, omkring vart tionde år. Dessutom fattas särskilda uppgifter för olika orter, vilket för Helsingfors del är väsentligt. Och de senaste uppgifterna, i synnerhet för fritidsundersökningens del, börjar redan vara föråldrade. Det färskaste materialet samlades in år 2002. Senast material för undersökningen om tidsanvändning samlades in var 2009–2010.

Av den senaste fritidsundersökningen framgår klart att idkande av olika kulturformer har samband med strukturella bakgrundsfaktorer, närmast utbildningsnivån men även åldern och kön (Liikkanen 2005; ks. även Statistikcentralen 2011). Åtminstone var det så för 16 år sedan. I undersökningen om tidsanvändning, som är klart färskare, rapporteras att skillnaderna befolkningsgrupper emellan minskat och kulturdeltagandet ökat (Statistikcentralen 2014).

Ungefär samtidigt med den senaste tidsanvändningsundersökningen utkom Lindholm et al:s rapport (se Lindholm 2011) om ett publiksamarbete där man dryftade kulturdeltagande mera omfattande. Lindholm (2011, 41–42) granskade i sin artikel kulturkonsumtionen och konstaterade att kvinnor och högt utbildade helt i enlighet med stereotypierna deltar mer än andra i kulturevenemang. Enligt samma studie ser även bostadens läge ut att påverka hur aktivt man deltar. I centrum, men även i utkanterna av innerstaden tycks det bo kulturintresserat folk. Utgående från denna inledning börjar vi i föreliggande artikel med hjälp av nytt material från projektet *Urbaani elämäntapa Helsingissä* (urban livsstil i Helsingfors) titta på deltagande i kulturella begivenheter och vad folk tycker om kultur i Helsingfors.

ta pitämistä Urbaani elämäntapa Helsingissä -hankkeen uuden aineiston avulla.

Tutkimuksessa käytetty aineisto

Alkuvuonna 2016 toteutettu kysely erosi hankkeen aiemmasta vuonna 2013 toteutetusta kyselystä joiltakin osin. Tämän artikkelin näkökulmasta keskeinen muutos oli kulttuuriolosuhteiden ja eri kulttuurin muodoista pitämistä mittaavan osion lisääminen. Näiden kahden ulottuvuuden erottaminen toisistaan on perusteltua, koska ihmisten käyttäytyminen ei ole johdonmukaista. Jostakin asiasta pitäminen ei välttämättä aktualisoidu toimintana, ja toisaalta ihmiset saattavat tehdä asioita, joista eivät pidä. Ihmisten kulutusvalinnat heijastelevat makurakenteita, jotka ovat liitoksissa kulttuuriseen pääomaan. Ne ihmiset, joilla on eniten tällaista pääomaa, hallitsevat makukenttää ja tavallaan määrittävät legitiimin maun. Tämä saa aikaan sen, että jotkut kulttuurin muodot ovat suosittumia kuin toiset ja näitä pyritään kuluttamaan sosiaalisesta asemasta riippumatta. (ks. Lindblom & Mustonen 2015; myös Mustonen & Lindblom 2014)

Tutkimusta varten poimittiin satunnaisesti 4 000 henkilön otos Helsingin väestötietojärjestelmästä Helsingissä asuvien 16–75-vuotiaiden keskuudesta. Perinteisen lomakkeen lisäksi kyselyyn oli mahdollista vastata myös internetissä. Otosta täydennettiin myös vapaalla internetkyselyllä, mikä tuotti lopulta varsinaista otosta enemmän vastauksia. Tässä artikkelissa käytetään kuitenkin pelkästään otosaineistoa ja vain täysi-ikäisiä vastaajia. Aineiston edustavuuteen vaikuttaa alhainen vastausprosentti, joka oli vain noin 20 %; käyttökelpoisia lomakkeita palautui 890.

Kirjoittajien toisessa artikkelissa esitetään aineiston jakautuminen sukupuolen, iän, koulutustason sekä asuinalueen mukaan. Asuinalueita kuvataan muuttujalla, joka muodostettiin postinumerotiedon pohjalta. Dikotominen ”raitiovaunu”-muuttuja muodostettiin kuvaamaan niitä kaupunginosia, jotka sijaitsevat raitiovaunuverkoston sisällä. Tämän muuttujan voidaan ajatella kuvaavan kantakaupunkia, mitä termiä jatkossa käytetäänkin. Vastaavaa

Materialet i undersökningen

Den enkät som gjordes i början av 2016 avvek till vissa delar från den enkät som projektet gjorde år 2013. Ur vår artikels synpunkt var den viktigaste förändringen att enkäten utökats med ett avsnitt om dels kulturdeltagande, dels kulturpreferenser. Att hålla skillnad på dessa två dimensioner är motiverat, eftersom folks beteende inte är konsekvent. Att man tycker om någonting betyder inte nödvändigtvis att man utövar det i praktiken, och samtidigt kan folk göra sådant som de inte tycker om. Folks konsumtionsvanor reflekterar preferensstrukturer som är kopplade till kulturellt kapital. De människor som har mest kulturkapital dominerar preferensspektret och avgör därmed på sätt och vis vad som är legitimt att tycka om. Detta gör att vissa kulturformer är populärare än andra, och att folk försöker konsumera just dem oberoende av sin sociala ställning (se Lindblom & Mustonen 2015; även Mustonen & Lindblom 2014).

För enkäten plockades ett 4 000 personers slumpmässigt urval ur Helsingfors befolkningsdatasystem bland 16–75-åringar bosatta i Helsingfors. Man kunde svara per blankett eller per Internet. Urvalet kompletterades också med en fri internetenkät, som sist och slutligen gav fler svar än det egentliga urvalet. Ändå utgår vi i denna artikel utslutande från det slumpmässiga urvalet – avgränsat till de myndiga svararna. Materialets statistiska signifikans påverkas av den låga svarsprocenten, som var bara omkring 20 procent – vi fick in bara 890 användbara formulär.

I vår andra artikel i denna Kvartti presenterar vi materialets fördelning enligt kön, ålder, utbildningsnivå och bostadens läge. Sistnämnda beskrivs med en variabel bildad utgående från postnumret. En dikotomisk ”spårvagnsvariabel” uppgjorde vi för att beskriva den del av staden som ligger inom spårvagnsnätet. Vi utgår från att denna variabel beskriver innerstaden, och därför talar vi i fortsättningen om innerstaden. En motsvarande variabel har använts också i andra undersökningar inom projektet Urbaani elämäntapa (urban livsstil), och den har konstaterats särskilja folks beteende mycket bra (t.ex. Musto-

Som exempel kan folks yrkesställning
– eller statusaspekter – spela in:
man deltar i sådant som man inte tycker om på riktigt.

muuttujaa on käytetty muissakin Urbaani elämäntapa-hankkeessa tehdyissä tutkimuksissa, ja sen on todettu erottelvan ihmisten käyttäytymistä varsin hyvin (esim. Mustonen & Lindblom 2016 & 2016b). Tässä artikkelissa keskitytään sukupuolten välisiin sekä alueellisiin eroihin. Aineisto on hieman vinoutunut korkeasti koulutettujen suuntaan, eikä matalan vastausprosentin kyselyä voida muutenkaan pitää täydellisen edustavana. Tulokset kuitenkin antavat osviittaa kulttuuriolosuhteista ja tästä näkökulmasta paikkaavat tietoaukkoja.

Kirjasto, elokuvat ja teatteri suosituimpia

Helsingiläisten kulttuuriolosuhteista ei ole tarpeeksi tietoa. Vielä vähemmän tiedetään kulttuuriin liittyvistä kiinnostuksen kohteista. Nämä seikat määrittävätkin artikkelin tarkoituksen. Artikkelin selvittääkin siis yhtäältä sen minkälaisiin kulttuuriaktiviteetteihin helsinkiläiset osallistuvat, ja toisaalta sitä millaisista aktiviteeteista he pitävät. Lisäksi tarkastelemme sitä, miten kulttuurimuodoista pitäminen ja niissä käyminen suhteutuvat toisiinsa.

Viimeisten neljän vuoden sisään Helsingissä on tehty kaksi kulttuuriolosuhteiden tutkimusta: Keskinen ja Kotron tarkastelu vuodelta 2014 sekä KAPA-tutkimus vuodelta 2012. Näistä jälkimmäinen piti sisällään kulttuuriolosuhteiden, joten kyse ei ollut varsinaisesti kulttuuritutkimuksesta. Ensinnäkin Keskinen ja Kotro (2014) tarkastelivat kulttuuriaktiviteetteihin osallistumista sekä mielipiteitä Helsingistä kulttuurikaupungista internetkyselyllä, joka laitettiin kiertämään ns. lumipallomenetelmän avulla. Tämä tutkimuskatsaus lienee viimeisin Helsinkiä koskeva selvitys aiheesta. KAPA-tutkimuksen tiedot taas

nen & Lindblom 2016 & 2016b). I föreliggande artikel koncentrerar vi oss på skillnader mellan könen och på lokala skillnader. Materialet är en aningskevt med betoning på högt utbildade, och med en så låg svarsprocent kan vi inte se enkäten som helt representativ. Icke desto mindre ger våra rön en uppfattning om deltagandet i kulturella begivenheter och fyller därmed en del kunskapsluckor.

Bibban, bio och teater populärast

Det finns inte tillräckligt med information om helsingforsbornas deltagande i kultur. Ännu mindre vet vi om kultureller intresseobjekt. Dessa omständigheter bestämmer syftet med denna artikel. Den klarlägger alltså dels i vilka slags kulturaktiviteter som helsingforsborna deltar, dels vilka slags aktiviteter de själva tycker om. Dessutom analyserar vi hur preferenser för olika kulturformer korrelerar med konsumtionen av dessa kulturformer.

De senaste fyra åren har två undersökningar om kulturkonsumtion gjorts i Helsingfors: Keskinens och Kotros studie år 2014 samt stadsserviceenkäten KAPA år 2012. Sist nämnda var inte en kulturenkät i egentlig mening, men innehöll ett avsnitt om kultur. Keskinen och Kotro analyserade med hjälp av en internetförfrågan för det första folks deltagande i kulturaktiviteter och deras åsikter om Helsingfors som kulturstad. Enkäten spreds på webben med hjälp av en så kallad snöbollsmetod. Rönen presenterades i en forskningsöversikt, som torde vara den senaste utredningen i ämnet. Uppgifterna i KAPA gällde året 2012, så även dessa rön kan man väl anse vara någorlunda relevanta som jämförelse (se Keskinen 2013).

I sin utredning granskade Keskinen och Kotro

koskevat vuotta 2012, joten myös näitä tuloksia voidaan pitää jollakin tapaa relevantteina vertailukohtina (ks. Keskinen 2013).

Keskinen ja Kotro (2014) tarkastelivat tutkimuksessaan kulttuuri-, taide- tai muissa tapahtumissa käyneitä. Osallistumisosuuksien perusteella suosituimpia kulttuurinmuotoja olivat kirjastot, elokuvat, taidenäyttelyt, teatterit ja ilmaistapahtumat. Sirkuksessa, kirjamessuilla, tanssiesityksissä (ml. baletti) ja Ravintolapäivässä käytiin vähiten. Tutkimuksessa havaittiin selviä eroja sukupuolten välillä. Naisten osuus oli miltei kaikissa aktiviteeteissa miehiä suurempi. Myös ikäryhmien välillä oli merkittäviä eroja.

KAPA-tutkimuksen vastaavanlaisessa tarkastelussa kärjessä olivat kirjastot, elokuvat, teatteri, konsertit, taidenäyttelyt ja museot. Kyselyssä ei kysytty ilmaistapahtumista, joten tulokset olivat muilta osin näissä kahdessa tutkimuksessa hyvin samanlaisia.

Tarkasteltavat kulttuuripalvelut tai kulttuurin muodot olivat meidän tutkimuksessamme hieman erilaisia kuin KAPA-tutkimuksessa tai Keskinen ja Kotron tutkimuksessa (ks. sivut 15–20). Myös tulokset olivat joiltakin osin erilaisia (Kuviot 1 ja 2), vaikka yhteneviä linjojakin löytyi. Kirjastot, elokuvat, teatteri ja kevyen musiikin konsertit olivat kärjessä kaikissa tutkimuksissa. Sen sijaan galleriat eivät nousseet meidän aineistossamme yhtä korkealle. Yhtenä syynä voi olla kysymyksenasettelu. KAPA-tutkimuksessa sekä Keskinen ja Kotron tutkimuksessa kysyttiin taidenäyttelyissä ja gallerioissa käymistä, kun meidän aineistossamme kysyttiin vain gallerioista.

Myös kaupunkitapahtumien kohdalla ero oli selvä. Keskinen ja Kotron tutkimuksessa kysyttiin osallistumista isoihin ilmaistapahtumiin ja erikseen osallistumista kaupunginosatapahtumiin. Kysymyksenasettelu oli siis tässäkin erilainen, mikä lieenee osasyynä siihen, miksi osuudet eivät nousseet yhtä korkealle kuin meidän aineistossamme.

(2014) personer som besökt kultur-, konst- eller övriga begivenheter. Att döma av andelarna deltagare var de populäraste kulturformerna biblioteken, biograferna, konstutställningar, teater och gratisevenemang. Minst gick folk på cirkus, bokmässor, dansföreställningar (bl.a. balett) och Restaurangdagen. Klara skillnader mellan könen framkom. Inom nästan alla aktiviteter var kvinnornas andel större än männens. Även åldersgrupper emellan fanns betydande skillnader.

I den lite liknande analysen i KAPA-studien var popularitetsordningen bibliotek, biograf, teater, konserter, konstutställningar och museer. Gratisevenemangen nämndes inte i frågorna då, men i övrigt var rönen mycket likartade i bägge undersökningarna.

De kulturtjänster eller kulturformer som vi hade med i vår undersökning var lite annorlunda än vid KAPA-enkäten och Keskinen och Kotros undersökning (se sid. 15–20). Likaså var våra rön till vissa delar annorlunda (Figur 1 resp. 2), om än gemensamma drag också framkom. Vid alla enkäterna var biblioteken, biograferna, teater och lättmusikkonserter populärast. Däremot placerade sig gallerierna inte lika högt i vårt material. En orsak kan vara hur frågorna var upplagda. I både KAPA och Keskinen och Kotros studie gällde frågorna besök vid konstutställningar eller gallerier, i våra frågor enbart gallerier.

Även beträffande stadsevenemang var skillnaden klar. Keskinen och Kotro frågade skilt om man deltagit i stora gratisevenemang resp. stadsdelsevenemang eller inte. Även på den punkten var frågeupplägget annorlunda, vilket torde vara en delorsak till att andelarna inte var så stora som i vårt material.

I vårt material var det biograferna, stadsevenemangen, museerna och biblioteken som höjde sig klart över de andra (Figur 1). Över 80 procent av de kvinnor som svarat hade under det sistlidna året besökt någon av dessa minst en gång. Bland männen

Elokuviissa, museoissa, kaupunkitapahtumissa, gallerioissa ja kirjastoissa käydään enemmän kuin pitämisen perusteella voisi ennustaa.

På bio, i museer, vid stadsevenemang, i gallerier och bibliotek går man mera än vad attityderna skulle ge vid handen.

Elokuvateatterit, kaupunkitapahtumat, museot ja kirjastot nousivat aineistossamme selvästi yli muiden (Kuvio 1). Yli 80% vastanneista naisista oli ainakin kerran edellisen vuoden aikana osallistunut näihin. Miehillä osuudet olivat hieman pienempiä, ja tämänkin tulos oli samansuuntainen Keskinen ja Kotron tulosten kanssa. Itse asiassa lähes kaikissa tapauksissa naisten osuus oli miehiä suurempi. Useimmissa tapauksissa ero oli 10 %-yksikön luokkaa; suurimmillaan se oli teatterin, tanssin, baletin ja musikaalien kohdalla. Naisten aktiivisemmasta kulttuuriharrastuneisuudesta on raportoitu lukuisissa muissakin tutkimuksissa, joten tämä tulos oli hyvin odotettu (ks. esim. Lindholm 2011, 41; Virtanen 2007, 68–70; Mustonen 2014b & 2016) Ainoastaan urheilutapahtumissa sukupuolten välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä toiseen suuntaan; ero oli yli 20 %-yksikköä. Kevyen musiikin konserttien, klubikeikkojen ja festivaalien kohdalla sukupuolien välillä ei ollut merkittävää eroa.

Kulttuurista pidetään enemmän kuin siihen osallistutaan

Kuviossa 1 esitetään osallistumisprosenttien lisäksi myös pitämisosuudet. Tarkasteltavana muuttujana oli kysymys siitä, pitääkö vastaaja näistä kulttuurimuodoista. Kyllä- ja ei-vaihtoehtojen lisäksi vastaajat saivat valita myös en osaa sanoa -vaihtoehdon.

Pitäminen oli miltei kaikkien kulttuurin muotojen kohdalla osallistumista suurempaa. Miesten kohdalla ero pitämisen ja osallistumisen välillä oli suurin musikaalien ja musiikkifestivaalien kohdalla. Naisissa taas tanssin, muun esittävän taiteen, baletin ja musikaalien kohdalla. Myös klassisen musiikin konsertit, ooppera ja klubikeikat nousevat tässä esiin, joskin hieman pienemmällä eroilla. Yhtä kaikki, näissä käydään vähemmän kuin kenties haluttaisiin.

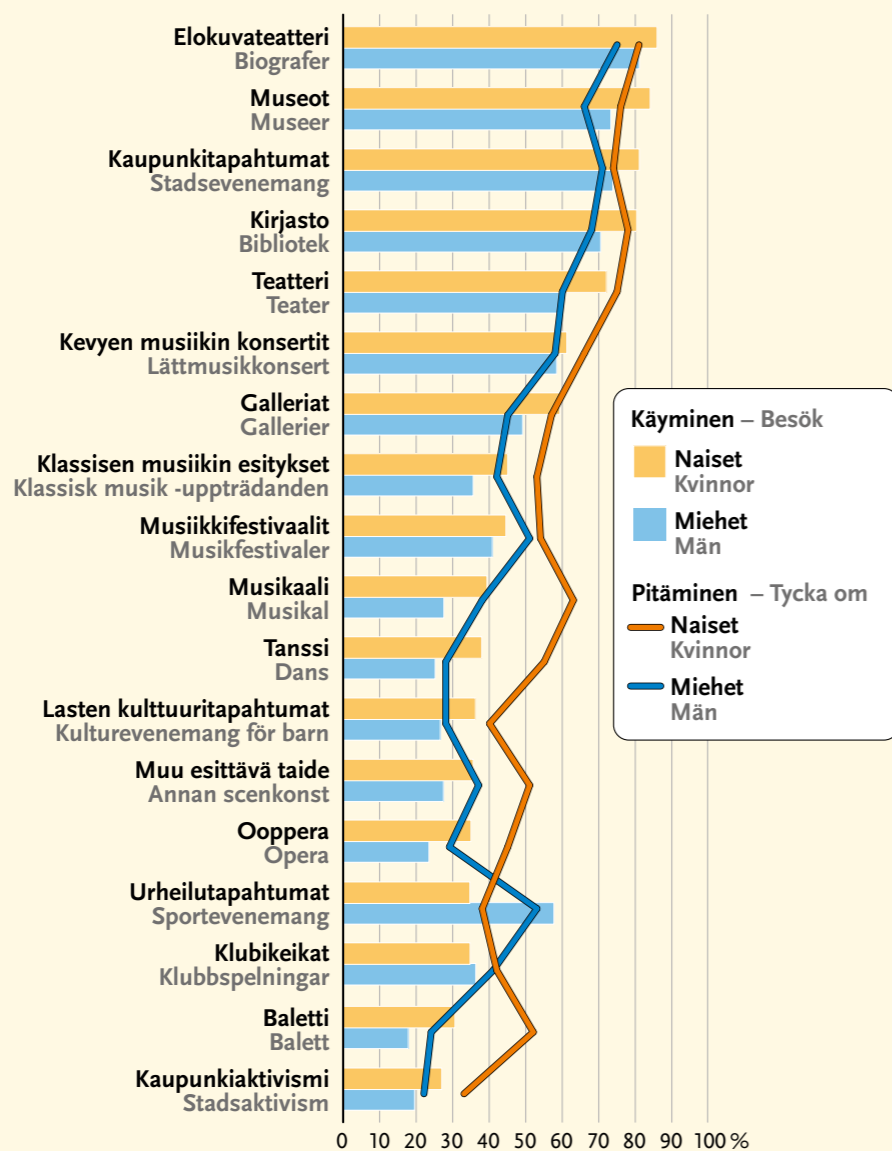
var andelarna något mindre, och även detta rön gick åt samma håll som Keskinen och Kotros. Faktum är att kvinnornas andel var större än männens i nästan samtliga fall. För det mesta var skillnaden kring tio procentenheter, allra störst var den för teater, dans, balett och musical. Även många andra undersökningar har rapporterat om aktivare kulturkonsumtion bland kvinnor än bland män, så detta rön var mycket väntat (se t.ex. Lindholm 2011, 41; Virtanen 2007, 68–70; Mustonen 2014b & 2016). Endast för idrottsevenemangens del var könsskillnaden statistiskt signifikant åt andra hållet, över 20 procentenheter i männens favör. Ingen betydande skillnad mellan könen förelåg då det gällde lättmusikkonserter, klubbspelningar och festivaler.

Man tycker mera om kultur än man tar del av den

Figur 1 visar för bägge könen dels variabeln hur stor andel som besökt olika slags begivenheter, dels variabeln hur stor andel som tycker om dem. Frågan var huruvida man tyckte om olika kulturformer. Man fick svara ja eller nej, men kunde också välja alternativet svårt att säga.

Att tycka om och vilja delta var för nästan alla kulturformer vanligare än att verkligen delta. För männens del var skillnaden mellan inställning och verklighet störst då det gällde musical och musikfestivaler, för kvinnornas då det gällde dans, övrig scenkonst, balett och musical. Även gällande klassiska konserter, opera och klubbspelningar fanns skillnader, om än mindre. I vilket fall som helst besöker man dem mindre än man kanske skulle vilja.

På bio, i museer, vid stadsevenemang, i gallerier och bibliotek går man däremot mera än vad attityderna skulle ge vid handen. För männens del gäll-

KUVIO 1. Kulttuurimuodoista pitäminen ja niihin osallistuminen (vähintään kerran viimeisen vuoden aikana) sukupuolen mukaan.

FIGUR 1. Att tycka om resp. besöka (minst en gång under sistlidna år) olika kulturbegivenheter, enligt kön.

Elokuviissa, museoissa, kaupunkitapahtumissa, gallerioissa ja kirjastoissa käydään enemmän kuin pitämisen perusteella voisi ennustaa. Miesten kohdalla myös urheilutapahtumat nousivat esiin. Nämä kaikki olivat osallistumisen näkökulmasta suosituimpia, eli ne löytyvät kuvion 1 vasemmalta laidalta. Ne ovat kaikki myös suhteellisen matalan kynnyksen kulttuurimuotoja, joihin osallistuminen on helppoa ja ei vaadi myöskään suuria resursseja. Elokuvia, museoita ja urheilutapahtumia lukuun ottamatta kaikki ne kulttuurin muodot, joihin osallistutaan enemmän kuin mitä pitäminen ennustaisi, ovat itse asiassa useimmiten ilmaisia; myös museot ja urheilutapahtumat joissakin tapauksissa.

Samoin kuin osallistumisen kohdalla, myös pitämisessä erot olivat sukupuolten välillä selkeitä. Miehet pitivät enemmän ainoastaan urheilutapahtumista. Ero oli tässä vajaat 15 %-yksikköä. Ero naisten hyväksi oli taas suurin tanssin (27 %-yks.), baletin (29 %-yks.) ja musikaalien (25 %-yks.) kohdalla. Kuten kuviostakin nähdään, myös muissa kohdissa erot olivat huomattavan suuria. Naiset siis näyttävät pitävän kulttuurista selvästi miehiä enemmän, mikä näkyy myös osallistumisessa, joskin pienemässä määrin.

Kantakaupunkilaisten aktiivisuus heijastelee tarjonnan runsautta

Pitämistä ja osallistumista sekä näiden suhdetta toisiinsa tarkasteltiin myös asuinalueen suhteen. Kuten kuviosta 2 käy hyvin ilmi, kulttuuriin osallistuminen oli kantakaupungissa kaikissa kulttuurimuodoissa lasten kulttuuritapahtumia lukuun ottamatta esikaupunkialueita suurempaa. Ero oli suurin gallerioiden (22 %-yks.) ja klassisen musiikin konserttien (16 %-yks.) kohdalla. Myös kaupunkitapahtumien (12 %-yks.), museoiden (10 %-yks.), musiikkifestivaalien (14 %-yks.), baletin (11 %-yks.) ja oopperan (11 %-yks.) kohdalla osuudet olivat huomattavan suuria.

Tulokset heijastelevat tarjontaa. Kaikkien edellä mainittujen kulttuurin muotojen tai ”kulttuurituotteiden” kohdalla tarjonta keskittyy hyvin vahvasti kaupungin keskusta-alueille. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että keskusta-alueilla on paljon

de detta även idrottsevenemang. Alla dessa hörde till de flitigast besökta, och finns alltså i vänstra kanten av Figur 1. De hör också till de begivenheter som har så att säga låg tröskel, som det alltså är lätt att delta i, och som inte kräver stora resurser. I själva verket är de för det mesta gratis (utom bio, museer och idrottsevenemang), de kulturformer som man deltar i mera än ens inställning skulle ge vid handen. – I vissa fall är ju faktiskt också museer och idrottsevenemang gratis.

På samma sätt som med deltagandet var skillnaderna könen emellan klara även då det gällde inställningen. Det var bara idrottsevenemangen som uppskattades mera av männen än kvinnorna, skillnaden var nästan 15 procentenheter. Skillnaden till kvinnornas favör var störst då det gällde dans (27 %-enh.), balett (29 %-enh.) och musical (25 %-enh.). Som figuren visar var skillnaden stor även för andra kulturformer. Kvinnorna tycks alltså i klart högre grad än männen tycka om kultur, vilket också, om än i lägre grad, syns i deltagandet.

Innerstadsbornas aktivitetsgrad återspeglar det större utbudet

Vi analyserade också folks attityd till och deras aktivitet kring kulturbegivenheter med avseende å bostadens läge. Såsom Figur 2 tydligt visar tog man i innerstaden livligare än i ytterstaden del av alla kulturformer, med undantag av kulturevenemang för barn. Störst var skillnaden zonerna emellan beträffande gallerier (22 %-enh.) och klassiska konserter (16 %-enh.). Märkbart stor var skillnaden också då det gällde stadsevenemang (12 %-enh.), museer (10 %-enh.), musikfestivaler (14 %-enh.), balett (11 %-enh.) och opera (11 %-enh.).

Rönen avspeglar det lokala utbudet. För alla ovan nämnda kulturformer eller ”kulturprodukter” är utbudet mycket starkt koncentrerat i stadens centrumområden. Vid tidigare undersökningar har man kunnat märka att det bor många kulturintresserade i stadskärnområdena (t.ex. Lindholm 2011; Mustonen 2016). Intresset kommer sig av livsstil och smak, men samtidigt kan intresset också hänga ihop med vad som står till buds. Det skulle alltså inte bara handla

kulttuurista kiinnostuneita (esim. Lindholm 2011; Mustonen 2016). Kiinnostus kumpuaa elämäntyy-leistä ja makurakenteista, mutta toisaalta kiinnostus voi olla yhteydessä myös tarjontaan, eli itsestään selvien elämäntyyli- tai sosiodemografisten selitysten lisäksi kyse olisikin osittain siitä, että osallistuminen on helppoa, koska tarjonta on lähellä.

Pitämisen kohdalla alueiden väliset erot olivat pienempiä kuin osallistumisen kohdalla (ks. Kuvio 2). Tämä osaltaan vahvistaa osallistumisessa havaittujen erojen olevan ennen kaikkea liitoksissa tarjontaan ja tätä kautta resursseihin. Voidaan olettaa, että mikäli kulttuuritarjonta on vaikeasti saavutettavaa, osallistuminen on pienempää kuin mitä preferenssi- en perusteella voisi odottaa.

Sitä, selittääkö asuinalue kulttuurimakua ja kulttuuriosallistumista, testattiin logistisella regressioanalyysillä (analyysin tuloksia ei esitetä tässä). Analyysi tehtiin ensin galleriakäyntien osalta. Testattaviin malleihin lisättiin useita erilaisia taustamuuttujakombinaatioita, ja niissä kaikissa raitiovaunu-muuttuja pysyi erittäin merkitseväenä selittäjänä, vaikka siis muiden muuttujien (esim. ikä, sukupuoli, koulutus) vaihtelu otettiin huomioon. Kuten jo yllä todettiin, on toki selvää, että alueiden välillä on myös sosiodemografisia eroja, jotka ovat yhteydessä ihmisten preferensseihin ja kulutustottumuksiin. Näiden lisäksi kulttuuriosallistumisen selitykset löytyvät yhtäältä resursseista ja toisaalta tarjontatekijöistä.

Alueiden väliset erot erilaisista kulttuurin muodoista pitämässä olivat suurimpia juuri niin sanottujen korkeakulttuuristen kulttuurin muotojen kohdalla, mikäli nyt gallerioita voidaan verrata klassiseen musiikkiin tai balettiin tässä yhteydessä. Näissä kolmessa erot olivat suurimmat. Tarkastelun perusteella emme voi sanoa varmasti, onko kyse elämäntyyleistä ja niihin liittyvistä preferensseistä, sosiodemografisista eroista vai tarjontatekijöistä. Varmasti nämä kaikki osaltaan vaikuttavat siihen, että kantakaupungissa näistä kulttuurin muodoista pidetään esikaupunkialueita enemmän. Kuten aiemmin jo todettiin, kantakaupungissa asuu paljon kulttuurista kiinnostuneita ihmisiä. Kulttuurikiinnostus saattaa toki syntyä myös tarjonnan avittamana, jos-

om självklara livsstils- eller sociodemografiska skillnader utan även delvis om att det är lätt att delta om utbudet finns i ens närhet.

Skillnaderna zonerna emellan var mindre då det gällde att tycka om än då det gällde att delta (se Figur 2). Detta bestyrker tolkningen att skillnaderna i deltagande skulle handla främst om skillnader i utbud och därmed resurser. Vi kan anta att om kulturutbudet är svårt att nå så blir deltagandet mindre än vad folks preferenser skulle ge vid handen.

Vi tog till en logistisk regressionsanalys (vars rön vi ej presenterar här), för att se om bostadens läge förklarar kulturpreferenser och kulturdeltagande. Vi analyserade först galleribesöken. Till de modeller vi testade fogade vi till flera olika bakgrundsvariabelkombinationer, och vid alla dessa förblev spår-vagnsvariabeln en mycket betydande förklarande variabel, trots att vi beaktade variationen i alla de andra variablerna (t.ex. ålder, kön, utbildning). Såsom redan ovan konstaterats är det för all del klart att det även finns sociodemografiska skillnader zonerna emellan och att de har samband med folks preferenser och konsumtionsvanor. Därutöver förklaras skillnaderna i kulturdeltagande av dels resurserna, dels utbudet.

Skillnaderna zonerna emellan i hur folk tycker om olika kulturformer var störst uttryckligen då det gällde olika former av så kallad högkultur, om man nu i detta sammanhang kan jämföra gallerier med klassisk musik eller balett. Gällande just dessa tre former var skillnaderna störst. Vi kan utgående från vår analys inte med säkerhet säga om det handlar om livsstil och därtill anknytande preferenser, sociodemografiska skillnader eller utbudsfaktorer. Sannolikt inverkar alla tre på att man tycker mera om dessa kulturformer i innerstaden än i ytterstaden. Som vi redan tidigare konstaterat är många av innerstadens invånare intresserade av kultur. I och för sig kan ju intresse för kultur stimuleras av att det finns tillgängligt utbud, men något slags grundintresse lär nog behövas. De sociodemografiska skillnaderna inverkar för sin del i synnerhet på idkandet av resurskrävande kulturformer.

Också då det gällde stadsevenemang, musikfestivaler och klubbspelningar var skillnaderna i prefe-

kin jonkinlaista kiinnostusta se toki vaatii. Sosiodemografiset erot taas vaikuttavat erityisesti resursseja vaativien kulttuurin muotojen harrastamiseen.

Kaupunkitapahtumien, musiikkifestivaalien ja klubikeikkojen pitämiseen liittyen alueelliset erot olivat myös selviä, joskin pienempiä kuin osallistumisen kohdalla. Tässäkin toki kaikki kolme edellä mainittua selitystä vaikuttavat yhdessä, mutta elämäntyylielitykset saattavat olla sosiodemografisia selityksiä vahvempia. Näin siksi, että erityisesti kaupunkitapahtumat kulttuurin muotona ovat budjetinäkökulmasta hyvinkin monen saavutettavissa. Näin ollen voidaan olettaa, että osallistumisen esteet

renser zonerna emellan klara, men mindre än då det gällde deltagandet. I och för sig samverkade även här de tre ovan nämnda förklarande faktorerna, men livsstilen kan spela in starkare än de sociodemografiska faktorerna. Det beror på att i synnerhet stadsevenemangen är budgetmässigt inom räckhåll för väldigt många. Så vi kan anta att hindren eller sporrarna för deltagande ligger såväl i utbudet som i livsstilar och preferensstrukturer.

Kulturevenemangen för barn stack av både vad gällde att delta i dem och att tycka om dem. Folk utanför innerstaden tycks tycka om dem och även delta i dem mera än folk i innerstaden – låt vara att det

tai kannustimet löytyvät sekä tarjonnasta että elämäntyyleistä ja makurakenteista.

Lasten kulttuuritapahtumat nousivat esiin sekä osallistumisen että pitämisen kohdalla. Kantakaupungin ulkopuolella ihmiset näyttävät pitävän näistä kantakaupunkilaisia enemmän, ja myös osallistuminen on suurempaa, joskin osuudet ovat molemmissa tapauksissa varsin pieniä. Arvatenkin lasten määrä perheessä selittää pitämistä ja ennen kaikkea osallistumista.

Erot pitämisen ja osallistumisen välillä olivat suuria myös tässä alueellisessa tarkastelussa. Kantakaupungissa asuvat kävivät elokuvateattereissa, kaupunkitapahtumissa, museoissa, gallerioissa ja urheilutapahtumissa enemmän kuin pitämisen perustella voisi arvioida. Esikaupunkialueilla asuvien keskuudessa elokuvista, kaupunkitapahtumista ja museoista pitäminen oli käymistä vähäisempää, mutta erot olivat kantakaupunkia pienempiä. Nämä ovat juuri niitä samoja matalan osallistumiskynnyksen kulttuurimuotoja, joista raportoitiin jo yllä sukupuolten välisiä eroja tarkasteltaessa.

Erot toiseen suuntaan olivat selvästi suurempia. Useimmissa tapauksissa jokin siis estää osallistumista; pitäminen on osallistumista suurempaa. Alueesta riippumatta osallistumisprosentit olivat pitämistä selvästi pienempiä musiikaalien, tanssin, baletin ja muun esittävän taiteen kohdalla. Nämä ovat esimerkiksi elokuviin tai museoihin verrattuna selvästi enemmän resurssisidonnaisia, mikä selittää tulosta. Erot ovat muuta esittävää taidetta lukuun ottamatta suurempia esikaupunkialueilla, ja tässä tuloksessa näkyy heijastumia niin sosiodemografisista tekijöistä kuin tarjonnan keskittymisestä. Esikaupunkialueilla korostuvat lisäksi musiikkifestivaalit ja ooppera. Kantakaupungissa pitämisen ja osallistumisen välinen ero on näiden kohdalla selvästi pienempi.

Lopuksi

Artikkelissa tarkasteltiin kulttuuriaktiiviteetteihin osallistumista ja niistä pitämistä. Suosituimmat kulttuurimuodot, niin osallistumisen kuin pitämisen näkökulmasta, edustivat kaikki matalan kynnyksen kulttuuria. Mielenkiintoista kyllä, juuri näissä mata-

handlar om ganska små andelar i bägge fallen. Man kan gissa sig till att antalet barn i familjen förklarar varför folk tycker om dem och för det första deltar i dem.

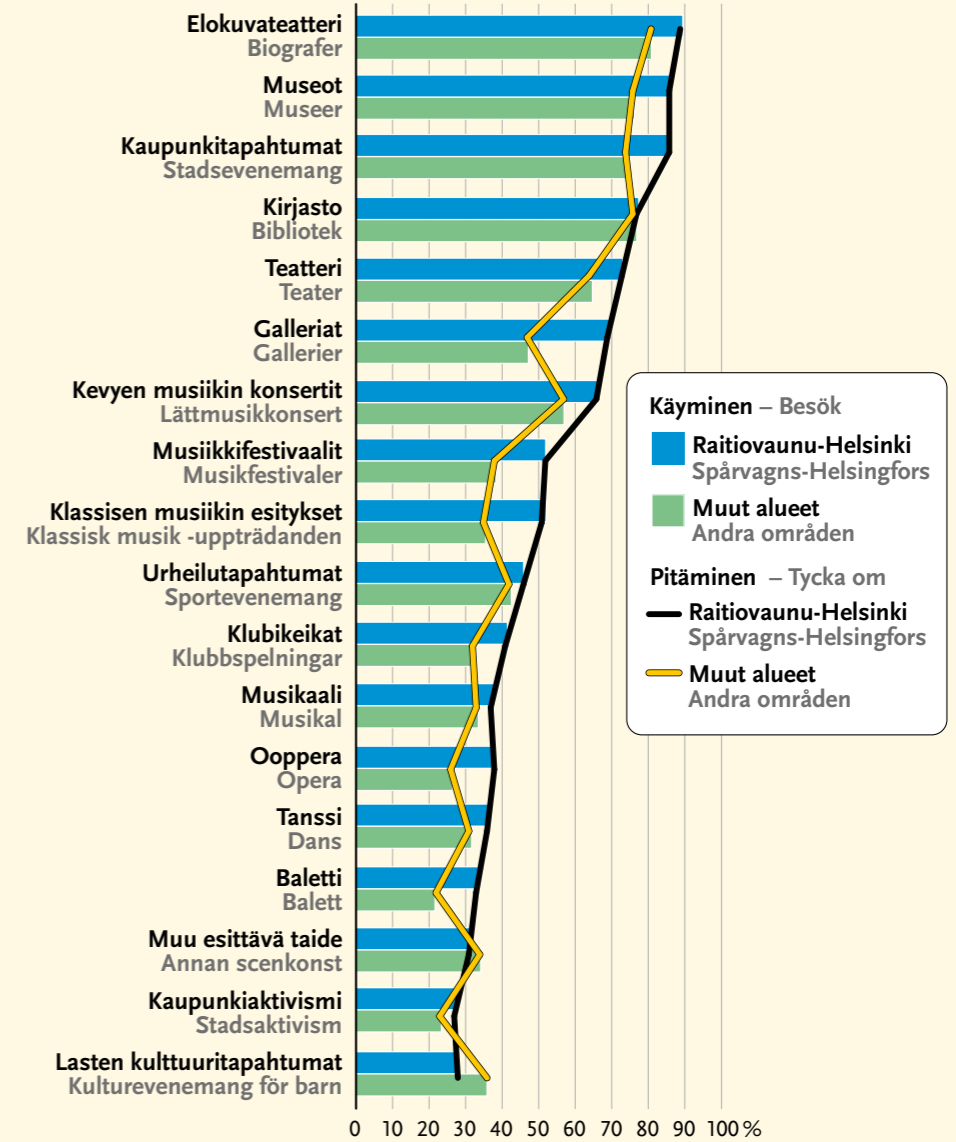
Diskrepansen mellan att tycka om och att delta var stor även i jämförelsen mellan zonerna. De som bodde i innerstaden gick på bio, stadsevenemang, museer, gallerier och idrottsevenemang i högre grad än vad deras preferenser skulle ge vid handen. Bland dem som bodde i ytterstaden var det vanligare att tycka om än att verkligen gå på bio, stadsevenemang och museer, men diskrepansen var mindre än bland dem som bodde i innerstaden. Här handlar det om samma kulturformer med låg tröskel som vi såg tidigare i samband med skillnader könen emellan.

I den motsatta riktningen var diskrepansen klart större. I de flesta fall är det något som förhindrar deltagande; man vill mera än man förmår. Oberoende av zon låg deltagandet klart lägre än preferenserna då det gällde musical, dans, balett och övrig scenkonst. Att delta i dessa kulturformer beror klart mer på resurserna än till exempel att gå på bio eller museer, vilket torde förklara resultatet. Utom då det gällde övrig scenkonst är diskrepansen mellan att tycka om och att delta större i ytterstaden, och detta rön återspeglar både de sociodemografiska faktorerna och att utbudet är anhopat i innerstaden. I ytterstaden är diskrepansen stor då det gäller musikfestivaler och opera, medan den är klart mindre i innerstaden.

Slutkläm

Vår artikel granskade hur folk dels deltog i, dels tyckte om olika kulturaktiviteter. De populäraste kulturformerna, både beträffande deltagande och uppskattning, handlade överlag om lågtröskelkultur. Intressant nog var deltagandet vanligare än vad preferenserna skulle ge vid handen just i dessa lågtröskelfall. Rön av motsatt slag fick vi för de kulturformer som har mindre uppslutning – och som för det mesta kräver mera resurser.

Våra intressantaste rön handlar om diskrepansen mellan att tycka om en kulturform och att ta del av den, och i samma veva om de kännbara skillnaderna enligt dels kön, dels bostadens läge. Oftast uppskat-

KUVIO 2. Pitäminen ja osallistuminen (vähintään kerran viimeisen vuoden aikana) asuinalueen mukaan. FIGUR 2. Att tycka om respektive besöka (minst en gång under sista år) olika kulturbergivenheter, enligt bostadens läge.

Kynnys astua Oopperatalon ovista sisään on korkeampi kuin kynnys mennä ensimmäistä kertaa kirjastoon.

lan kynnysen tapauksissa osallistuminen ylitti pitämisen. Vastakkaisia tuloksia löytyi niiden kulttuuri- muotojen kohdalla, joihin osallistutaan vähemmän. Useimmiten nämä ovat selvästi enemmän resursseja vaativia kulttuurin muotoja.

Tutkimuksen keskeisimmät tulokset liittyvätkin pitämisen ja osallistumisen välisiin eroihin, ja näihin liittyen, huomattaviin eroihin sukupuolten ja alueiden välillä. Useimmiten pitäminen oli osallistumista suurempaa, ja näin erityisesti naisilla ja esikau- punkialueilla asuvilla. Tulosten valossa näyttää siltä, että jonkinlaiset esteet rajoittavat kulttuuriosallistu- mista. Nämä esteet voivat olla alueellisia – osallistu- minen on hankalaa saavutettavuuden näkökulmasta – tai taloudellisia. Lisäksi ne voivat olla sosiaalisia, jolloin oman viiteryhmän kulutustottumukset oh- jaavat käyttäytymistä. Ihmiset saattavat osallistua sellaisiin kulttuuriaktiiviteetteihin, jotka ovat omal- le viiteryhmälle luontaisia. Vastaavasti osallistumi- nen saattaa joidenkin muiden aktiviteettien kohdal- la vähentyä, vaikka halua kenties olisi. Kynnys astua Oopperatalon ovista sisään on huomattavasti korke- ampi kuin kynnys mennä ensimmäistä kertaa kirjas- toon.

Jatkossa olisikin mielenkiintoista pohtia osallisu- tumisen esteitä. Nämä kolme ulottuvuutta, sosiode- mografiset tekijät ja niihin liittyvät taloudelliset sei- kat, alueelliset tekijät ja sosiaaliset tekijät ovat kaikki läsnä, kun ihmiset tekevät valintojaan. Tutkimukses- sa pohdittiin näiden ulottuvuuksien oletettuja vai- kutuksia eri kulttuurimuotojen kohdalla. Osallistu- minen ja pitämisen välisistä eroista pystyy vetämään jonkinlaisia johtopäätöksiä, ja artikkelissa esitettyjen hypoteesien testaaminen onkin urbaani elämäntapa Helsingissä -hankkeessa seuraavaksi vuorossa. 🌟

tade man kulturformerna mera än man deltog i dem, i synnerhet bland kvinnorna och ytterstadsborna. Rönen ger vid handen att det finns hinder som be- gränsar deltagandet i kultur. Hindren kan vara lokala – det är svårt att delta om man har svårt att komma fram – eller ekonomiska. De kan också vara socia- la, då folk styrs av sin egen referensgrupps konsum- tionsvanor. Folk kan delta i sådana kulturaktiviteter som är typiska för deras egen referensgrupp. På sam- ma sätt kan deltagandet i andra aktiviteter bli min- dre fastän lusten kanske fanns. Tröskeln för att stiga in genom Operahusets dörr är betydligt högre än för att besöka ett bibliotek för första gången.

Så i fortsättningen kunde det vara intressant att se vad som hindrar deltagandet i kultur. Tre dimensio- ner, nämligen de sociodemografiska faktorerna och därtill anknytande ekonomiska aspekter, lägesfakto- rerna samt de sociala faktorerna, spelar in då folk gör sina val. I vår undersökning dryftade vid de verkning- ar dessa dimensioner kunde antas ha för olika kultur- formers del. Vissa slutsatser kan dras om diskrepan- sen mellan deltagande och uppskattning, och att testa de hypoteser vi lade fram i artikeln kommer därför att stå näst i tur inom projektet *Urbaani elämäntapa Hel- singissä* (Urban livsstil i Helsingfors). 🌟

PEKKA MUSTONEN är specialforskare vid Helsingfors stads faktacentral.

TARU LINDBLOM verkar som forskardoktor vid Åbo universitet inom läroämnet ekonomisk sociologi.

PEKKA MUSTONEN on Helsingin kaupungin tietokeskuk- sen erikoistutkija.

TARU LINDBLOM toimii Turun yliopistossa taloussosiolo- gian oppiaineessa tutkijatohtorina.

Tröskeln för att stiga in genom Operahusets dörr är högre än för att besöka ett bibliotek för första gången.

★ LÄHTEET | KÄLLOR

FCG (2012) Kaupunki ja kuntapalvelut 2012. FCG koulutus ja konsultointi.

Keskinen Vesa (2013): Tasaista menoa. Helsingiläisten tyytyväisyys kuntapalveluihin 2012 ja 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2013:1. <http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/13_02_21_Tutkimuskatsauksia_1_Keskinen.pdf>

Keskinen, Vesa ja Kotro, Helena (2014) Kohti yhteisöllistä kaupunkikulttuuria. Mielipiteitä Helsingistä kulttuurikaupunkina. Tutkimuskatsauksia 4/2014. Helsingin kaupungin tietokeskus. <http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/14_06_09_Tutkimuskatsauksia_4_14_KeskinenKotro.pdf>

Liikkanen, Mirja (2005) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981-2002. Keskeisiä tuloksia. <http://www.tilastokeskus.fi/ajk/tapahtumia/2005-01-26_vapaa-aikatutkimus_liikkanen.pdf>

Lindblom, T. & Mustonen P. (2015) Culinary taste and legitimate cuisines. *British food journal* 117(2): 651-663.

Lindholm, Arto (2011) Kulttuurin kulutus Suomessa. Teoksessa Lindholm, Arto, Simovaara, Jyrki, Cantell, Timo & Mielonen, Helena: Yleisötutkimus kulttuurialan opinnäytetyönä. Sarja C. Oppimateriaaleja 27. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki, 34-48. <<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-yleisotutkimus-2011.pdf>>

Mustonen, Pekka (2014) Jäljittelijästä esikuvaksi – Helsingin kaupunkikulttuurin aktiiviset vuosikymmenet. Kvartti 1/2014. Helsingin kaupungin tietokeskus. <<http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/jaljittelijasta-esikuvaksi-helsingin-kaupunkikulttuurin-aktiiviset-vuosikymmenet>>

Mustonen, Pekka (2014b) World Design Capital Helsinki 2012 –tunnettuustutkimus. Helsingin kaupungin tietokeskus. <http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/14_12_23_Tutkimuskatsauksia_6_Mustonen.pdf>

Mustonen, Pekka (2016) Helsingin juhlatiiviot yleisön luupin alla. Festivaalien Suomi (toim. Silvanto, Satu). Cupore. Ilmestyy.

Mustonen, Pekka & Lindblom, Taru (2014) Ruokamaku ja legitiimit ruokatyytit helsinkiläisten 25–44 -vuotiaiden keskuudessa. Kvartti 1/2014. Helsingin kaupungin tietokeskus. <<http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/ruokamaku-ja-legitiimit-ruokatyytit-helsingilaisten-25-44-vuotiaiden-keskuudessa>>

Mustonen, Pekka & Lindblom, Taru (2016) Kantakaupungissa asuu tyytyväisiä lapsiperheitä. Kvartti 1/2006: <<http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kantakaupungissa-asuu-tyytyvaisia-lapsiperheitä>>

Mustonen, Pekka & Lindblom, Taru (2016b) Yksinasuvien aikuisten elämäntyyli ja vapaa-ajanviettotavat Helsingissä. Teoksessa Väliniemi-Laurson, J., Borg, P. & Keskinen, V. (eds.): Yksin kaupungissa. Helsingin kaupungin tietokeskus: 131-142. <http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/16_04_25_Yksin_kaupungissa_ValiniemiLaurson_Borg_Keskinen.pdf>

Tilastokeskus (2014) [Statistikcentralen] Ajankäyttötutkimus. <<http://www.stat.fi/til/akay/index.html>>

Tilastokeskus (2011) [Statistikcentralen] Vapaa-aikatutkimus. <<http://www.stat.fi/meta/til/vpa.html>>

Viirolainen, Jutta (2015) Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiö Cuporen verkkojulkaisuja 26. <http://www.cupore.fi/documents/Kulttuuriosallistumisenmuuttuvatmerkitykset_000.pdf>

Virtanen, Taru (2007) Across and beyond the bounds of taste. On cultural consumption patterns in the European Union. Series A-11: 2007. Turku School of Economics.

Julkisia ja yksityisiä tiloja

– missä helsinkiläiset harrastavat liikuntaa?

★ VESA KESKINEN

I offentliga och privata utrymmen – helsingforsarna motionerar

★ **Helsingin kaupungin strategiaohjelmassa 2013–2016** on yhtenä tavoitteena ja toimenpiteenä helsinkiläisten liikunnan lisääminen ja liikkumattomuuden vähentäminen. Kattavaa väestötutkimusta kaupunkilaisten liikunnan nykytilasta ei kuitenkaan ole. Tämä on ymmärrettävää, sillä tutkimuksen tai tutkimusten pitäisi kattaa kaikki väestöryhmät lapsista ikäihmisiin.

Vuoden 2016 Kaupunki- ja kuntapalvelut-tutkimuksen (Kapa) Helsinki-lisäkysymyksiin liitettiin muutama liikuntaa koskeva kysymys. Seuraavassa katsotaan, kuinka usein, miten ja missä runsaat tuhat iältään 18–79-vuotiasta vastaajaa liikkui.

Kuntoilun, liikunnan ja ulkoilun harrastamisen useus

Liikunnan useutta kysyttiin varsin löysällä asteikolla, joten tulokseksi saatiin, että lähes kaikki (91 %) vastaajat olivat liikkuneet ainakin jollakin tavalla viikon aikana. Miesten ja naisten ja eri-ikäisten liikunta-aktiivisuus oli yhtäläinen.

★ **En av målsättningarna och åtgärderna i Helsingfors stads strategiprogram 2013–2016** är att öka motionerandet och minska stillasittandet bland helsingforsborna. Ändå finns det i nuläget ingen täckande forskning över deras motioneringsvanor. Detta är förståeligt, eftersom forskningen gärna skulle få gälla alla befolkningsgrupper allt ifrån barn till åldrat folk.

I 2016 års KAPA-enkät om städers och kommuners service utökades tillägsfrågorna för Helsingfors med några frågor om motionering. I det följande tar vi en titt på hur ofta, var och hur ett drygt tusental helsingforsbor i åldern 18–79 år motionerat.

Hur ofta motionerade man?

Frågan om hur ofta man motionerade ställdes med ganska liberala kriterier, så resultatet blev att nästan alla svarare (91 %) hade motionerat åtminstone på något sätt något tag under veckan. Detta gällde oavsett kön och ålder.

TAULUKKO 1. Kuntoilun, liikunnan, urheilun tai ulkoilun harrastaminen vähintään puoli tuntia päivässä 2016

TABELL 1. Idkande av motion, idrott eller friluftsliv åtminstone en halv timme om dagen år 2016

	%
Viisi kertaa viikossa tai useammin Fem gånger i veckan eller oftare	34
Neljä kertaa viikossa Fyra gånger i veckan	17
Kolme kertaa viikossa Tre gånger i veckan	32
Kaksi kertaa viikossa Tre gånger i veckan	24
Kerran viikossa En gång i veckan	5
Pari kolme kertaa kuukaudessa Ett par-tre gånger i månaden	3
Kerran kuukaudessa En gång i månaden	1
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa Mindre än en gång i månaden	2
En osaa sanoa Svårt att säga	3
%	100
N=	1 030

Liikuntalajit ja -muodot

Liikuntamuotojen harrastamisesta kysyttiin 35 lajia käsittävän listan avulla. Lisäksi vastaajat saivat mainita listan ulkopuolisiakin liikkumismuotoja. Asiaa kysyttiin vuoden aikaperspektiiviltä.

Kävelylenkkeily on ehdottomasti yleisin vastaajien liikunnan muoto. Pyöräily ja luonnossa liikkumista harrastaa joka toinen vastaaja. Myös uinti, kuntosalilla käynti ja jumppa ovat suosittuja. Luontoliikunnan nouseminen kolmen yleisimmän liikuntamuodon joukkoon on jossakin määrin yllättävä. Helsinkiläisten liikuntakäyttäytyminen (Taloustutkimus 2015, 15) tutkimuksessa luonnossa liikkuminen oli vasta sijalla 16 kysytyistä 26 liikuntamuodosta. Muutoin kymmenen kärki oli hyvin yhtenevät molemmissa kyselyissä.

Naisten enemmän harrastamia lajeja olivat jumppa/voimistelu (naiset 45 %/miehet 17 %), tanssi (19 %/5 %) ja uinti (47 %/34 %). Miehiä oli hieman naisia enemmän jalkapallon ja golfin parissa.

Olika slag av motion

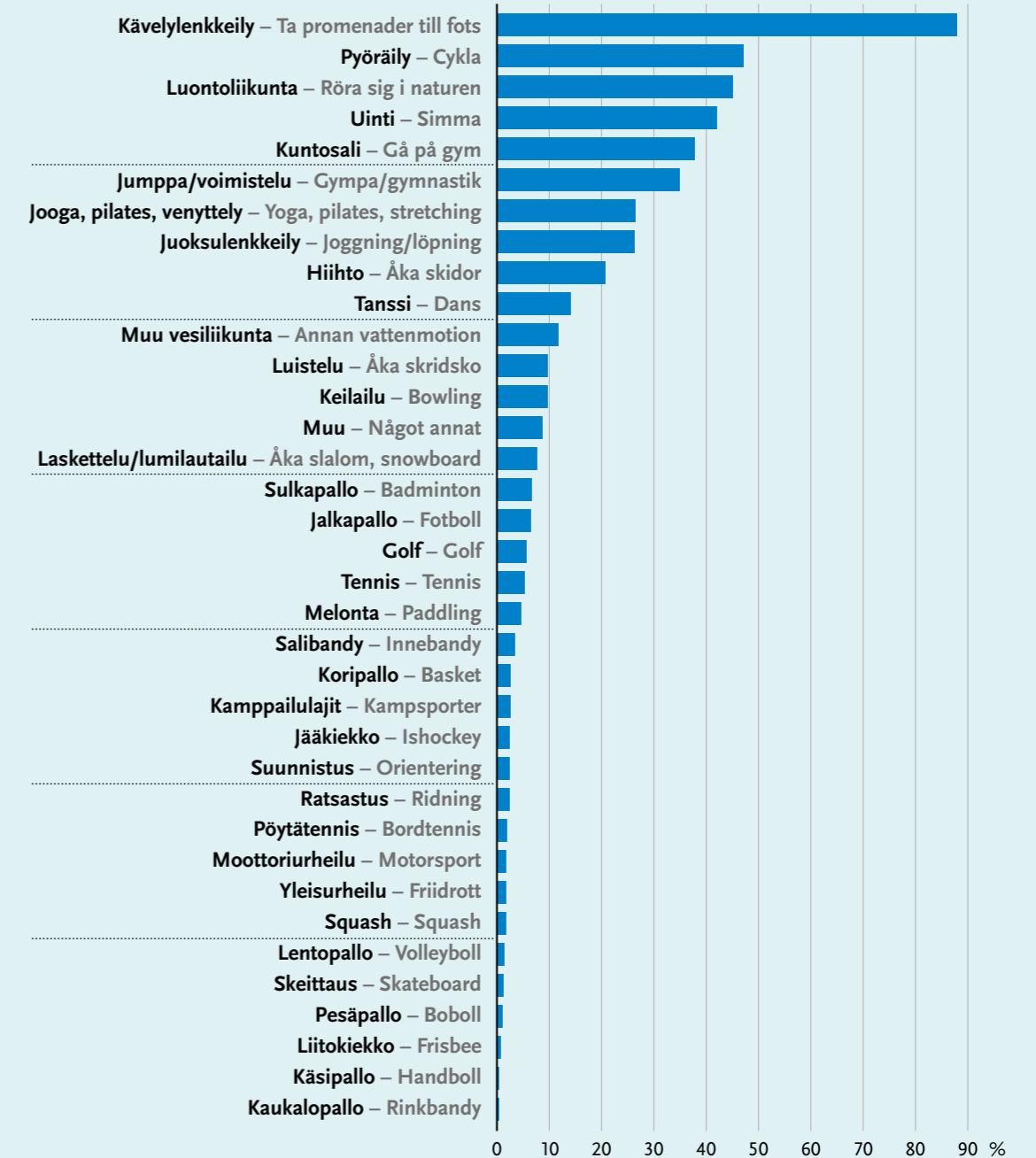
Svararna fick på en lista av 35 grenar pricka för vilka de utövat. De fick också nämna sådana motionsformer som inte fanns på listan. Tidsperspektivet var tolv månader tillbaka.

Den absolut vanligaste formen att utöva motion är att ta promenader till fots. Att cykla eller röra sig i naturen sysslar varannan svarare med. Även simning, att gå på gym eller gympa är populära. Att motion ute i naturen var bland de tre vanligaste motionsformerna är en smula överraskande, då denna motionsform placerat sig som 16e bland 26 motionsformer i en enkät om helsingforsbornas motionsbeteende gjord av gallupfirman Taloustutkimus (2015, 15). I övrigt är tio i topp mycket likartade i bägge enkäterna.

Bland de grenar som utövades mera av kvinnor fanns gympa/gymnastik (kvinnor 45 %, män 17 %), dans (19 % / 5 %), och simning (47 % / 34 %). Lite vanligare bland män än kvinnor var fotboll och golf.

KUVIO 1. Eri liikuntamuotojen harrastaminen Helsingissä 12 kk aikana

FIGUR 1. Utövande av olika motionsformer i Helsingfors sistlidna 12 månader

HELSINGIN KAUPUNGIN AINESTOPANKKI / LAURIN KOTKO

HELSINGIN KAUPUNGIN AINESTOPANKKI / LAURIN KOTKO

HELSINGIN KAUPUNGIN AINESTOPANKKI / JUHO VÄTÄNEN

HELSINGIN KAUPUNGIN AINESTOPANKKI / LAURIN KOTKO

Nuoret harrastivat lähes kaikkia liikuntamuotoja enemmän kuin iäkkäämmät. Alle 30-vuotiaiden lajeja olivat juoksulenkkeily, jooga ja pilates sekä tanssi. Muu vesiliikunta (vesijumppa) korostui vanhempien liikuntamuotona.

Pallopeleistä yleisimmin harrastettiin sulka- ja jalkapalloa.

Muita harrastettuja liikuntamuotoja oli yli 50. Näistä useammin mainittuja olivat kiipeily (10 kpl), frisbeegolf (8) ja sauvakävely (5). Näistä viimeksi mainittu voitaisiin luokitella myös kävelylenkkeilyksi.

Keskimäärin liikuntalajeja ja -muotoja vastaajilla oli 4,9, miehillä hieman vähemmän (4,5) kuin naisilla (5). Alle 30-vuotiailla liikuntamuotoja oli keskimäärin 6,9, kun eläkeikäisillä niitä oli vain 3,4.

Missä liikuntaa harrastetaan

Kolmea yleisimmin harrastettua liikuntamuotoa voidaan harrastaa ilmaiseksi julkisilla paikoilla luonnossa ja liikenneväylillä. Osin näin on myös uinnin kohdalla. Lähes puolet vastaajista liikkui kaupungin tiloissa. Kaupallisia liikuntatiloja käyttää harvempi kuin julkisia tiloja.

Kaupungin omistamissa tiloissa käydään opiskelijoihin lukuun ottamatta kaikissa ”elämänvaiheissa”. Opiskelijat käyttävät luonnollisesti opiskelupaikkojen tiloja. Työssä käyvät (työntekijät ja yrittäjät) käyttävät muita useammin yksityisiä liikuntapalveluja.

TAULUKKO 2. Missä liikuntaa harrastetaan (%)

	KAIKKI ALLA	MIES MÄN	NAINEN KVINNOR
Julkisilla paikoilla luonnossa, metsässä... <i>På allmän plats i naturen, skogen...</i>	77,2	77,1	77,3
Kaupungin omistamissa paikoissa (kuntosali, uimahalli, koulun liikuntasali) <i>Lokaler ägda av staden (gym, simhall, skolans gymnastiksal)</i>	46,4	39,9	50,0
Yksityisissä paikoissa (kuntosali, jooga) <i>Privata lokaler (gym, yoga)</i>	39,2	35,1	41,5
Opiskelupaikan tiloissa (koulun liikuntasali, yliopiston liikuntatilat) <i>I läroinrättningsens lokaler (skolans gymnastiksal, universitetets faciliteter)</i>	5,7	4,8	6,3
%	100	100	100
N=	1046	376	670

Nästan alla motionsformer utövades lite mera av de unga än de äldre. Typiska grenar för under 30-åringar var jogging/löpning, yoga och pilates samt dans. Annan vattenmotion (vattengymnastik) framstod som en motionsform för äldre folk.

Vanligaste bollspelen var badminton och fotboll. Förutom de förhandsgivna nämndes över 50 andra grenar. Vanligast bland dessa var klättring (10 st), frisbeegolf (8) och stavgång (5). Sist nämnda kunde man också klassificera som promenader till fots.

I medeltal idkade man 4,9 motionsformer per person, fördelat på 4,5 bland männen och 5,0 bland kvinnorna. De som var yngre än 30 år utövade i medeltal 6,9 motionsformer, pensionärerna 3,4.

Var motionerar man

De tre vanligaste motionsformerna kan man utöva gratis på allmän plats i naturen och på vägar och gator. Även simning kan man delvis idka gratis. Nästan hälften av svararna motionerade i utrymmen ägda av staden. Kommersiella utrymmen anlitas i lägre grad än offentliga.

Utrymmen ägda av staden besöker man i alla livsskederna utom under studietiden. Då anlitas man givetvis i läroinrättningarnas faciliteter. De som förvärvsarbetar (anställda eller företagare) anlitas i högre grad än andra privat motionservice.

TABELL 2. Var man idkar motion (%)

Hyötyliikunta

Kysymys ”Kuinka paljon harrastatte hyötyliikuntaa (työ- ja opiskelumatkat, kauppareissut...)” toi yllättävän tuloksen: hyötyliikunta on huomattavan yleistä. Yli puolet kertoi harrastavansa hyötyliikuntaa lähes päivittäin ja useita kertoja viikossa näin meneteli 80 prosenttia vastaajista. Kysymys olisi ehkä kairannut hyötyliikunnalle jonkinlaista kesto- tai rasi-tavuusmäärettä. ★

Nyttomotion

Den fråga som gällde hur mycket nyttomotion man idkade (på väg till/från jobbet eller butiken etc.) gav ett oväntat resultat: nyttomotion är märkbart utbredd. Över hälften uppgav att de bedriver nyttomotion nästan dagligen, och 80 procent flera gånger i veckan. Frågan skulle kanske ha behövt en precisering om hur länge motioneringen varade och hur ansträngande den var. ★

TAULUKKO 3. Hyötyliikunnan harrastamisen useus (%)

TABELL 3. Hur ofta man bedrev nyttomotion (%)

	KAIKKI ALLA	MIES MÄN	NAINEN KVINNOR
Viisi kertaa viikossa tai useammin <i>Fem gånger i veckan eller oftare</i>	54	50	56
Neljä kertaa viikossa <i>Fyra gånger i veckan</i>	15	14	15
Kolme kertaa viikossa <i>Tre gånger i veckan</i>	12	14	11
Kaksi kertaa viikossa <i>Tre gånger i veckan</i>	6	7	6
Kerran viikossa <i>En gång i veckan</i>	4	4	4
Pari kolme kertaa kuukaudessa <i>Ett par-tre gånger i månaden</i>	2	3	2
Kerran kuukaudessa <i>En gång i månaden</i>	1	1	1
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa <i>Mindre än en gång i månaden</i>	1	1	0
En osaa sanoa <i>Svårt att säga</i>	5	7	4
%	100	100	100
N=	1 022	365	657

VESA KESKINEN on Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkija.

VESA KESKINEN är forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

Lähteet | Källor:

Helsingin kaupungin liikuntavirasto 2015.
Helsinkiisten liikuntakäyttäytyminen
Taloustutkimus Oy. Syyskuu 2015.
Strategiaohjelma 2013–2016. Helsingin kaupunki 2013.
http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf

Myllypuron uutta kampusta luodaan yhteiskehittämisen keinoin

Nytt campus i Kvarnbäcken byggs genom samutvecklande

HELSINGIN KAUPUNKI / ARKKITEHTITOIMISTO LAHELMA & MAHLAMÄKI OY JA ARKKITEHTITOIMISTO LEHTO PELTONEN VALKAMA OY

Live Baltic Campus -hankkeessa kehitetään keski-Itämeren alueen kaupunkisuunnittelua yhteiskehittelyn keinoin muotoiluajattelua ja -menetelmiä hyödyntäen. Testialustoina toimivat hankkeessa mukana olevien korkeakoulujen kampukset. Tässä Metropolia-ammattikorkeakoulun koordinoimassa projektissa luodaan kaupunkisuunnittelun yhteiskehittelymenetelmä, jonka hankkeessa mukana olevat kuusi Itämeren alueen kaupunkia sisällyttävät normaaliin työhönsä.

Helsingin pilotina hankkeessa on Metropolian tuleva Myllypuron kampus, jonka toimijayhteisöä kehitetään yhdessä kaikkien toimijoiden kesken – niin opiskelijoiden, työntekijöiden, alueen asukkaiden kuin liike-elämänkin. Helsingin pilotin toteuttavat yhteistyössä Metropolia ja Helsingin kaupunki.

Live Baltic Campus -hanke toteutetaan lokakuusta 2015 maaliskuulle 2018 EU:n Central Baltic -ohjelman ja Varsinais-Suomen liiton osarahoituksella.

Projektet Live Baltic Campus utvecklar stadsplanering i den centrala östersjözonen med hjälp av kollektivt utvecklande och designtänkande och -metoder. Som testunderlag fungerar campusområdena i de högskolor som deltar i projektet. Projektet koordineras av yrkeshögskolan Metropolia och jobbar på en metod för samutvecklande av stadsplaneringen. Arbetet ingår i det normala tjänstearbetet för de sex östersjöstäder som är med i projektet.

Som pilot för Helsingfors i projektet fungerar det blivande campuset i Kvarnbäcken, vars aktörsgemenskap utvecklas i samarbete mellan alla aktörer – studerande, anställda, invånare och lokalt affärliv. Pilotprojektet i Helsingfors genomförs i samarbete mellan Metropolia och Helsingfors stad.

Live Baltic Campus genomförs mellan oktober 2015 och mars 2018 med delfinansiering från Central Baltic Programme och Egentliga Finlands förbund.

Myllypuron kampuksesta hyvinvoinnin keskus Helsinkiin

Metropolia keskittää toimintansa 20 toimipisteestä neljälle kampukselle asteittain vuoteen 2019 mennessä. Helsingin Myllypuron rakennetaan täysin uusi kampus Kehä I:n ja metroradan varrelle. Valmistuttuaan se on Metropolian suurin kampus: siitä tulee noin 6000 opiskelijan ja 500 työntekijän opiskelu- ja työpaikka. Metropolian muut kampukset tulevat sijaitsemaan Helsingin Arabianrannassa, Espoon Leppävaarassa ja Vantaan Myyrmäessä. Myllypuron kampukselle siirtyvät Metropolian toiminnoista sosiaali- ja terveysala, rakennus- ja kiinteistöala, korkeakoulun johto ja keskitetyt yhteiset toiminnot. Lisäksi kampukselle tulee koulutustoimintaan tarvittavia liikunta-, terapia- ja laboratoriotiloja. Modernit kirjaston palvelut sekä Positia-hyvinvointipalvelut tulevat myös Myllypuron asukkaiden käyttöön. Uudesta kampuksesta on näin tulossa vahva hyvinvoinnin keskus Helsinkiin.

Parhaillaan Myllypurossa ovat käynnissä tontin louhinta ja maanrakennustyöt, jotka pohjustavat varsinaisen rakentamisen aloittamista syyskuussa 2016. Kampuksen peruskivi muurataan syyskuun 24. päivänä. Myllypuron kampus valmistuu kahdessa vaiheessa elokuussa 2018 ja syyskuussa 2019.

Hollannin kampuskehittämisen kokemukset Myllypuron käyttöön

Live Baltic Campus -projektin opintomatalla 28 asiantuntijaa useista Itämeren alueen korkeakouluista ja kaupungeista tutustui kolmessa päivässä yhteentoista vierailukohteeseen Amsterdamissa, Delftissä, Eindhovenissa ja Rotterdamissa. Kesän alussa joukko Helsingin kaupungin ja Metropolian kampuskehittäjiä kokoontui jakamaan Alan-komaihin tehdyn opintomatkan oppeja ja havaintoja kampuskehittämisestä. Konkreettisia Metropolian Myllypuron kampuksen kehittämisetoduksia antoivat muun muassa projektinjohtaja Kimmo Kuisma ja arkkitehti Mikko Näveri Helsingin kaupungilta.

Koko Myllypuro on kampus, ei pelkästään itse rakennus

Projektinjohtaja Kimmo Kuisma kaupunginkansliasta pohitti puheenvuorossaan Myllypuron kampuskehittämistä alue- ja rakentamisen näkökulmasta. Hän kertoi ymmärtäneensä opintomatalla, että meidän täytyy muuttaa ajattelutapaamme: kampus ei ole vain rakennus, vaan meidän on nähtävä koko Myllypuron alue kampuksena. Siihen kuuluu paitsi ammattikorkeakoulu, myös erinomaiset urheilumahdollisuudet, kaupalliset palvelut ja metroasema. Kuisman mukaan Myllypuron kampuksen brändi voidaan rakentaa juuri näistä tekijöistä.

Kuisman mukaan myös joustavuus nousi vahvasti esille opintomatkan aikana. Se oli nähtävillä sekä toiminnoissa että fyysisten ympäristöjen suunnittelussa: esimerkiksi

Starkt välfärdscentrum för Helsingfors i Kvarnbäcken

Metropolia kommer gradvis att koncentrera sin verksamhet från 20 ställen idag till fyra campus år 2019. I Kvarnbäcken i Helsingfors byggs ett helt nytt campus vid Ring I och metrobanan. Det kommer att bli Metropolias största campus med 6 000 studerande och 500 anställda. Metropolias övriga campus kommer att ligga vid Arabiastranden i Helsingfors, i Albergå i Esbo och i Myrbacka i Vanda.

Till Kvarnbäckscampuset flyttar Metropolias social- och hälsosektor, byggnads- och fastighetssektor, högskolans ledning och de centrala gemensamma funktionerna. Dessutom kommer campuset att inrymma de lokaler för idrott, terapi och laboratorier som behövs för undervisningen. Den moderna biblioteksservicen och välfärdstjänsten Positia kommer också att kunna anlitas av Kvarnbäckens invånare. Det nya campuset kommer alltså att bli en stark välfärdssnod i Helsingfors.

Som bäst pågår i Kvarnbäcken schaktandet och grundarbetena på tomten inför den egentliga byggstarten i september 2016. Grundstenen muras den 24 september. Campuset i Kvarnbäcken skall bli färdigt i två skeden, det första i augusti 2018 och det andra ett drygt år senare, i september 2019.

Holländskt campusutvecklande till hjälp i Kvarnbäcken

På en studieresa ordnad av Live Baltic Campus bekantade sig 28 sakkunniga från flera högskolor och städer i östersjözonen under tre dagar med elva jämförelseobjekt i Amsterdam, Delft, Eindhoven och Rotterdam. I början av sommaren sammankom en grupp campusutvecklare från Metropolia och Helsingfors stad för att gå igenom läromoder och observationer från studieresan. Konkreta förslag till hur Metropolias campus i Kvarnbäcken kunde utvecklas gavs bland annat av projektledaren Kimmo Kuisma och arkitekten Mikko Näveri från Helsingfors stad.

Inte bara byggnaden utan hela Kvarnbäcken är campus

Projektledare Kimmo Kuisma från Helsingfors stadskansli dryftade i sitt inlägg campusutvecklandet i Kvarnbäcken ur områdesbyggandets synvinkel. Han sade att han under studieresan begripit att vi måste ändra vårt tänkande: det är inte bara högskolebyggnaden som är campus, utan vi måste se hela Kvarnbäcken som ett campus. Där finns ju förutom yrkeshögskolan utomordentliga möjligheter till idrott och kommersiell service – och en metrostation. Enligt Kuisma kan man bygga upp varumärket för Kvarnbäckscampuset utifrån just dessa faktorer.

Enligt Kuisma kom flexibiliteten också starkt fram under studieresan. Den märktes både på funktionerna och på planeringen av den fysiska miljön: som exempel delas campuslokalerna av olika aktörer, vilket leder till delad kunskap och innovationer.

HELSINGIN KAUPUNKI / ARKITEHTITOIMISTO LAHELMA & MAHLAMÄKI OY JA ARKITEHTITOIMISTO LEHTO PELTONEN VALKAMA OY

kampustilat ovat jaettu eri toimijoiden kesken, mikä johtaa jaettuun tietoon ja innovaatioihin.

Kuisma kertoi, kuinka yliopistot, kaupungit ja yritykset näkevät Hollannissa selvästi vaivaa mahdollistaakseen uusien ideoiden viemisen käytäntöön. Sen sijaan, että sanottaisiin vain "ei" totuttuihin toimintatapoihin tai säädöksiin vedoten, pyritään löytämään mahdollinen ratkaisu eri toimijoiden yhteistyönä. Lisäksi Hollannissa huolehditaan siitä, ettei osaaminen katoa muutostilanteissa, esim. yrityksen konkurssin jälkeen. Kaupunki voi tarjota tiettyjä edellytyksiä sille, että toiminta voi jatkua.

Puheenvuoronsa päätteeksi Kuisma herätti kysymyksen, onko Helsinki "yhteiskunta 3.0"? Uudessa yhteiskuntarakenteessa yksilöt ja heidän verkostonsa nähdään perinteisiä organisaatioita vaikuttavampina ja kaupunkien ennakoidaan ohittavan valtiot. Onko Helsinki valmis jaettuun talouteen? Entä miten Helsinki voi houkuttaa kansainvälisiä lahjakkuuksia ja saada heidät jäämään alueelle? Kampukset ovat otollisia kokeilualustoja myös näihin teemoihin.

Myllypuroon tarvitaan "The Place to Be" – opiskelijat mukaan suunnitteluun

Myös arkkitehti Mikko Näveri kaupunkisuunnitteluvirastosta peilasi opintomatkahavaintojaan Myllypuron tulevaan kampukseen. Häntä kiinnosti erityisesti Rotterdamin Erasmus-yliopistoa uudistavan Complex Urban Landscape Design

Kuisma berättade hur högskolor, städer och företag i Holland anstränger sig för att göra det möjligt för nya idéer att förverkligas i praktiken. I stället för att bara säga nej med hänvisning till invanda kutymer eller reglementen försöker man hitta en möjlig lösning genom samarbete mellan olika instanser. Dessutom sörjer man i Holland för att kunnandet inte försvinner i förändringssituationer, till exempel om ett företag går i konkurs. Staden kan ge en viss hjälp för att verksamheten ska kunna fortsätta.

Som avslutning på sitt anförande väckte Kuisma frågan huruvida Helsingfors är ett "3.0-samhälle". I en ny samhällsstruktur ser man individerna och deras nätverk som verkningsfullare än de traditionella organisationerna, och städerna förutspås köra om staterna. Är Helsingfors redo för en delningsekonomi? Och hur kan Helsingfors locka till sig internationella begåvningar och få dem att stanna? Campuserna är lämpliga provkaniner även för dessa teman.

Kvornbäckens behöver "The Place to Be" – studerande tas med i planeringen

Även arkitekt Mikko Näveri från Helsingfors stadsplaneringskontor pejlade in sina observationer från studieresan på det blivande Kvornbäckscampuset. Särskilt var han intresserad av det koncept som byrån Complex Urban Landscape Design hade att skapa "THE place to be". (CULD jobbar på förnyelse för Erasmusuniversitetet i Rotterdam.) Oav-

-toimiston (CULD) konsepti luoda "The Place to Be", Paikka. Olipa Paikka sitten ulkona, sisätiloissa tai molemmissa, sen pitäisi olla keskeinen ja korkeatasoinen julkinen tila. Paikan pitäisi olla joustava ja luoda puitteet erilaisille tapahtumille jokapäiväisistä kohtaamisista isoihin, arkea piristäviin masatapahtumiin.

Näverin mukaan tällaista Paikkaa pitäisi ruveta miettimään Myllypuroon, oppilaitoksen välittömään läheisyyteen. Paikka voidaan luoda opiskelijoille ja Myllypuron asukkaille kampuksen ja metroaseman väliselle aukiolle. Näverin mielestä tällainen korkeatasoinen ulkotila Myllypurosta vielä puuttuu, ja Paikka voisi hyvin olla se.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto jatkaa tulevan kampuksen ympäristön suunnittelua ja kehittämistä intensiivisesti: kesän 2016 aikana harjoittelija-arkkitehti tekee ideatason suunnitelman, jota kaupunkisuunnitteluvirasto kehittää eteenpäin. Näveri kutsui Metropolian mukaan ideoimaan Myllypuron kampuksen ympäristöä; ensimmäinen palaveri pidettiin ennen kesälomia. Metropolian opiskelijat osallistuvat Paikan luomiseen syksyllä 2016 alkavan monialaisen innovaatioprojektin muodossa. 📍

Teksti | Text: Katariina Saarela

Hollannin opintomatka voi lukea lisää Live Baltic Campus -hankkeen nettisivuilla olevasta blogisarjasta: www.livebalticcampus.eu/tag/expedition-2016

Seuraa hankkeen Helsingin pilotin edistymistä: www.helsinki.livebalticcampus.eu
Lisätietoja Live Baltic Campus -hankkeesta: www.livebalticcampus.eu

Opintomatkan Wrap up -tilaisuudessa kuvatut live-videot löytyvät Live Baltic Campus -hankkeen Facebook-sivulta (www.facebook.com/LiveBalticCampus/videos) otsikolla Wrap-up meeting of the Study visit to the Netherlands in March - what did we learn?

sett STÄLLET är utomhus, inomhus eller i bägge borde det vara ett centralt och högklassigt offentligt rum. Stället borde vara flexibelt och skapa en ram för olika slags evenemang allt från vardagliga möten till stora inspirerande massevenemang.

Enligt Näveri borde man börja fundera på ett sådant Ställe i Kvornbäckens, i läroinrättningens omedelbara närhet. Stället kan inrättas för studerandena och invånarna på den öppna platsen mellan campuset och metrostationen. Enligt Näveri saknas ett sådant högklassigt utomhusutrymme ännu i Kvornbäckens, och det kunde vara "THE place".

Helsingfors stadsplaneringskontor fortsätter intensivt med planeringen och utvecklandet av det blivande campusets omgivning: sommaren 2016 gör en arkitektpraktikant en plan på idénivå, som Stadsplaneringskontoret sedan utvecklar vidare. Näveri inbjöd Metropolia att komma med och kläcka idéer om Kvornbäckscampusets omgivning; den första palavern hölls före sommarlovet. Metropolias studerande deltar i skapandet av "THE place" i form av ett mångdisciplinärt innovationsprojekt som inleds hösten 2016. 📍

PHOTOS: HELSINGIN KAUPUNGIN AINEISTOPANKKI / LAURI ROTKO

Summary in English

CITY LIFE is not all harmony and mutual understanding: people have conflicting interests and disagree over various issues. Participatory decision-making should be based on making these differences of opinion visible and subject to debate, rather than glossing over them, argues **TOMMI LAITIO**, who chairs a working-group tasked with drafting a new participation and interaction model for the City of Helsinki. A key question is how city officials can find better ways to collect and develop the ideas, views and experiences of residents and other stakeholders and feed them into the political decision-making processes of the city.

PHOTOS: HELSINGIN KAUPUNGIN ANESTOPANKKI / LAURI ROTTO

The field of urban activism, or the various forms of civic activism in cities, has recently expanded from mainly reactive types of political activism (such as demonstrations) towards new, more proactive phenomena. **PASI MÄENPÄÄ** and **MAIJA FAEHNLE** define civic activism in the urban context as spontaneous, self-organising collaborations focused on action rather than political opinion-forming or influencing. The activists characteristically make use of the Internet and social media in coordinating and organising their activities. Mäenpää and Faehnle present a classification of civic activism witnessed in the Helsinki Metropolitan Area in recent years, ranging from sharing economy and urban events to hacktivism.

TARU LINDBLOM and **PEKKA MUSTONEN** have studied the attitudes of Helsinki towards customer-to-customer (C2C) commerce. Their article is based on an extensive survey, *Urban Lifestyle in Helsinki (Urbaani elämäntapa Helsingissä 2016)*, conducted in the spring of this year, where respondents were polled on a number of issues related to urban culture and consumption. The results show that the respondents have a rather positive view of C2C marketing. Despite the great popularity and visibility of Restaurant Day and similar new types of collaborative consumption in recent years, the authors point out that C2C activities as a whole remain a relatively unusual form of consumption.

NIMBYISM was widely depicted as a negative phenomenon in earlier studies but recent research reveals a more nuanced picture, argues **VEIKKO ERANTI**. For his own research, Eranti has analysed more than 300 letters that the Helsinki City Planning Department has received from citizens. Over 70 per cent of these messages opposed a plan alteration or construction project presented by the planners, while less than one in five expressed a clearly positive view towards such projects. However, the argumentation used in the majority of the complaints was not justified by 'selfish' reasons or desires but was rather presented as motivated by a common good. Whether or not such opinions are labeled as NIMBY ('not in my backyard'), the debate between active citizens and planners should be considered an objective of the current participatory procedures rather than an obstacle, Eranti concludes.

As Helsinki strives to densify its urban structure and introduce city-centre urbanism to the suburban nodes, the question of developing a more walkable city will be increasingly relevant. In her article, **JENNI KUOPPA** presents research findings based on interview data collected in three suburban locations in Helsinki and its metropolitan area. Suburban streets and shopping malls are markedly different environments from the point of view of walking, compared to the city centres where developing walkability has been identified as a value. For planners, the challenge is twofold. First, planning should contribute to the creation of more walkable urban space; second, it should simultaneously leave openings for new, unexpected possibilities arising from residents' everyday pedestrian practices.

While representative democracy is haunted by decreasing voter turnouts, it would seem that societal participation is steadily moving onto the Internet with its fast, spontaneous, social media-based civic activism, writes **ANNA IDSTRÖM**. Idström presents a review of recent research literature on the impact of social media and communication technologies on democracy and participation. While these technological tools have enabled, for instance, efficient ways to foster practically oriented activism and local participation, they do not seem to have had any significant effect on election turnouts (although voting advice applications have been found to influence candidate choices). The shift from representative democracy and more traditional forms of societal participation towards digital participation also involves a number of controversial issues such as the digital divide between generations and the ungovernability of social media networks.

Basic education in the arts is unevenly distributed across the different parts of Helsinki. **PETTERI RÄISÄNEN** and **REETTA SARIOLA** note that over half of all classes in basic arts education were given in two of the city's eight major districts (Southern and Central). The vast majority of pupils participating in basic arts education took either music or dancing classes, while other art forms were less popular. According to the authors, the City of Helsinki aims to review the state of arts education every four years to ensure better availability and accessibility of arts classes for all children across the city.

To express a liking for arts and cultural activities is not tantamount to a frequent participation in such activities. **PEKKA MUSTONEN** and **TARU LINDBLOM** analyse the difference between liking and participating in this field on the basis of the Urban Lifestyle in Helsinki survey data (see above). According to the data, the most popular forms of culture in terms of participation were low-threshold services such as cinema, urban events, libraries and museums. In almost all cultural activities, levels of participation were lower than the levels of liking. However, this was not the case with the most frequently undertaken cultural activities. Geographically, participation in arts and cultural activities was highest in districts closest to the city centre, which the authors explain with the abundance of offering in these areas.

Walking is the most common form of exercise among the 1,030 Helsinki residents who replied to a recent survey on municipal services. The respondents were aged between 18 and 79. **VESA KESKINEN** points out that Helsinki lacks a comprehensive population study on the exercise and sports habits of its residents, and suggests that the present survey data at least partially fills the gap for such up-to-date information. Over 90 per cent of the respondents had undertaken some kind of exercise during the past week. A slightly bigger share of the respondents had used city-owned sports facilities (gyms, swimming pools etc.) than privately operated facilities. 🇫🇮

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. **QUARTERLY** pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua -tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisu-vuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Montén 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvioiden, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel-tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena **QUARTERLY**).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla *Kirjallisuus*.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 300 euron kirjoittajapalkkio.
Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2016 seuraavat:

KVARTTI	AINEISTO TOIMITUKSEEN	LEHTI ILMESTYY
4/2016	16.9.2016	marraskuu 2016
1/2017	9.12.2016	tammi-helmikuu 2017

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Timo Cantell
puh. (09) 310 73362
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Teemu Vass
puh. (09) 310 64806
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarenkatu 18–20 A, 5 krs.
Internet: www.hel.fi/tietokeskus

ASUINALUEET

KAUPUNKIHISTORIA

VÄESTÖ

KUNTATALOUS

MAAHANMUUTTO

KAUPUNKIKULTTUURI

NUORET

HYVINVOINTI

KOULUTUS

OSALISTUMINEN

Uusi verkkolehti tarjoilee tuoretta kaupunkitietoa ja tutkijoiden blogeja

ALUETALOUS

IKÄÄNTYNEET

RAKENTAMINEN

ASUMINEN

DEMOKRATIA

TYÖMARKKINAT

YMPÄRISTÖ

Kvartti on avautunut uudella verkkosivustolla, josta lehden tutkimusartikkelit löytyvät entistä helpommin ja ovat luettavissa kätevästi myös mobiililaitteilla. Sisältö on selailtavissa artikkelien aihepiiriin, kirjoittajan ja julkaisuajan mukaan.

Verkkolehdestä löytyy myös Helsingin kaupungin tietokeskuksen blogi, joka raottaa ovea tutkijoiden työhuoneisiin ja tarjoaa monenlaisia näkökulmia Helsinkiä koskevaan tietoon ja sen tuottamiseen.

kvartti
www.kvartti.fi

verkkolehti
webbtidskrift

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

Neljännesvuosijulkaisu • Kvartalspublikation

Pääkirjoitus | **Ledare** ★ TIMO CANTELL

Haastattelu | **Intervju med** ★ TOMMI LAITIO

PASI MÄENPÄÄ ★ MAIJA FAEHNLE

Kaupunkiaktivismi voimavarana
Stadsaktivism som resurs

TARU LINDBLOM ★ PEKKA MUSTONEN

Helsinkiiläiset myönteisiä vertaiskaupalle
Helsingforsborna positiva till direkthandel konsumenter emellan

★ **VEIKKO ERANTI**

Mikä rakentamisessa rassaa?
Varför stör byggandet?

★ **JENNI KUOPPA**

Miksi kävelävyyden mittarit eivät riitä?
Varför räcker det inte med mätare för gåbarhet?

★ **ANNA IDSTRÖM**

Sosiaalinen media, teknologia ja demokratikehitys
Social media, teknologi och demokratisk utveckling

PETTERI RÄISÄNEN ★ REETTA SARIOLA

Taiteen perusopetukseen osallistuminen Helsingissä
Deltagande i den grundläggande konstundervisningen i Helsingfors

PEKKA MUSTONEN ★ **TARU LINDBLOM**

Kulttuuriosallistuminen ja kulttuurimuodoista pitäminen Helsingissä
Kulturdeltagande och kulturpreferenser i Helsingfors

★ **VESA KESKINEN**

Julkisia ja yksityisiä tiloja – missä helsinkiiläiset harrastavat liikuntaa?
I offentliga och privata utrymmen – helsingforsarna motionerar

Uutiset | **Nyheter**

Summary

